

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Bilim Dalı

**KADINLARDA EVLİLİK UYUMU VE PSİKOLOJİK BELİRTİLER
ARASINDAKİ İLİŞKİ: STRESLE BAŞ ETME BİÇİMLERİ VE
TOPLUMSAL CİNSİYET ROLÜ TUTUMLARININ ARACI
ROLLERİ**

Özge YÜKSEL

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2013

KADINLARDA EVLİLİK UYUMU VE PSİKOLOJİK BELİRTİLER
ARASINDAKİ İLİŞKİ: STRESLE BAŞ ETME BİÇİMLERİ VE
TOPLUMSAL CİNSİYET ROLÜ TUTUMLARININ ARACI ROLLERİ

Özge YÜKSEL

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2013

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin 1 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

27.06.2013

Özge YÜKSEL

TEŞEKKÜR

Öncelikle bütün öğrenim hayatım boyunca, yapabileceklerime benden fazla inanarak, her şekilde desteklerini eksik etmeyen bütün aileme çok teşekkür etmek isterim. Onların varlığı ve bana olan güvenleri hayatımı hep kolay kıldı. Özellikle sevgili annem Neşe Yüksel'in ve babam Yalçın Yüksel'in veri toplama sürecindeki katkıları inanılmazdı ve bu tezin tamamlanmasını olanaklı hale getirdi.

Yüksek lisans öğrenimim boyunca, kendisinden iyi bir psikolog olmanın bilgidan çok, ince bir insani duyarlılıktan geçtiğini öğrendiğim Prof. Dr. Ferhunde Öktem başta olmak üzere, kendilerinden çok şey edindiğim ve öğrencilerinden biri olmanın gururunu yaşadığım çok sevgili hocalarım, Doç. Dr. Sait Uluç, Prof. Dr. Gonca Soygüt, Prof. Dr. Elif Barışkın ve Öğr. Gör. Dr. Zeynel Baran'a, sabır, ilgi ve özenle süpervizörlüğümü yapmış, bilgi ve deneyimini cömertçe paylaşmış ve psikoterapist kimliğimin gelişmesinde önemli rol oynamış olan Doç. Dr. Sedat Işıklı'ya ve bu tezin yazılma sürecindeki desteği ve değerli önerileri için danışmanım Prof. Dr. İhsan Dağ'a çok teşekkür ederim.

Veri toplama sürecinde karşılaştığım zorlukları ellerinden geleni fazlasıyla yaparak aşmama yardımcı olan kadim ve sevgili dostlarım Evrim Gökdağ, Kadir Şengün ve Özge Tuğçe Güdül'e çok teşekkür etmek isterim. Varlıkları beni hep mutlu ve şanslı hissettirdi. Ayrıca çok değerli yardımları için Tamer Bozkuş'a minnettarım.

Hacettepe'de geçirdiğim iki yılı benim için unutulmaz kılan, burada kurduğum arkadaşlıklardı. Beraber öğrenmeyi keyifli hale getiren, desteklerini ve yardımlarını hiç sakınmayan, özellikle süpervizyon grubu arkadaşlarım Nağme Kaşmer, Melisa Tortamış, tez sürecinde yardımlarını da eksik etmeyen İpek Şenkal başta olmak üzere tüm yüksek lisans arkadaşlarıma dostlukları için teşekkür ederim. Hepiniz çok değerlisiniz. Ayı ayrı hepinizi tanıdığım için çok mutluyum.

Ayrıca, bana her zaman destek olmuş ve başarabildiklerimde payı büyük olan Önder Kulak'a, Ankara'nın bozkırında gülüşüyle içimi ısıtmış, üstüne üstlük tezime katkıda bulunmuş sevgili oda arkadaşım Gözde Bozoğlu'na, hoş sohbeti ve arkadaşlığı için Volkan Gülüm'e teşekkür ederim.

Bu tez, Şimdiye kadar üzerimde emeğini ve desteğini eksik etmeyen herkese ithaf edilmiştir.

ÖZET

YÜKSEL, Özge. Kadınlarda Evlilik Uyumu ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişki: Stresle Baş Etme Biçimleri ve Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutumlarının Aracı Rollerini Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013.

Bu çalışmada, kadınların evlilik uyumları ve sahip oldukları psikolojik belirtiler arasındaki ilişki ve bu ilişkide kullandıkları stresle baş etme biçimlerinin ve sahip oldukları toplumsal cinsiyet rolü tutumlarının aracı rolü olup olmadığı incelenmiştir. Ayrıca, katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ve evlilik ilişkileri, psikolojik belirtileri, başvurdukları stresle baş etme biçimleri ve toplumsal cinsiyet rollerine dair tutumları arasındaki ilişkiler ele alınmıştır.

Araştırmanın örneklemini, yaşları 19 ile 73 arasında değişen 248 evli kadından oluşmaktadır. Çalışmada yer alan tüm bireylere Kişisel Bilgi Formu, Çiftler Uyum Ölçeği, Stresle Baş Etme Yolları Envanteri, Kısa Semptom Envanteri ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumları Ölçeği verilmiştir.

Çalışmanın temel sorularına yanıt aramak amacıyla yürütülen hiyerarşik regresyon analizleri sonucunda, kadınların evlilik uyumları ve yaşadıkları psikolojik belirtiler arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu, evlilik uyumu azaldıkça sahip olunan psikolojik belirtilerin artış gösterdiği görülmüştür. Bu ilişkide Boyun Eğici ve Çaresiz Yaklaşımın aracı rolü olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir deyişle, evlilik uyumu düşük olan kadınların stresle baş etmede Boyun Eğici ve Çaresiz Yaklaşım stratejilerine başvurmaları, sahip oldukları psikolojik belirtileri artırmaktadır. Buna ek olarak, eşitlikçi toplumsal cinsiyet rol tutumuna sahip olmanın evlilik ve psikopatoloji ilişkisinde, psikopatolojinin düzeyini etkilediği, ancak bu etkinin aracı rol özelliği gösterecek kadar yüksek olmadığı görülmüştür.

Araştırma sonucunda, stresle baş etmek için Boyun Eğici, İyimser ve Çaresiz Yaklaşımın dair davranışlarda bulunan ve sosyal destek arama yoluna başvuran kadınların, tüm toplumsal cinsiyet rollerine dair alt boyutlarda daha geleneksel tutumlara sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca, problem odaklı baş etme stratejilerinden Kendine Güvenli Yaklaşımın sahip kadınların, daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolü tutumlarına sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Son olarak, yaş, evlenme yaşı, çocuk sahibi olma, eğitim düzeyi, çalışma durumu, gelir düzeyi değişkenleri ile evlilik ilişkisinin kalitesi arasında ; eğitim düzeyi, sahip olunan çocuk sayısı ve gelir düzeyi ile psikolojik belirtiler arasında; eğitim düzeyi, çocuk sahibi olma ve aylık gelir ile stresle baş etme biçimleri arasında ve eğitim düzeyi, evlilik yaşı, evlilik süresi, çocuk sahibi olma, sahip olunan çocuk sayısı, çalışma durumu, evlilik şekli ve aylık gelir değişkenleri ile toplumsal cinsiyet rolleri tutumları arasında anlamlı ilişkilere rastlanmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar, literatür çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Evlilik Uyumu, Stresle Baş Etme Biçimleri, Psikolojik Belirtiler, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumları, Evli Kadınlar

ABSTRACT

YÜKSEL, Özge. The Relationship Between Marital Adjustment and Psychological Symptoms in Women : The Mediator Roles of Coping Strategies and Gender Role Attitudes, Master Thesis, Ankara, 2013.

In this study, the mediator role of coping strategies and gender roles attitudes on the relationship between women's marital adjustment and psychological symptoms were investigated. The relationships between sociodemographic characteristics of participants and their marital relationships, psychological symptoms, coping strategies and gender roles attitudes were also examined.

The sample included 248 married women, between age 19-73. Participants completed Demographic Information Form, Marital Adjustment Scale, Ways of Coping Questionnaire, Brief Symptom Inventory and Gender Role Attitudes Scale.

As a result of the hierarchical regression analyses conducted in order to find answers for the questions of the study, it is found out that there is a statistically significant correlation between women's marital adjustment and their psychological symptoms, indicating that, the marital adjustment decreases as the psychological symptoms increases. It is also found out that, Submissive and Helpless Coping Approach have mediator roles in this relationship. In other words, as the women who have low marital adjustment use submissive and helpless coping strategies, they have more psychological symptoms. Also,, having egalitarian gender role attitude effects the psychological symptoms in relation with the marital relationship, but it is seen that this effect is not higher enough to play a mediator role.

Also, it is found out that the women who use submissive, helpless and social support seeking coping strategies have traditional role attitudes in all the subdimensions of gender roles. In addition, it is showed that, women who use self-esteem coping strategy have more egalitarian gender role attitudes.

Finally, it is found that,there are significant relationships between age, age at marriage, having child, education level, employment and income level variables and marital

relationship; and education level, number of children variables and psychological symptoms; and educational level, having child, income level variables and coping strategies; and, educational level, age at marriage, length of marriage, having child, number of children, employment, type of marriage, income level variables and gender role attitudes.

Results were discussed in the light of the related literature.

Keywords: Marital Adjustment, Coping Strategies, Psychological Symptoms, Gender Role Attitudes, Married Women

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar DİZİNİ	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xv
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ	1
1.1. EVLİLİK UYUMU	3
1.1.1. Evlilik Uyumunun Tanımlanması	3
1.1.2. Evlilik Uyumunu Etkileyen Faktörler	6
1.1.3. Evlilik Uyumunu ve Psikolojik Belirtiler	8
1.2. STRESLE BAŞ ETME BİÇİMLERİ	12
1.2.1. Stresle Baş Etme Kavramı ve Stresle Baş Etme Biçimleri	12
1.2.2. Stresle Baş Etme Biçimleri ve Evlilik Uyumunu	14
1.2.2.1. Yakın İlişkilerde Stresin Rolüne Dair Kuramsal Modeller.....	16
1.2.2.1.1. Yatkinlık - Stres - Uyum Modeli.....	17
1.2.2.1.2. Stres - Boşanma Modeli.....	18
1.2.3. Stresle Baş Etme Biçimleri ve Psikolojik Belirtiler	19
1.3. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ	23
1.3.1. Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Tanımlanması	23
1.3.2. Toplumsal Cinsiyet Rollerini ve Evlilik Uyumunu	25
1.3.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerini ve Stresle Baş Etme Biçimleri	30
1.3.4. Toplumsal Cinsiyet Rollerini ve Psikolojik Belirtiler	33

1.4. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	36
BÖLÜM II.....	38
YÖNTEM.....	38
2.1.KATILIMCILAR.	38
2.2.VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	40
2.2.1. Çiftler Uyum Ölçeği (ÇUO).....	40
2.2.2. Stresle Başa Çıkma Yolları Envanteri (SBÇYE).....	41
2.2.3.Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği (TCRTÖ).....	42
2.2.4. Kısa Semptom Envanteri (KSE)	44
2.3.İŞLEM.....	44
BÖLÜM III.....	45
BULGULAR.....	45
3.1. EVLİLİK UYUMU VE PSİKOLOJİK BELİRTİLER ARASINDAKİ İLİŞKİYE DAİR BULGULAR.....	46
3.2. BAŞ ETME BİÇİMLERİ VE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİYE DAİR BULGULAR.....	47
3.3. EVLİLİK UYUMU İLE PSİKOLOJİK BELİRTİLER ARASINDAKİ İLİŞKİDE BAŞ ETME BİÇİMLERİNİN ARACI ROLÜNE DAİR BULGULAR	48
3.4. EVLİLİK UYUMU İLE PSİKOLOJİK BELİRTİLER ARASINDAKİ İLİŞKİDE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ TUTUMLARININ ARACI ROLÜNE DAİR BULGULAR.....	53
3.5. EVLİLİK UYUMU ALT BOYUTLARI VE SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİYE DAİR BULGULAR.....	55
3.6. PSİKOLOJİK BELİRTİLER VE SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİYE DAİR BULGULAR.....	59
3.7. BAŞ ETME BİÇİMLERİ VE SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİYE DAİR BULGULAR.....	64
3.8. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLÜ TUTUMLARI VE SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİYE DAİR BULGULAR.....	67
BÖLÜM IV.....	74

TARTIŞMA.....	74
4.1. EVLİLİK UYUMU VE PSİKOLOJİK BELİRTİLER ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN TARTIŞILMASI.....	74
4.2. BAŞ ETME BİÇİMLERİ VE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN TARTIŞILMASI.....	76
4.3. EVLİLİK UYUMU İLE PSİKOLOJİK BELİRTİLER ARASINDAKİ İLİŞKİDE BAŞ ETME BİÇİMLERİNİN ARACI ROLÜNÜN TARTIŞILMASI.....	79
4.4. EVLİLİK UYUMU İLE PSİKOLOJİK BELİRTİLER ARASINDAKİ İLİŞKİDE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE DAİR TUTUMLARIN ARACI ROLÜNÜN TARTIŞILMASI.....	80
4.5. EVLİLİK UYUMU ALT BOYUTLARI VE SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİNİN TARTIŞILMASI.....	82
4.6. PSİKOLOJİK BELİRTİLER VE SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİNİN TARTIŞILMASI.....	85
4.7. BAŞ ETME BİÇİMLERİ VE SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİNİN TARTIŞILMASI.....	87
4.8. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLÜ TUTUMLARI VE SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİNİN TARTIŞILMASI.....	89
4.9. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI VE ÖNERİLER.....	91
4.10. KLİNİK DOĞURGULAR.....	93
KAYNAKÇA.....	94
EKLER.....	122
EK 1: BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU.....	122
EK 2: KİŞİSEL BİLGİ FORMU.....	123
EK 3: STRESLE BAŞA ÇIKMA YOLLARI ENVANTERİ.....	124
EK 4: TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ TUTUM ÖLÇEĞİ.....	126
EK 5: KISA SEMPTOM ENVANTERİ.....	129
EK 6: ÇİFTLER UYUM ÖLÇEĞİ.....	132

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 2.1. Katılımcılara Ait Demografik Özellikler.....	38
Tablo 3.1. Evlilik Uyumu ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkiye Dair Korelasyon Katsayıları.....	46
Tablo 3.2. Baş Etme Biçimleri ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumları Arasındaki İlişkiye Dair Korelasyon Katsayıları.....	47
Tablo 3.3. Stresle Başa Çıkma Biçimleri ve Çift Uyum Puanı Arasındaki İlişkiye Dair Korelasyon Katsayıları.....	49
Tablo 3.4. Stresle Başa Çıkma Biçimleri ve Toplam Belirti Düzeyi Arasındaki İlişkiye Dair Korelasyon Katsayıları.....	49
Tablo 3.5. ÇUÖ, SBCYE Alt Boyutları ve KSE İçin Yürütülecek Aracı Değişken Analizleri.....	50
Tablo 3.6. ÇUÖ, Boyun Eğici Yaklaşım ve KSE Arasındaki İlişkiye Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları.....	50
Tablo 3.7. ÇUÖ, Çaresiz Yaklaşım ve KSE Arasındaki İlişkiye Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları.....	51
Tablo 3.8. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumları ve Çift Uyum Puanı Arasındaki İlişkiye Dair Korelasyon Katsayıları.....	53
Tablo 3.9. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumları ve Toplam Belirti Düzeyi Arasındaki İlişkiye Dair Korelasyon Katsayıları.....	54
Tablo 3.10. ÇUÖ, TCRTÖ Alt Boyutları ve KSE İçin Yürütülecek Aracı Değişken Analizleri.....	54
Tablo 3.11. ÇUÖ, Eşitlikçi Cinsiyet Rolü Tutumu ve KSE Arasındaki İlişkiye Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları.....	55

Tablo 3.12. Çiftler Uyum Ölçeği Alt Boyutlarına Dair Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	56
Tablo 3.13. Çiftler Uyum Ölçeği Alt Boyutları ve Toplam Puanının Yaş, Eğitim Düzeyi, Evlenme Yaşı ve Çocuk Sayısı Değişkenlerine İlişkin Korelasyon Katsayıları.....	56
Tablo 3.14. Çiftler Uyum Ölçeği Alt Boyutları ve Katılımcıların Çalışma Durumuna İlişki t Testi Sonuçları.....	57
Tablo 3.15. Çiftler Uyum Ölçeği Alt Boyutları ve Katılımcıların Çocuk Sahibi Olma Durumlarına İlişkin t Testi Sonuçları.....	58
Tablo 3.16. Çiftler Uyum Ölçeği Alt Boyutları ve Aylık Gelir Düzeylerine İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	59
Tablo 3.17. Kısa Semptom Envanteri Toplam Puan ve Alt Boyutlarına Dair Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	60
Tablo 3.18. KSE Alt Boyutları ve Toplam Puanının Sosyo-Demografik Değişkenlerle İlişkinine Dair Korelasyon Katsayıları.....	60
Tablo 3.19. Kısa Semptom Envanteri Alt Boyutları ve Katılımcıların Çocuk Sahibi Olma Durumlarına İlişkin t Testi Sonuçları.....	61
Tablo 3.20. Kısa Semptom Envanteri Alt Boyutları ve Katılımcıların Çalışma Durumlarına İlişkin t Testi Sonuçları.....	61
Tablo 3.21. Kısa Semptom Envanteri Alt Boyutları ve Toplam Gelir Düzeylerine İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	62
Tablo 3.22. Stresle Baş Etme Biçimlerine Dair Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	64
Tablo 3.23. Stresle Baş Etme Biçimlerinin Eğitim Düzeyi ve Çocuk Sayısı İle İlişkinine Dair Korelasyon Katsayıları.....	64

Tablo 3.24. Stresle Baş Etme Biçimlerinin Çalışma Durumuyla İlişkisine Dair t Testi Sonuçları	65
Tablo 3.25. Stresle Baş Etme Biçimlerinin Çocuk Sahibi Olma Durumuyla İlişkisine Dair t Testi Sonuçları.....	65
Tablo 3.26. Stresle Başa Çıkma Biçimleri ve Aylık Gelir Arasındaki İlişkiye Dair Varyans Analizi Sonuçları.....	66
Tablo 3.27. Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutumları Toplam Puanı Ve Alt Boyutlarına İlişkin Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri.....	67
Tablo 3.28. Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutumları Toplam Puanı ve Alt Boyutlarının Sosyo-Demografik Değişkenlerle İlişkisine Dair Korelasyon Tablosu.....	68
Tablo 3.29. Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutumları Toplam Puanı ve Alt Boyutlarının Evlilik Şekliyle İlişkisine Dair t Testi Sonuçları.....	69
Tablo 3.30. Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutumları Toplam Puanı ve Alt Boyutlarının Çocuk Sahibi Olmayla İlişkisine Dair t Testi Sonuçları.....	70
Tablo 3.31. Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutumları Toplam Puanı ve Alt Boyutlarının Çalışma Durumuyla İlişkisine t Testi Sonuçları.....	71
Tablo 3.32. Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutumları Toplam Puanı ve Alt Boyutlarının Gelir Durumuyla İlişkisine Dair Varyans Analizi Sonuçları.....	71

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Yatkinlık – Stres – Uyum Modeli.....	17
Şekil 2. Stres - Boşanma Modeli.....	19
Şekil 3. Evlilik Uyumunun Toplam Belirti Düzeyini Yordamasında Boyun Eğici Yaklaşımın Aracı Rolüne İlişkin Beta Katsayıları	51
Şekil 4. Evlilik Uyumunun Toplam Belirti Düzeyini Yordamasında Çaresiz Yaklaşımın Aracı Rolüne İlişkin Beta Katsayıları	52

BÖLÜM I

GİRİŞ

Psikolojik bozuklukların cinsiyetler arasındaki yaygınlık dağılımına bakıldığında, özellikle Eksen 1 bozukluklarına kadınlarda daha sık rastlandığı görülmektedir (Messina, Wish ve Nemes, 2000; Weissman ve ark., 1993). İstatistikî çalışmalar ise kadınlar ve erkekler arasındaki bu oranın yaklaşık iki kat olduğunu göstermektedir (Yaşar, 2007). Ayrıca erkeklere göre kadınlarda ruhsal bozuklukların birlikte görülme oranının da daha fazla olduğu belirtilmiştir (Dünya Sağlık Örgütü, 2002). Kılıç ve arkadaşlarının (2008) yaptığı araştırma, ülkemizde alkol bağımlılığı dışındaki tüm ruhsal bozuklukların kadınlarda daha yaygın olduğunu göstermiştir (Akt; Yaşar, 2007). Kadınlardaki bu yatkınlığın nedenine ilişkin genellikle biyolojik veya psikososyal açıklamalar önerilse de (Piccinelli ve Wilkinson, 2000; Waldron, 2000; Kendler ve ark., 2002), bir çok yazara göre, biyolojik açıklamalar tek başına yeterli olmamakta ve bu durum, kadınlarda ruhsal bozuklukların yaygınlığı konusunda psikososyal faktörlerin etkililiğine ağırlık verilmesine neden olmaktadır (Wilde, Rosseel ve Sorez, 2007). Bunlar arasında kadının sosyal statüsü ve gücü, hayatındaki stres verici yaşam olaylarının fazlalığı, birden fazla role sahip olması, duygu ve düşüncelerini istediği şekilde ifade edememesi (Nolen-Hoeksema, Larson ve Grayson, 1999; Yaşar, 2007) gibi faktörler sıralanmaktadır.

Bu faktörlerin varlığı özellikle, evlilik ilişkisi içerisinde kendisine yer bulmaktadır. Kadının, genel olarak, eş olmanın yanı sıra bakım veren rolünü üstlendiği, evle ilgili işlerden sorumlu olduğu, bunların yanı sıra bazen ücretli bir işte de çalıştığı evliliklerde, bu birden fazla rolün varlığı evliliği kadınlar için bir stresöre dönüştürebilmektedir. Diğer yandan geleneksel toplumsal cinsiyet rolü tutumlarının hüküm sürdüğü evliliklerde, kadının kendini sınırlı bir şekilde ifade etmesi ve evliliğin sürmesi için yaşanan olumsuzlukları eleştirmemesine ve ilişkinin adaletsiz taraflarına boyun

eğmesine yönelik inançlar, kadının benimsediği toplumsal cinsiyet rolü ideolojisine göre, evliliğin stres verici niteliğini pekiştirebilmektedir.

Bir stresör olarak evlilik ilişkisindeki sorunların kadınların psikolojik sağlığıyla ilişkisi ise, kullanılan stresle baş etme biçimlerinin işlevselliğiyle ilişkilidir (Li, DiGuiseppe ve Froh, 2006; Ünal ve ark., 2002). Bu anlamda, baş etme biçimleri ile ilgili literatüre bakıldığında, çoğunlukla, erkeklerin problem çözme odaklı baş etme biçimleri kullanırken, kadınların duygu odaklı baş etme biçimlerini kullandıkları görülmektedir (Brems ve Johnson, 1989).

Bu tezin kapsamında kadınlarda evlilik yaşantılarındaki uyum ve yaşadıkları ruhsal sorunlar arasındaki ilişkide, kullandıkları baş etme yöntemleri ve toplumsal cinsiyet rollerinin etkisi incelenecektir. Bu bağlamda evlilik ilişkisi, psikolojik belirtiler, stresle baş etme biçimleri ve toplumsal cinsiyet rolleri ve bu değişkenlerin birbirleriyle ilişkisi, literatürdeki çalışmalar ve kuramlar bağlamında ortaya konmuştur.

1.1.EVLİLİK UYUMU

1.1.1. Evlilik Uyumunun Tanımlanması

“Mutlu bir evliliği, mutsuz bir evlilikten ayıran nedir?” sorusu, evlilikle ilgili yapılan ilk çalışmanın (Terman ve ark., 1938) cevabını aradığı temel bir sorudur. Bununla birlikte, günümüze kadar birçok araştırmanın merak konusu olmuş temel bir soru olarak güncelliğini korumaktadır. Bu amaçla, şimdiye kadar çeşitli kuramlar ve kavramlar ortaya atılmış, farklı ölçüm araçları geliştirilmiştir. Evlilik alanında bu kadar fazla kavram ve ölçeğin üretilmiş olmasının, beraberinde birçok kafa karışıklığına da zemin hazırladığı söylenebilir.

Literatüre bakıldığında, evlilikle ilgili çalışmalarda en sık karşılaşılan evlilik uyumu, evlilik doyumu, evlilik bütünlüğü, evlilik kalitesi gibi terimlerin, sık sık birbirlerinin yerine kullanıldığı ve bu kavramların tam olarak birbirlerinden nasıl ayrıldığına belirli olmadığı görülmektedir. Burr (1973) ve Lively (1969), bu terimlerin hiçbirinin tam anlamıyla tanımlanmamasının, birbirinden çok farklı olduğu görülen birçok kavramsal düşünce için, araştırmacıların eş anlamlı terimler kullanmasının veya birbirinin neredeyse aynı olan yapılar için farklı terimler kullanılmasının evlilikle ilgili araştırmalardaki ana eleştiri noktası olduğunu belirtirler. Chung (1990) da, evlilik alanıyla ilgili daha ileri ayrıntılandırma ve değişiklik gerektiren faktörler arasında öncelikle, tanımsal anlam kargaşası ve kuramsal temellerin eksikliği ve analiz birimleriyle ilgili karmaşaya değinmiştir. Erbek ve arkadaşlarına (2005) göre de, bu kavramların birbirleriyle yakından ilişkili olması, her birinin nasıl ölçüleceği ve birbirinden nasıl ayrılacağı konusunda fikir birliği oluşmasını zorlaştırmaktadır.

Bunların yanında, bir çok araştırmacı, bu zorlukları aşmak için farklı fikirler ve kavram ayırımları ortaya koymuştur. Örneğin, Chung (1990), evliliğe dair kavramlarla ilgili hem kuramsal hem de işe vuruk anlamdaki belirsizliği, tek ve genel bir kavram olarak ilişki doyumunun kullanılmasını önererek aşmaya çalışmıştır. Bunun sebebi, a) ilişki doyumu teriminin birçok farklı yaşam tarzını kapsamaması, b) kişinin ilişkisine ilişkin doyumunun, ilişkiye dair özelliklerle ilgili daha geçerli ve güvenilir bir ölçüm olarak

görünmesi, c) kişinin ilişkisine ilişkin taraflı ve değer yüklü yargılar olmaksızın, kendi değerlendirmesini içeren daha gerçekçi bir kavramsallaştırma olmasıdır. Diğer yandan, Lively (1969) ise, evlilik uyumunu eşler arasındaki sürekliliğe dayanan dinamik ilişkinin devamlı gelişimi olarak görür ve bu sürekliliğin bir noktada durdurulmasıyla elde edilen ölçümün gerçek ilişkiyi yansıtmayacağını belirtir. Yazar, açık olmaması ve değer biçici bir kavram olması bakımından evlilik uyumu terimini kullanmayı önermektedir. Benzer bir biçimde, Spanier (1976) da, evlilik uyumunu sabit bir durumdan ziyade, bir süreç olarak görmüş ve ilişkinin bir özelliği olarak değerlendirmiştir. Trost (1985) ise, teorik ve kavramsal açıdan evlilik uyumu kavramının tamamen terkedilmesi gerektiğini, çünkü açık bir şekilde tanımlanamayan bir yapının ölçülemeyeceğini belirtir. Li ve Fung (2011) da, birçok yerde evlilik doyumu kavramının, evlilik kalitesi yerine kullanıldığını, bunun sebebinin kavramın öznel doğasını vurgulamak olduğunu düşünmektedir. Diğer yandan, Erbek ve arkadaşlarına (2005) göre, evlilik uyumu, evlilik doyumu, evlilik bütünlüğü, evlilik mutluluğu gibi kavramlar evlilik kalitesini tanımlamak için kullanılmaktadır. Johnson ve ark. (1986) ise, eşler arasındaki uyumun, mutluluk, etkileşim, anlaşmazlıklar, problemler ve boşanma eğilimi olmak üzere 5 faktörden oluştuğunu belirtmiş ve evlilik mutluluğu ile evlilik etkileşiminin evlilik uyumunun bir boyutunu, geri kalanların ise diğer boyutunu oluşturduğunu vurgulamıştır (Akt; Yılmaz, 2001). Ancak Glenn (1990), bu ayrıma karşı çıkarak mutluluk faktörünün evlilik kalitesinin sadece bir yönü olduğunu, diğerlerinin evlilikteki mutluluğu etkileyebileceğini ya da mutluluktan etkilenebileceğini belirtir. Daha sonraki yıllarda yapılan araştırmalar ise, evlilik kalitesinin, tutarlılık açısından eşlerin karakterleriyle rekabet içinde olacak kadar durağan ve gelişimsel olmayan bir fenomen olduğunu ortaya koymuştur (Johnson, Amazola ve Booth, 1992).

Bu tartışmaların ötesinde, evlilik uyumunu ele alan çok sayıda çalışma olmasına rağmen, yeterli bir kuram ve tanıma rastlanmamaktadır. Spanier (1972), evlilik uyumu kavramı üzerinde bir fikir birliği olmadığını, ancak, bu konu üzerindeki tüm çalışmalarda kavrama dair temel bir anlayışın varsayılarak, açık, öz ve belirsizliğe mahal vermeyen bir tanımdan kaçınıldığını belirtir. Literatüre bakıldığında, genel olarak, birbirleriyle iletişim halinde olan, evlilik ve aileyle ilgili bir çok konuda anlaşan

ve sorunlarını yapıcı bir şekilde çözebilen çiftler evlilik uyumuna sahip çiftler olarak tanımlanmaktadır (Erbek ve ark., 2005). Evlilik uyumu, aynı zamanda kişinin ilişkiden aldığı tatmin ve mutluluğuyla da ilişkilendirilmiştir (Roach, Fraizer ve Bowden, 1981). Burgess ve Cottrell (1939) ise, uyumlu bir evliliğin, partnerlerden her birinin tutum ve davranışlarını, her birinin karakter yapısını, öncelikli olarak ilişki alanında olmakla beraber, yüksek derecede tatmin eden bir çevre oluşturan evlilik ilişkisi olduğunu düşünmektedir. Ayrıca, yazarlar evlilik uyumunu etkileyen 14 faktör sıralamış ve çiftlerin bu noktalarda ne derecede anlaşış anlaşmadığının evlilikte uyumu belirlediğini belirtmiştir. Bunlar, ailenin mali durumunun yönetimi, boş zamanı değerlendirme, dini konular, sevgi göstermek, arkadaşlar, yakın ilişkiler, çocuk bakımı, sofrada adabı, cinsel yaşam, yaşam felsefesi, eşin akrabalarıyla ilgilenmek, kadının çalışması, ev işlerinin paylaşımı ve politikadır. Spanier'a (1972) göre, Burgess ve Cotrell (1939) tarafından yapılan bu çalışma, evlilik uyumuna dair yapılan en erken kapsayıcı çalışma özelliğini taşımaktadır. Spanier (1972) ise, uyumlu bir evliliği, çatışmadan uzak, eşlerin önemli konular üzerinde anlaşmaya vardıkları, aynı boş zaman aktivitelerinden hoşlandıkları, bunlara beraber katıldıkları ve birbirlerine duygusal yakınlık gösterdikleri bir evlilik olarak ortaya koyar. O'na göre, yüksek uyumlu çiftler, aynı zamanda, sorunsuz ailelerden gelen, olgun, dengeli, uzlaşımsal ve uyumlu kişiler olarak tanımlanabilir. Locke ve Williamson (1958) ise, evlilik uyumunu kadın ve erkek arasında arkadaşlık, temel değerler üzerinde anlaşma, duygusal yakınlık, konaklama, mutluluk ve diğer tanımlanamayan bazı faktörler açısından bir uyum içinde olmak olarak değerlendirir.

Evlilik uyumu kavramının herkesçe kabul görmüş bir tanımının olmaması, eşler arasındaki uyumun ölçümüne dair farklı yaklaşımları ve görüş ayrılıklarını da beraberinde getirmiştir. Evliliğe dair yapıları ölçmede kullanılan iki farklı gelenek vardır. Bunlardan biri, evlilik doyumunu ve başarısını, tek bir kavram olarak sembolik anlama sahip ve kavramsal olarak biricik olan tek bir genel faktör olarak görmektedir. Bu yaklaşıma sahip ölçekler, eşler arasındaki çatışma miktarı, paylaşılan aktiviteler, algılanan mutluluğun derecesi, algılanan evlilik istikrarı gibi alanlarda anlaşma ve anlaşmazlıkların çözümünden yararlanır. Evlilik ilişkisine diğer yaklaşım ise, genel yapının çoklu belirleyicilerini veya alt boyutlarını benimser, böylelikle her alt boyut, evlilik başarısının, doyumun veya uyumun bir profilini çıkarabilmek adına tek başına

değerlendirilebilir (Chung, 1990). Örneğin, Spanier (1976) tarafından geliştirilen Çiftler Uyum Ölçeği, hem çift uyumunun toplam bir ölçümünü verme, hem de alt boyutları üzerinden çiftler arasındaki ilişki arasındaki her faktöre dair bilgi verebilme iddiasını taşır.

Çiftler arasındaki uyumun ölçülmesinde bir diğer görüş ayrılığı ise, bizzat uyumunun nasıl kavramsallaştırıldığı ile ilgilidir. Örneğin, Locke ve Wallace (1959), çiftler arasındaki uyumun ölçülmesinde eşlerin ilişkileriyle ilgili bizzat ne hissettikleri ile ilgilenmiş ve evlilik uyumunun belirlenmesinde kişilerin evlilik doyumu ya da mutluluğuna dair verdikleri bilgileri kullanmışlardır. Diğer yandan, Spanier (1976) ise, eşler arasındaki uyumu eşlerin ayrı ayrı duyguları ve düşünceleri olarak değil, eşler arasındaki ilişkinin bir özelliği olarak değerlendirmişlerdir. Chung'a göre ise (1990), evlilik doyumu kavramı kişinin ilişkiye dair öznel izlemine ifade etmektedir ve bu yüzden doyuma dair analizin uygun birimi kişinin algısı olmalıdır. Ancak evlilik uyumu, uyumlu ve esaslı bir evlilik ilişkisi yaşayabilmek için gerekli olduğu öngörülen süreçlere işaret eder ve bu yüzden analiz birimi çift veya ilişki olmalıdır. Diğer yandan, Johnson, Amazola ve Booth (1992), evlilik uyumunun doğasını anlamak için yaptıkları boylamsal çalışma kapsamında, evli çiftlerle 8 yıl içerisinde 3 kez yaptıkları görüşmelerde, eşler arasındaki uyumun nasıl ölçülürse ölçülsün kişilik özellikleri kadar sabit olduğunu görmüşlerdir.

1.1.2.Evlilik Uyumunu Etkileyen Faktörler

Evlilik uyumuyla ilgili çalışmalar Hamilton'un (1929) klasik çalışmasına kadar uzanmakla birlikte (Spanier, 1976), günümüze kadar yapılan araştırmalar evlilik uyumunu etkileyen birçok faktörü de ortaya koymuştur. Sporkowski ve Hughston (1978), evliliklerinde 50 yılı aşmış çiftlerle yaptıkları çalışmada, evlilik uyumunu en çok etkileyen faktörün, eşlerin birbirleriyle benzer olduklarına dair algıları olduğunu bulgulamıştır. Burgess (1939) de, çok sayıda evli çiftle yürüttüğü araştırmada, yüksek evlilik uyumunu belirleyen şu faktörleri sıralamıştır; a) eşlerin mutlu bir şekilde evlenmiş olması, b) çocuk isteme konusunda eşlerin anlaşmış olması, c) eşlerin birbirlerinin aileleriyle yakın bir ilişkide olması, d) eşlerinin ailelerinin ve kendilerinin,

milliyet, dinsel, dini aktiviteler, eğitimsel, sosyal ve kültürel durumun da içinde bulunduğu kültürel arka plan açısından birbirleriyle benzer olması. Bu benzerliklerin yanında, kadın ve erkek arasındaki yaş benzerliğinin de evlilik uyumuna olumlu katkı sağladığı görülmüştür (Kirkpatrick, 1937).

Davidson (1984), evlilik uyumunu, *eşitlik kuramı* çerçevesinde açıklamaya çalışmıştır. Eşitlik kuramına göre, ilişkiye yatırımı ilişkiden elde ettiği kazançtan daha az olan kişi düşük kazanıma sahipken, daha fazla olan kişi yüksek kazanıma sahiptir. Eşlerin düşük veya yüksek kazanıma sahip olması ise, evlilik uyumunu etkileyecektir. İlişki doyumu karşılıklı bir süreç olduğu için, eşlerden birinin algılanan eşitsizliği, partneriyle kendini daha az uyum içinde gösterecektir. Davidson (1984), en iyi uyuma sahip ilişkilerin, eşlerden her birinin kendini diğerleriyle eşit gördüğü ilişkiler olduğunu göstermiştir.

Batool ve Khalid (2012) ise, Pakistanlı çiftlerle yaptıkları çalışmada, bazı demografik değişkenlerin ve duygusal zekânın evlilik uyumuna etkisini araştırmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre, demografik faktörlerden sadece sahip olunan çocuk sayısı evlilik uyumuyla anlamlı bir ilişkiye sahiptir. Buna göre, sahip olunan çocuk sayısı arttıkça, evlilik uyumunun azaldığı görülmüştür. Yazarlar, bu sonucu, çocuk sahibi olmanın ebeveynler üzerinde ekonomik açıdan zorluk yaratması, eşlerin birbirlerine sevgi, şefkat göstereceği zamanı engellemesi ve ev ortamını eşler açısından kısıtlaması açısından evlilik hayatında tatminsizlik yaratan bir faktör olmasıyla açıklamışlardır. Araştırmanın bir diğer sonucu ise, duygusal zekânın evlilik uyumunu büyük ölçüde açıklayan bir değişken olarak bulgulanması olmuştur. Buna göre kişilerin sahip olduğu kişilerarası beceriler, empati, iyimserlik, dürtü kontrolü gibi faktörler evlilik kalitesini belirlemektedir. Benzer şekilde, Gottman ve Krokoff (1989) da, eşlerin savunmacılık, inatçılık ve etkileşimden geri çekilme gibi iletişim davranışlarının evlilik uyumunu belirlediğini göstermiştir. Tutarel Kışlak ve Çabukça (2002), yine benzer bir biçimde, empatinin evlilik uyumunu yordayan anlamlı bir değişken olduğunu bulgulamıştır.

Locke (1946), boşanmış ve evli çiftlerin katılımıyla yaptığı araştırmada, evlenmeden önceki tanışıklığın evlilik uyumunda, özellikle kadınlar için önemli bir rol oynadığını, buna göre, 1 yıldan daha az tanışık olan çiftlerin daha düşük evlilik uyumuna sahip

olduklarını belirtmiştir. Stanley ve ark. (2012) ise, hem evlilik öncesi uyumun, hem de evlilik öncesi ilişki doyumunun, evlilikteki uyumu öngören değişkenler olduklarını bulgulamışlardır. Aynı zamanda, kişinin hayat doyumunun da, sadece evlilik uyumuyla ilişkili olmakla kalmayıp, evlilik uyumunun bir belirleyicisi olduğunu belirtmişlerdir.

Aminjafari, Padash, Baghban ve Abedi (2012) de, cinsel aktivite, acı ve mutsuzluk, çalışma kapasitesi, sosyal destek, fiziksel çevre, olumlu duygular ve yeni beceri ve bilgiler edinme şansının varlığının, çiftlerin evlilik uyumu puanlarını anlamlı bir şekilde öngören faktörler olduğunu göstermişlerdir.

1.1.3. Evlilik Uyumu ve Psikolojik Belirtiler

Her ne kadar evli olmanın fizyolojik ve psikolojik sağlıklı olma durumuyla pozitif ilişkili olduğunu öne süren çalışmalar olsa da (Gove, Style ve Hughes, 1990; Coyne ve Anderson, 1999; Goldman, 1993; Gazmarian, James ve Lepowski, 1995), son yıllarda hem doğu, hem de batı kültürlerinde yapılan araştırmalar, evli olup olmamanın değil, evlilik ilişkisinin kalitesiyle sağlık durumu arasında bu tür bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır (Holt-Lunstad, Birmingham ve Jones, 2008; Bloch ve ark.,2010; Jabamelian, 2011). Kiecolt-Glaser ve Newton (2011) tarafından yapılan gözden geçirme çalışmasında, evlilik işlevselliğinin sağlıklı olmayla yakından ilişkili olduğu gösterilmiştir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre, evliliğin olumsuz boyutları sağlık tutumları ve depresyon üzerinden kendini açığa çıkarırken, kardiovasküler, endokrin, bağışıklık, sinir sistemi, duyuşal ve diğer fiziksel mekanizmalardaki sorunlarla da doğrudan ilişkilidir. Thomsen ve Gilbert (1998) de, yine, evlilik ilişkisi ile psikolojik ve fizyolojik sistemlerin yakından ilgili olduğunu göstermişlerdir. Otuz iki evli çiftin çatışma çözümündeki etkileşimlerinin video görüntüsü ve fizyolojik ölçümlerle kaydedildiği bu çalışmada, nörotizm ve negatif duygulanımın evlilik doyumuyla negatif bir ilişkiye sahip olduğu, aynı zamanda, evlilik doyumu yüksek olan çiftlerin, düşük olanlara göre elektrodermal ve kalp atım sistemlerinin daha senkronize olduğu görülmüştür. Gottman ve Levenson (1992) ise, evlilikte yaşanan stresin, kanser, kalp hastalıkları ve kronik ağrı gibi rahatsızlıklarla ilişkili olduğunu ve bu olumsuz sonuçları en fazla kadınların yaşadığını kaydetmiştir. Bunun sebebi, kadınların evliliğe ve aileye

kendilerinden, eşlerine göre daha çok şey yatırmaları ve bu nedenle evlilikteki sorunlardan daha fazla etkilenmeleri olabilir (Birtchnell ve Kennard, 1983).

Fizyolojik sağlık üzerinde böylesi önemli bir etkisi olan evlilik ilişkisi, kişilerin psikolojik sağlığını da temelden etkilemektedir. Bu konuda literatürde çok sayıda araştırmaya rastlamak mümkündür. Örneğin, Scorsolini- Comin ve Santos (2012), öznel iyi oluş ve evlilik ilişkisindeki doyum ve uyumun ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Hawkins ve Booth (2005) da, yürüttükleri geniş çaplı boylamsal araştırmanın sonucunda, mutsuz evliliklere sahip kişilerin, boşanmış bireylere göre daha fazla psikolojik semptomu sahip olduklarını, aynı zamanda mutluluk, özsaygı ve genel sağlık düzeylerinin de daha düşük olduğunu belirtmişlerdir. Jabamelian (2011), çift ilişkisinin duygusal boyutunun psikolojik sağlık üzerinde büyük bir etkiye sahip olduğunu belirtir. Yazara göre, daha olumlu duygulara sahip olmak, daha yüksek bir özsaygı veya hayatın anlamlı olduğuna dair güçlü bir algı, doğal olarak genel bir iyilik haline ve psikolojik uyuma katkı sağlayacağı için, evlilik ilişkisi ve evlilik kalitesinin yordayıcılarından. Birtchell ve Kennard (1983) da, evlilik uyumu kötü olan kadınların, iyi bir evliliğe sahip kadınlardan daha kötü bir ruh sağlığına sahip olduklarını göstermişlerdir.

Daha özel olarak, hangi psikolojik belirtilerin evlilikle ilişkisi olduğuna bakıldığında, evliliğe dair sıkıntıların yüksek derecede kaygı, duygu durum bozuklukları ve madde kullanım bozukluklarıyla yakından ilgili olduğu görülmektedir (Whisman, 2007).

Yapılan araştırmalara bakıldığında, bunlardan en yaygın olanının depresyon olduğu ve daha fazla kadınlarda görüldüğü dikkati çekmektedir. Hafner ve Spence (1988) de, evlilik uyumunda başarıyı yakalayamayan eşlerin psikolojik semptomlar geliştirdiğini ancak kadınlarda bu durumun daha yaygın olduğunu belirtmiştir. Ünal ve arkadaşlarının (2002) depresyonda risk faktörlerini araştırdıkları çalışmalarında da, bu faktörlerin kadın olmak ve ailesel yüküklük olarak sıralandığı ve çalışmaya katılanların sıklıkla evlilik sorunları ile karşı cinsle ilişkin sorunları olduğu görülmüştür. Whitton ve Kuryluk (2012), erkeklere göre kadınlarda ilişki doyumu ve depresyon arasında daha güçlü bir ilişki olduğunu belirtirken, Whisman (1999), evlilik doyumsuzluğunun kadınlarda majör depresyon ve post travmatik stres bozukluğuyla, erkeklerde ise distimiyle ilişkili

olduğundan bahseder. Bloch ve ark. (2009) da, iyi bir ilişkisi olanlara göre, kötü bir ilişkiye sahip olan kadınların daha fazla depresif semptomla sahip olduğu ve stres düzeylerininin daha yüksek olduğu sonucunu kaydetmişlerdir. Paralel bir şekilde, Bookwala ve Jacobs (2004), evlilik doyumunun, depresif duygu durum üzerinde anlamlı bir rolü olduğunu belirtmişlerdir. Kim (2012) tarafından, Koreli Amerikalılarla yapılan çalışmada da, özellikle kadınlarda evlilik uyumu ve depresyon arasında negatif ilişki olduğu görülmüş ve bu ilişkinin kadınlardaki depresyon varyansının önemli bir kısmını açıkladığı vurgulanmıştır. Whisman ve Uebelacker (2009) ise, evlilik anlaşmazlığı ve depresyon semptomları arasında hem kadınlarda hem de erkeklerde olmak üzere çift yönlü bir ilişki tespit etmişlerdir. Buna göre, eşlerin depresyonu evlilik ilişkisini olumsuz yönde etkilerken, evlilik uyumundaki bozulma da kişilerde depresyon semptomlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Whisman ve Uebelacker (2009)' ın orta yaşlı ve yaşlı bireylerle 2 yıllık boylamsal bir desen kullanarak ulaştığı bu bulgu, Davila, Karney, Hall ve Bradbury (2003) tarafından yeni evli çiftlerle tekrar ölçümlü olarak yürütülmüş ve aynı sonuca ulaşılmıştır. Whitton ve Whisman'ın (2010), kadınlarla 12 hafta boyunca yaptığı değerlendirmeler de, evlilik doyumundaki istikrarsızlık arttıkça depresyon semptomlarının arttığını göstermektedir. Bu çalışma, sadece ilişkideki ortalama doyum düzeyinin değil, kişilerarası ilişkideki doyum değişimlerinin de majör depresyonu öngörebilen önemli bir faktör olduğunu vurgulaması açısından önemlidir.

Evlilik ilişkisindeki sorunlarla depresyon semptomları arasındaki ilişkinin yanında, sık rastlanan bir diğer psikolojik belirti kümesinin kaygı bozukluklarına ait olduğu görülmektedir. Shahi, Ghaffari ve Ghasemi (2011), İran'lı çiftlerde evlilik doyumu ve ruh sağlığı ilişkisini araştırdıkları çalışmalarında, evlilik ilişkisinin kişilerin ruh sağlığını önemli derecede yordadığını ve bu ilişkinin en çok depresyon ve kaygı semptomlarıyla kendini ortaya koyduğunu göstermişlerdir. Filsinger ve Wilson (1983), eşlerin kaygı düzeyi yükseldikçe evlilik uyumu puanlarının düştüğünü göstermiş ve sosyal kaygı ile evlilik uyumunun ilişkisinden bahsetmişlerdir. Hafner ve Spence (1988), evlilik uyumu ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkinin evlilik süresinden etkilendiğini vurgulamış, buna göre, kısa evliliklerin kadınlarda fobik kaygının, erkeklerde depresyonun ana belirleyicileri olduğunu belirtmişlerdir. Orta uzunluktaki

evliliklerde bu belirleyici eşlerin düşmanlık duygularıyken, uzun evliliklerde evlilik doyumu eşlerin kişilikleri ve yaygın kaygı düzeylerinden etkilenmektedir. Whisman, Uebelacker ve Weinstock (2004) tarafından yapılan kapsamlı araştırma da, kişinin kaygı ve depresyon düzeyi ile eşin depresyon düzeyinin evlilik doyumunun derecesini yordadığını ortaya koymuştur.

Literatüre bakıldığında, bir diğer psikolojik belirti kümesi olarak, eşler arasındaki ilişki ve somatizasyon semptomlarına dair çalışmalara, daha az olmakla birlikte, rastlanmaktadır. Lim (2000) tarafından Çinli-Amerikalı ve Çinli-Malezyalı bireylerle yapılan araştırma, kadın ve erkeğin düşük evlilik doyumunun, eşlerin somatizasyon belirtileriyle anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu görülmüştür. Fidanoğlu (2007) da evli çiftlerde çift ilişkisindeki doyum, fikir birliği, duyguların ifadesi ve evlilik uyumu azaldıkça, somatizasyon puanlarının arttığını bulgulamıştır. Sayıları az olmakla birlikte, somatizasyon belirtilerine ilişkin bu çalışmalar, evlilik ilişkisi ve psikolojik belirtiler ilişkisinde kültürel ve toplumsal farklılıkları akla getirmektedir. Buna göre, batıya göre daha geleneksel ve toplulukçu değerlerin baskın olduğu doğu kültürlerinde, evlilik sorunlarının bir ürünü olarak somatizasyon semptomlarına rastlanma oranı daha yüksek olabilir.

Sonuç olarak, evlilik yaşantısındaki mutluluğun, kişinin toplam mutluluğuna, iş ve arkadaşlık ilişkilerindeki doyumdan çok daha fazla katkı sağladığı (Glenn ve Weaver, 1981) düşünüldüğünde, evlilik ilişkisindeki sorunların kişilerin psikolojik sağlığı üzerindeki etkileri kaçınılmaz olmaktadır. Literatürde bu konudaki çalışmalara bakıldığında ise, bu etkilerin daha çok kadınlarda ve en çok depresyon, kaygı bozuklukları ve nispeten daha az olmakla beraber somatizasyon belirtileriyle kendini ortaya koyduğu görülmektedir.

1.2. STRESLE BAŞ ETME BİÇİMLERİ

1.2.1. Stresle Baş Etme Kavramı ve Stresle Baş Etme Biçimleri

Her insan stres yaratan durumlara kendine özgü tepkiler verir. Aynı koşullar altında bile, bazıları çok sakin, bazıları kaygılı olabilir. Bunun sebebi, zaman içinde kazandığımız farklı tepki örüntüleri, kendimize özgü stresle başa çıkma biçimleridir. Kullandığımız başa çıkma tarzlarının bazıları sağlıklı ve sorunları çözmeye etkiliyken, bazıları işlevsiz ve hatta sağlığımıza ve ilişkilerimize zararlı olabilir (Lazarus, 1994).

En genel kabul gören anlamıyla, stres, çevre ve birey arasında bir etkileşim süreci olarak tanımlanmıştır (Folkman ve Lazarus, 1985). Bu etkileşim sürecini vurgulayan kuramlar, etkileşimsel stres modelleri olarak adlandırılır. Bunlardan en çok bilinen ve kabul göreni ise Folkman ve Lazarus (1985) tarafından geliştirilen stres ve baş etme modelidir. Bu modele göre, evrensel olarak stres verici olan bir uyaran olmamakla birlikte, stres, bir uyarının stres verici olarak tanımlanmasının sonucudur. (Folkman & Lazarus, 1985). Bu anlamıyla, öne sürülen bu model, bir sınavın, şok durumunun, tehlikeli bir tıbbi işlemin veya kişinin ihtiyaç ve dürtülerini temel alan içsel çatışmalarının stresör olarak tanımlandığı yaklaşımlardan ayrılır ve stresi, çevreye veya bireye ait durumların, bu ikisi arasındaki ilişkinin ürünü olarak görür (Folkman, 1984).

Lazarus ve Folkman (1984), stresin üç süreci içerdiğini öne sürer. Bunlar, kişinin kendine yönelik bir tehdit algıladığı *birincil değerlendirme*, zihninde bu tehdide verilebilecek potansiyel bir tepki oluşturduğu *ikincil değerlendirme* ve bu tepkiyi uyguladığı *baş etme* süreçleridir. Birincil değerlendirme, hem kişisel hem durumsal faktörler tarafından şekillenir. Kişisel faktörler arasında, kişinin olabilecekleri kontrol edebileceğine veya edemeyeceğine dair inancı ve kişi için önemli, anlamlı olan idealler ve değerler, birincil değerlendirme sürecinde temel rol oynamaktadır. Durumsal faktörler ise, zarar veya tehdidin doğası, olayın tanıdık veya yeni olması, gerçekleşme ihtimali ve gerçekleştiğinde sonucun ne kadar belirsiz veya açık olduğudur (Folkman, 1984). İkincil değerlendirme ise, birincil değerlendirmeyi takiben zarar, kayıp, tehdit veya zorluğun algılanması sonucu, “ne yapabilirim?” sorusuna cevap aramayı içerir.

Bu noktada, kişi sahip olduğu fiziksel, sosyal ve psikolojik baş etme kaynaklarını değerlendirir ve durumla baş etmede yeterli olup olamayacağına karar verir. Bu kararda kişinin, daha önce bahsedilen, kontrol inancının da payı büyüktür (Folkman, 1984). Bilişsel değerlendirmelerle beraber, baş etme, stres ve uyumsal sonuçlar arasında aracı rolü üstlenmektedir (Folkman ve Lazarus, 1985). Baş etme, “ bireyin kaynaklarını aşan ya da zor durumda bırakan belirli içsel ve/veya dışsal taleplere yanıt vermek için kullandığı, devamlı değişim gösterebilen bilişsel ve davranışsal çabalar” olarak tanımlamıştır (Lazarus ve Folkman, 1984, s.141). Tüm bu süreçler doğrusal bir sırada oluşmasa bile, devamlı bir akış halindedir. Örneğin, baş etme tepkisinin umulduğundan daha az etkili olduğu bir durumda, tehdidin derecesi yeniden değerlendirilip, hangi baş etme biçiminin uygun olacağı yeniden düşünülebilir ve tüm bu süreçler devam eden bir döngü içinde yinelenir (Carver, Scheier ve Weintraub, 1989).

Baş etme, kişisel olarak anlamlı ve bireyin baş etme kaynaklarını zora sokan veya aşan bir durum veya şart bağlamında ortaya seren bir süreçtir (Lazarus ve Folkman, 1984). Baş etme biçimleri, problem odaklı baş etme ve duygu odaklı baş etme olarak ikiye ayrılır (Folkman ve Lazarus, 1980). Genel olarak, duygu odaklı baş etme biçimleri, kişinin, zararlı, tehdit edici ve zorlayıcı çevresel koşullarla ilgili hiçbir şey yapılamayacağına dair değerlendirmesi sonucu ortaya çıkar. Diğer yandan, problem odaklı baş etme biçimleri bu koşulların değişebileceğine dair değerlendirmeyle ilişkilidir (Folkman ve Lazarus, 1980). Lazarus ve Folkman (1984), duygu odaklı baş etmeyi gerçeği inkâr etmek ve olan biten önemsizmiş gibi davranmak için umut ve iyimserliği sürdürmek için kullandığımızı söylerken, problem odaklı baş etmenin problemi tanımlamaya, alternatif çözümler üretmeye, bunların yarar ve zararlarını tartmaya ve bu doğrultuda hareket etmeye dayalı olduğunu vurgularlar. Buna göre, temel olarak duygu odaklı baş etme, kendini suçlama, başkalarını suçlama, duygu ve hayaller üzerine odaklanma, düşüncelilik, sorumluluğu üstlenme, sosyal destek arama ve kaçma-kaçınma davranışlarını içerirken, problem odaklı baş etme, bilgi arayışı, planlama, doğrudan harekete geçme yoluyla stres kaynağını ortadan kaldırma veya azaltmaya dayanır. Folkman, Lazarus, Gruen ve DeLongis (1986), planlı problem çözümleninin, varolan durumun tatmin edici bir sonuca ulaşmak için değiştirilebilir olarak değerlendirilmesine ilişkin olduğunu, diğer yandan durumun değişmeye uygun

olmadığına ve ortaya çıkacak sonucun tatmin edici olmayacağına dair değerlendirmenin mesafe koyma stratejilerini kullanmaya neden olduğunu belirtir. Diğer yandan, hangi baş etme biçiminin seçileceği durumun tehlike arz edip etmediği (birincil değerlendirme) ve baş etme seçeneklerinin neler olduğuna (ikincil değerlendirme) göre de belirlenir. Örneğin, kişi öz güveninin tehlikede olduğunu düşündüğünde, daha fazla yüzleşmeci baş etme, özkontrol, kaçma- kaçınma ve daha fazla sorumluluk alma gibi stratejiler kullanırken, işiyle ilgili bir amaç tehlikeye düştüğünde, planlı problem çözme stratejisi kullanabilir. Kısaca, hangi baş etme biçiminin kullanılacağı karşılaşılan stresörün ne olduğuna ve sonucunun ne olacağına bağlıdır (Folkman, Lazarus, Gruen ve DeLongis, 1986)

Yapılan bir çok araştırma da, belirli değerlendirme süreçleri ve baş etme biçimleri arasındaki ilişkiden bahsetmektedir. Bu çalışmalarda, bir olayın tehdit edici olarak değerlendirilmesiyle duygu odaklı baş etme biçimlerinin kullanıldığı, zorluk verici olarak değerlendirilmesiyle ise problem odaklı baş etme arasında pozitif ilişkisellik olduğu (Mikulincer ve Victor, 1995) veya zorluğa dair değerlendirmelerin problem odaklı baş etmeyi yordarken (Bjorck, Cuthberston, Thurman ve Lee, 2001), üzüntü verici veya kişisel çıkar değerlendirilmelerinin ise duygu odaklı baş etme biçimlerini yordadığı görülmüştür (Portello & Long, 2001).

1.2.2. Stresle Baş Etme Biçimleri ve Evlilik Uyumu

Evlilik ilişkisini en fazla etkileyen faktörlerden biri, çiftlerin stresle baş etme stratejileridir. Pearlin ve Schooler'ın (1978) kapsamlı çalışması, stresle baş etme tepkilerinin hayatın diğer alanlarındaki problemlerden çok, evlilik alanında belirleyici rol oynadığını ve bazı belirli baş etme tepkilerinin farklı açılardan evlilikle ilgili problemleri çözmeye yardımcı olduğunu göstermiştir.

Bu alanda yapılan çalışmalara bakıldığında, eşlerin tek tek sahip olduğu baş etme biçimlerinden çok, çiftin sorunlarla baş etme tutumlarının evlilik ilişkisiyle ilişkisine odaklanan çalışmalara rastlanmaktadır. Ancak, çiftin olduğu kadar, her partnerin işlevsel baş etme biçimi ve problem çözme tarzı da, stres süreci ve çiftin ilişkisi

açısından önemlidir (Randall ve Bodenmann, 2009). Sayıları daha az da olsa, bireysel baş etme biçimlerini konu edinen çalışmalar, bu ilişkiye dair birbiriyle tutarlı sonuçlar vermektedir. Örneğin, Belanger, Sabourin ve El-Baalbaki (2012), evli çiftlerde belirli baş etme biçimleri, problem çözme davranışları ve evlilik ilişkisi arasında bir ilişki olup olmadığını incelemişlerdir. Bu çalışmada, yetmiş iki çiftten öz bildirim dayalı çift uyum ve baş etme ölçeği ile problem çözme etkileşimlerinin kaydedildiği otuz dakikalık bir filmde alınan veriler değerlendirilmiştir. Sonuç olarak; özellikle kadınlarda bütün baş etme biçimleri ve evlilik doyumunu arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Buna göre, kadınlarda, olumlu karşılaştırmalar ve pazarlık yapmanın evlilik uyumuyla pozitif ilişkili olduğu, diğer yandan duygusal boşalmaların, geri çekilmenin ve seçici görmezden gelmenin evlilik uyumuyla ters ilişkili olduğu görülmüştür.

Bouchard ve Theriault (2003) ise, Yüz elli yedi çiftte baş etme biçimleri ve Çiftler Uyum Ölçeği verilerini değerlendirerek, planlı problem çözme baş etme biçimine sahip kişilerin evlilik uyumlarının daha yüksek olduğunu görmüştür. Buna göre, saldırgan düşüncelerini değiştirmeye çalışan, işin iyi tarafından bakabilen, evlilikle ilgili sorunlarına dair plan yapıp, bu planlarını adım adım eyleme dökabilen ve son olarak da işlerin yoluna girmesi için çok fazla çaba harcayan kişilerin evlilik uyumları daha yüksektir. Diğer yandan, işler yolunda gitmediğinde bir mucize olmasını bekleyen, yaşadığı sıkıntıları unutmaya çalışan, duygularını saklamayan, kısaca kaçınmacı baş etme tarzını kullanan kişilerin evlilik uyumlarının daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır.

Bouchard ve arkadaşlarının (1998), hem boylamsal hem de kesitsel desen kullanarak yaptıkları kapsamlı bir çalışmada ise, öz bildirim dayalı baş etme biçimlerinin, öz bildirim dayalı çift uyumunun eşlik eden belirleyicileri olduğu gösterilmiş, ancak bu çalışmada cinsiyetler arasında bir farklılığa rastlanmamıştır. Diğer yandan, araştırmacılar, her iki cinsiyet için de, problem çözme odaklı baş etme biçimlerinin evlilik uyumunu birlikte ve bağımsız olarak yordadığını vurgulamışlardır.

Lussier, Sabourin ve Turgeon (1977) da, bağlanma tarzları ve evlilik uyumu arasındaki ilişkide baş etme biçimlerinin aracı rolünü araştırmış ve hem kişilerin bağlanma tarzlarının, hem de stresle baş etme biçimlerinin evlilik uyumunu birlikte ve bağımsız

olarak yordadığını belirtmişlerdir. Sabourin, Laporte ve Wright (2007) ise, evliliklerinde sıkıntı yaşayan çiftlerin, sıkıntı yaşamayan çiftlere göre daha az problem çözme özgüvenine sahip olduklarını, farklı problem çözme davranışlarından daha fazla kaçındıklarını ve davranışlarını kontrol etmek için daha zayıf baş etme stratejileri kullandıklarını söyler. Benzer bir şekilde, Bowman'a (1990) göre de, evliliklerinde çatışma ve sıkıntı yaşayan çiftler, sıklıkla, kaçınma, yüzleştirme ve suçlama gibi edilgen baş etme stratejileri kullanmaktadır. Mamoodi (2011) ise, problem çözme odaklı stresle baş etme biçimlerini kullanan kadınların evlilik doyumlarının, duygu odaklı ve etkili olmayan stresle baş etme biçimlerini kullanan kadınlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Ptacek ve Dodge (1995), ilişki doyumunu ve stresle baş etme ilişkisine odaklanmış, sonuç olarak, ilişki doyumunun hem kendine dair, hem de partnere dair bildirilen baş etme biçimiyle ilişki olduğunu, ancak benzer baş etme biçimleri kullanan çiftlerin ilişki doyumunun yüksek olduğuna dair güçlü kanıtlara ulaşılmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Buna ek olarak, daha az etkin baş etme yöntemi kullanan kişilerin eşlerinin ilişkiden aldıkları doyumun düşük olduğu görülmüştür.

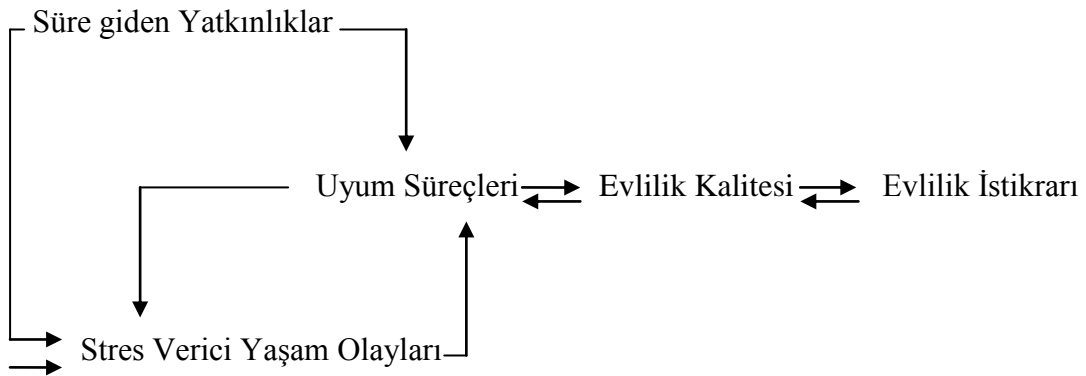
Sonuç olarak, yukarıda anılan çalışmaların yanı sıra, birçok araştırma (Cohan ve Bradbury, 1994; Lussier, Sabourin ve Turgeon, 1977) evlilik ilişkisi ve kişilerin stresle baş etme biçimlerinin ilişkili olduğunu ve partnerlerin kullandıkları etkin baş etme yöntemlerinin çiftin evlilik uyumunu ve doyumunu olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

1.2.2.1. Yakın İlişkilerde Stresin Rolüne Dair Kuramsal Modeller

Evlilik ilişkisi ve eşlerin stresle baş etme yolları arasında yukarıda bahsedilen çalışmaların ortaya koyduğu ilişkinin, kuramsal zemini hakkında fikir verebilecek iki modelden bahsedilebilir. Bu bölümde bu iki model özetlenecektir.

1.2.2.1.1. Yatkinlık - Stres - Uyum Modeli (Vulnerability - Stres - Adaptation Model)

Karney ve Bradbury'e (1995) göre, evlilikteki sıkıntılar sadece çiftlerin problem çözme becerilerindeki sorunlardan kaynaklanmamaktadır. Onlara göre, evlilikteki çatışma ve çözülme bazı faktörlerin kombinasyonunun bir sonucudur. Bu faktörler, 1) devamlılığı olan hassas noktalar (sorun yaratan kişilik özellikleri gibi), 2) stres verici olaylar (büyük yaşam olayları ve stres verici şartlar gibi), ve 3) zayıf uyum süreçleri (partnerle empati kuramama veya partnere destek olamama, savunucu, düşmancıl ve işlevsiz problem çözme becerileri gibi) olarak sıralanmıştır. Bu modele göre, yüksek oranda süre giden yatkinlıkları olan kişiler, evlendiklerinde zayıf uyum süreçleri olan çiftlere dönüşür ve ardından yüksek düzeyde strese sahip olurlar. Evlilik sorunları ve çözülme, bu süreçlerin ardından baş gösterir. Buna göre, Karney ve Bradbury (1995), evlilik kalitesinin akut yaşam olaylarıyla düşüşe geçen bir dalgalanma yaşadığını ve kronik stres arttıkça bu dalgalanmaların arttığını öne sürerler (Akt; Randall ve Bodenmann, 2009).

Şekil 1. Karney ve Bradbury (1995)'nin Yatkinlık – Stres – Uyum Modeli

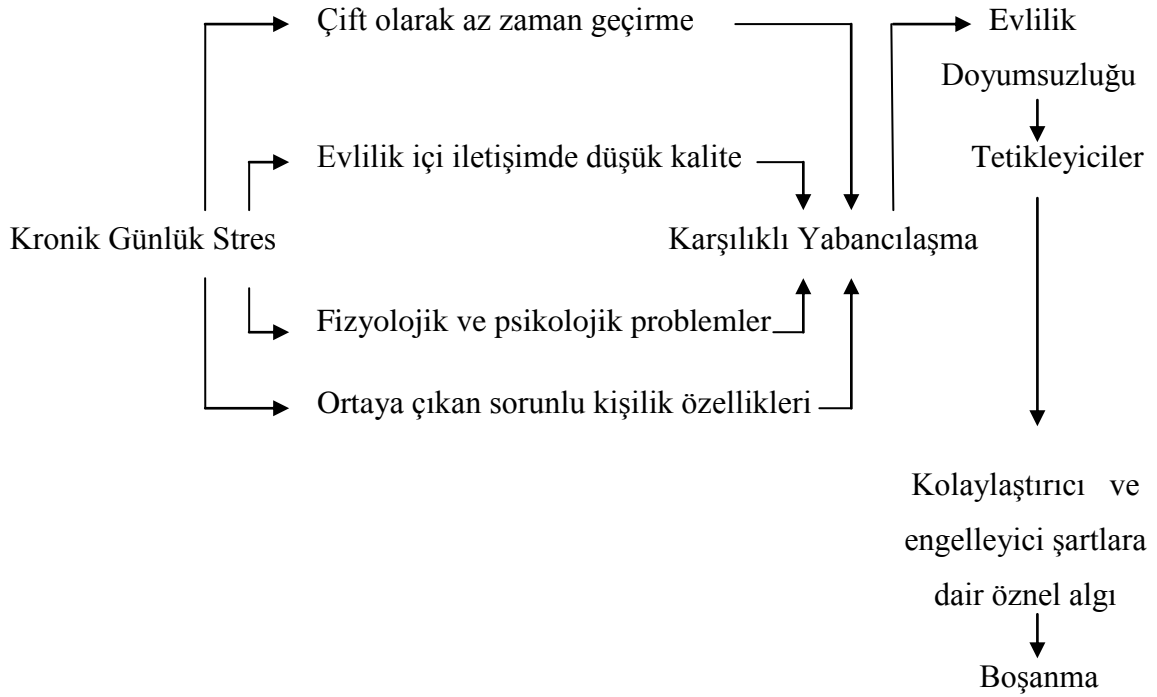
(Akt., Randall ve Bodenmann, 2009).

Modele göre (Şekil 1), evlilik ilişkisinin dışından gelen stres verici olaylar, eşler arasındaki uyumu etkiler ve evliliğin akıbetinde rol oynar. Diğer yandan, kişinin çocukluğunda kendi ailesinde yaşadıkları, anne ve babasının evlilik ilişkisi, kişinin eğitim düzeyi ve kişiliği gibi yatkinlık oluşturan noktalar, kişinin karşılaştığı zorluklara uyum becerisini etkileyerek, evliliğin nasıl süreceğini belirler. Bunun yanında, birçok stres verici olay tesadüfi değişken olarak evlilik ilişkisine katılırken, diğerleri eşlerin süre giden yatkinlıklarının sonucudur. Stres verici yaşam olayları çiftleri uyum

sağlamaya zorlar, bu durum olayların tekrarına veya daha kötü bir hal almasına neden olur ve dolayısıyla, çiftlerin uyum kapasitelerini zorlar ve belki de alt eder. Sonuç olarak, bir kısır döngü oluşur ve bu döngü evlilik ilişkisini belirler (Karney ve Bradbury, 1997).

1.2.2.1.2. Stres - Boşanma Modeli (Stres - Divorce Model)

Bodenmann (1995) tarafından geliştirilen stres-boşanma modeli, temel olarak günlük stresin, çiftin beraber geçirdiği zamana, iletişimine, eşlerin iyilik hali üzerindeki etkisine ve bütün bu faktörlerin evlilik doyumuyla ilişkisine odaklanmakla beraber, stresin belirleyici rolüne önem verir. Bodenmann, Ledermann ve Bradbury'e (2007) göre, evlilik ilişkisinin dışından gelen minör stresler, ilişkiye zarar verici bir niteliğe sahiptir. Bu stres, ilk olarak eşlerin birlikte geçirdikleri zaman miktarını etkileyerek kendini ortaya koyar. Bu da, birlikte yapılan aktivitelerin azalmasına, birliktelik duygusunun zayıflamasına, kendini daha az ifade etmeye ve çiftin daha zayıf baş etme biçimleri geliştirmesine neden olur. İkinci olarak, dış stresörler daha az olumlu etkileşime yol açarak iletişimin kalitesini düşürür. Diğer yandan, bu stresörlerin varlığı, uyku bozuklukları, cinsel işlevsizlik ve duygu durum bozuklukları gibi psikolojik ve fiziksel sorunları beraberinde getirir. Sonuç olarak, evliliğin dışından gelen stres, sorunlu kişilik özelliklerinin eşler arasında katılık, kaygı ve düşmanlık olarak kendini dışa vurmasına neden olabilir. Bu süreçler sonunda eşler birbirine yabancılaşmaya ve daha çok çatışma yaşamaya başlar. Bir evliliğin boşanmayla bitmesi ise, kolaylaştırıcı şartların varlığı (yeni bir partnerin varlığı gibi), engelleyici şartların (dini ve ahlaki normlar, çocukların varlığı gibi) yokluğu ve yeterli tetikleyicilerin (evlilik dışı ilişkiler gibi) varlığıyla ilişkilidir (Şekil 2).

Şekil 2. Stres - Boşanma Modeli

(Randall ve Bodenmann, 2009)

Bu iki model birlikte ele alındığında, yatkınlık - stres- uyum modeli stresle baş etmeyi uyum süreçleri değişkeni içine koyarken, stres - boşanma modeli stresin çift üzerinde yaptığı etkiyi değişimleyen bir aracı değişken olarak görmektedir (Randall ve Bodenmann, 2009).

1.2.3. Stresle Baş Etme Biçimleri ve Psikolojik Belirtiler

Stresle baş etme biçimlerinin, zorlayıcı durumlara uyum sağlama ve duygu düzenleme süreçleriyle çok güçlü bir bağı olduğu düşünüldüğünde, farklı baş etme biçimlerinin ruh sağlığı üzerindeki etkisi kaçınılmazdır. Yapılan çalışmalar, belirli baş etme biçimlerinin ruh sağlığı üzerinde belirli sonuçlara yol açtığını göstermektedir.

Şu ana kadar yapılan çalışmalar, duygu odaklı ve kaçınmacı baş etme biçimlerinin kötü bir ruh sağlığıyla ilişkili olduğunu gösterirken, sosyal destek arama, araçsal, problem

odaklı baş etme biçimleri gibi diğer baş etme stratejilerinin değerlendirilen stresörün özellikleriyle ilişkili olarak kötü veya iyi ruh sağlığıyla bağlantılı olduğunu göstermiştir (Folkman ve Malkowitz, 2004). Diğer yandan, Folkman, Lazarus, Gruen ve DeLongis (1986) değerlendirme ve baş etme süreçlerinin psikolojik semptomlar üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu belirtirler. Buna göre, planlı problem çözme psikolojik semptomlarla negatif korelasyona, yüzleşme baş etme ile pozitif korelasyona sahiptir. Bu sonuçlara göre, yazarlar, planlı problem çözme baş etme biçiminin daha uyumlu bir baş etme biçimi olduğunu vurgulamışlardır. Nakano (1991) da, Japon örnekleminde yürüttüğü çalışmada, duygu odaklı baş etmenin ve kaçınmanın fiziksel semptomları yordadığını, diğer yandan problem odaklı baş etme stratejilerinin fiziksel semptomlarla negatif korelasyona sahip olduğunu göstermiştir. Aynı zamanda aktif davranışsal baş etme arttıkça depresyonun varlığının azaldığı belirtilmiştir. Matheson ve Anisman (2003), disföri, kaygı, majör depresyon ve distimiyi içeren farklı duygu durumları ve obsesif kompulsif bozuklukla çeşitli baş etme stratejilerinin ilişkili olduğunu göstermektedir. Buna göre duygu durum bozuklukları yüksek düzeyde, ruminasyon, dikkatin başka yere yönelmesi ve duygu odaklı başa çıkma stratejileriyle ilgiliyken, problem çözme ve sosyal destek arama stratejileriyle ters yönlü bir ilişkiye sahiptir. Petrosky ve Birkimer (1991) bireylerin belirttikleri psikolojik semptom düzeyinin %25-35'lik bir bölümünün doğrudan baş etme stratejilerinin az kullanılmasına ilişkin olduğunu ve doğrudan baş etme yöntemlerinin kullanılıp kullanılmamasının psikopatolojiyi yordayan bir faktör olduğunu belirtmişlerdir.

Griffiths, Ravindran, Merali ve Anisman (2000), distiminin duygu odaklı baş etme tarzlarının yoğun kullanımıyla ilişkisine değinir. Aldwin ve Revenson (1987) da, duygusal baş etme stratejilerinden kaçınmacı baş etme ve kendini suçlamanın psikolojik semptoma sahip olma üzerinde doğrudan etkisinin olduğunu ve duygusal sıkıntıları arttırdığını belirtmişlerdir. Yine, Qiao, Li ve Hu (2011), bir başa çıkma biçimi olarak reddetmenin psikolojik iyilik halinin olumsuz yordayıcısı olduğunu göstermişlerdir. Cicognani (2011) de, ergenlerde bir baş etme biçimi olarak geri çekilmenin psikolojik iyilik halinin belirleyicisi olduğunu öne sürmektedir. Buna göre, geri çekilme ve psikolojik semptomlar arasında negatif korelasyonun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Colomba, Santiago ve Rosello (1999), yine ergenlerle yaptıkları çalışmada,

depresyonda olmayan ergenlerin daha çok pozitif baş etme biçimi kullandıklarını ve aile ilişkilerine daha çok yatırım yapmak, sosyal destek aramak ve yaşam olaylarına daha olumlu algılar geliştirmek gibi stratejilere başvurduklarını belirtmişlerdir. Coyne, Aldwin ve Lazarus (1981), depresyondaki kişilerin baş etme stratejilerinin daha çok sosyal ve bilgilendirme amaçlı destek arayışı ve olayların olumlu şekilde gelişeceğine dair umut besleme tarzında düşünceyle karakterize olduğunu, ancak problem çözme odaklı baş etme ve kendini suçlama stratejileri açısından depresyonda olmayan grupla farklılaşmadığını belirtmiştir. Bolger ve Zuckerman (1995) ise yüksek nevroziteye sahip kişilerde kaçınmacı baş etme biçiminin depresyonu yordamağını, ancak düşük nevroziteye sahip kişilerde bu baş etme tarzının depresyon semptomlarını arttırdığını belirtmiş ve karakter özelliklerinin baş etme biçimleri ve psikolojik sağlık arasındaki rolünü vurgulamışlardır. Ülkemizde yapılan çalışmalardan, Erdem, Çelik, Doruk ve Özgen'in (2008) araştırması ise, yaygın anksiyete bozukluğu hastalarında, normal örnekleme göre işlevsel olmayan başa çıkma tutumlarının kullanımının daha fazla olduğunu göstermiştir. Kadın hastaların, sosyal destek arama stratejisine erkeklerden daha çok başvurdukları, erkek hastaların ise davranışsal ve zihinsel boş verme tutumunun daha fazla kullanıldığı, bu araştırmanın sonuçları arasındadır.

Aldao ve Nolen-Hoeksema (2010), ruminasyon ve bastırma gibi uyumsuz baş etme stratejilerinin, yeniden değerlendirme ve problem çözme gibi uyumlu stratejilerle kıyaslandığında psikopatolojiyle yüksek oranda ilişkili olduğunu belirtir. Aldao, Nolen-Hoeksema ve Schweizer (2010) ise, duygu düzenleme stratejileri ve psikopatoloji arasındaki ilişkiyi ele aldıkları meta-analiz çalışmasında, ruminasyon ve psikopatoloji arasında yüksek etki büyüklüğü saptarken, kaçınma, problem çözme ve bastırma stratejileri söz konusu olduğunda orta düzeyde bir etki büyüklüğünün görüldüğünü kaydetmişlerdir. Yine bu çalışmada, ruminasyonun büyük oranda kaygı ve depresyonla, orta düzeyde de yeme bozuklukları ve madde kullanım bozukluklarıyla ilişkili olduğu görülürken, kaçınma stratejisinin depresyonla yüksek, kaygı bozuklukları, yeme ve madde kullanım bozukluklarıyla orta düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Nolen-Hoeksema, Stice, Wade ve Bohon (2007) da, kadın ergenlerde, ruminatif başa çıkma tarzının bulimik semptomlar, major depresyon ve madde kullanım bozuklukları için risk faktörü olduğunu belirtmişlerdir.

Holahan, Moos, Holahan, Brennan ve Schutte (2005), 1.211 bireyi 10 yıl içinde üç kere değerlendirdikleri boylamsal bir çalışmada, kaçınmacı baş etme tutumunun kronik ve akut yaşam stresörleriyle ilişkili olduğunu, aynı zamanda depresyon semptomlarını yordadığını göstermişlerdir. Blalock ve Joiner (2000) ise, kaçınmacı baş etme tarzının sadece kadınlarda depresyon ve kaygı bozukluğu semptomlarıyla ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Engler, Crowther, Dalton ve Sanftner (2006), bulimia nervosa kadınların kaçınmacı baş etme stratejileri kullandığını bulgulamış, benzer bir sonuç Tobin ve Griffing (1995) tarafından da vurgulanmıştır. Folkman ve Lazarus (1986) da, daha fazla depresyon semptomuna sahip bireylerin, düşük olanlara göre, stres verici durumlar karşısında daha fazla tehlikede hissettiklerini, daha fazla kaçma - kaçınma baş etme stratejisine başvurduklarını belirtmiştir. Bunlara ek olarak, Rhode, Lewinsohn, Tilson ve Seeley (1990), kaçınmacı baş etme stratejilerinin hem mevcut depresyonu hem de gelecekteki depresyonu yordadığını bulgulamışlardır.

Evlilik ilişkisi, stresle baş etme biçimleri ve psikolojik bozukluklar arasındaki ilişkilere odaklanan çalışmalara bakıldığında ise, bu üç değişkenin de birbirleriyle etkileşim halinde olduğu görülmektedir. Bu çalışmalardan, Mitchell, Cronkite ve Moos (1983), evli bireylerde baş etme biçimleri ve aile desteğinin depresyonla ilişkili olduğunu, buna göre, depresyondaki bireylerin daha az problem odaklı baş etme biçimlerine baş vurup, daha çok duygu odaklı baş etme biçimleri kullandıkları ve aile kaynaklarını yeterince kullanamadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Guinta ve Compass (1993), evlilikte kadınların kullandıkları kaçma-kaçınma baş etme biçiminin kendilerinin ve kocalarının psikolojik semptomlarını yordadığını belirtmektedirler. Vega, Kolody ve Valle (1988), eşlerin kullandıkları baş etme stratejileri ve bilişsel özelliklerin birlikte, evlilik çatışması ve depresyon arasında aracı değişken olduğunu söylemektedirler. Whiffen ve Gotlib (1989) de, evli çiftlerde erkeklerin stres yaşadığı durumlarda, hem kendilerinin hem de eşlerinin daha fazla depresyon semptomu, daha fazla yaşam stresi ve daha fazla uyumsuz baş etme stratejisi gösterdiklerini ortaya koymuştur.

1.3. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ

1.3.1. Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Tanımlanması

Cinsiyet, kadın ve erkeğin genetik, fizyolojik ve biyolojik özelliklerini tanımlarken, toplumsal cinsiyet (gender) terimi bir toplumdaki kadın ve erkeğin, sosyal olarak belirlenmiş rollerini ve sorumluluklarını tanımlamak için kullanılır (Çelik, 2008). Biyolojik cinsiyetten farklı olarak, toplumsal cinsiyet rollerini tanımlayan, kadın ve erkekten beklenen uygun davranışlar, her toplumda farklı içerikler taşımakla beraber, tarihsel ve kültürel olarak belirlenmiştir. Bu roller, patriarkal bir toplumda kadın ve erkek davranışları için toplumsal olarak onaylanan sosyal normlar tarafından oluşturulmakla beraber (Brown, 1994), kadın ve erkeğin bütün ilişkilerini ve yaşamlarının her alanını etkileyen bir işleve sahiptir (Knox ve Schacht, 2000).

Literatürde, toplumsal cinsiyet ideolojisi, toplumsal cinsiyet tutumları ve toplumsal cinsiyet inançları gibi terimler eş anlamlı kullanılmaktadır (McHugh ve Frieze, 1997), ancak Fitzpatrick, Saldago, Suvak, King ve King (2004) bu kavramın, araçsallık ve dışavurumculuk (Spence ve Helmreich, 1978) veya erkeksilik ve kadınsılık (Bem, 1974) gibi terimlerle karıştırılmaması gerektiğini vurgulamaktadır.

Genel olarak, toplumsal cinsiyet rolleri geleneksellik ve geleneksel olmama boyutları üzerinden sınıflanmakta ve bu konudaki çalışmalar, öncelikle, kadınların geleneksel normlar tarafından sunulan rol ve beklentilere uyması gerektiğine dair inançlara odaklanmaktadır. Bu bağlamda geleneksellik boyutu, kadının ev hanımı, eş ve anne rollerine sahip olduğunu benimserken, geleneksel olmayan boyut, kadının talip olabileceği statü ve rollerde bir sınırın olmadığına dair inançları kapsar. Toplumsal cinsiyet rollerine diğer bir bakış açısı ise, kadınlarla ilgili tutum ve inançların yanında, erkek rolüne dair hangi davranış ve tutumların uygun olduğuna dair inançları içerir (Fitzpatrick ve ark., 2004). Geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri temel olarak evlilikte erkeği eve ekmek getiren, kadını ise ev hanımı olarak belirlerken, eşler arasındaki güç ilişkilerini de bu roller üzerinden tanımlar. Geleneksel olmayan cinsiyet rolleri ise eşler arasında rol paylaşımı ve eşitlikçiliği vurgulamaktadır (Amato ve Booth, 1995).

Davis ve Greenstein (2004), toplumsal cinsiyet ideolojisini, kadınların kendi dünyalarına ve yaşamlarına baktıkları ve onun üzerinden karar verdikleri bir objektif olarak tanımlamakta ve kadınlar için toplumsal cinsiyet rollerinin tezahür ettiği altı temel kategoriden bahsetmektedir. Bunlar, 1) evin geçimini sağlama, eve ekmek getirme rolünün ayrıcalığı ve üstünlüğü, 2) toplumsal cinsiyetle ilişkili olarak kadın ve erkeğin ayrı alanları olduğuna dair inanç, 3) kadının çalışması ve ilişki kalitesi, 4) annelik ve kadın benliği, 5) ev halkına hizmet, 6) erkek üstünlüğünün kabulü.

Geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine göre kadının iki temel rolü vardır; anne ve eş rolleri. Bu roller çerçevesinde, kadının gününün büyük bir bölümünü ev işlerine ayırması, kadın için mutlu bir hayatın ancak evlilikle mümkün olacağı, kadının kocasıyla güç yarışına girmemeleri gerektiği, asıl yerinin evi olduğu ve çalışmasının annelik görevlerini olumsuz etkileyeceği ileri sürülmektedir (Çelebi, 1990). Eşitlikçi tutumdaki bir kadına kıyasla, geleneksel tutumdaki bir kadın için ev işlerinde takdir görmek çok daha önemlidir ve ev hanımlığı ile annelik hayatın temel rollerini teşkil etmektedir. Diğer yandan, eşitlikçi tutumdaki bir kadının hayatında mesleği çok daha önemli bir rol oynamaktadır. Nitekim, eşitlikçi kadınların, geleneksel kadınlara göre zamanlarının daha büyük bir kısmını ücretli işlerine ayırdıkları ortaya konulmuştur (Buunk, Kluwer, Schuurman ve Siero, 2000). Berger, Grob ve Flammer'a (1999) göre de, geleneksel erkek cinsiyet rolü, daha etkili karakter özellikleri olan, bağımsızlık, hedef yönelimli olma ve çocuk büyütme ve ailenin sorumluluklarını almaksızın kariyer yönelimini genişletme gibi hayatla uyumda daha etkili karakter özelliklerine sahiptir. Geleneksel kadın cinsiyet rollerine sahip kişiler ise, kendini daha çok ifade etme, bağımlı olma, profesyonel hayat ve aile alanlarını bütünleştirmeye ilgili olarak, gelecek hayat planları yapmakta kısıtlanmış durumdadır.

1.3.2. Toplumsal Cinsiyet Roller ve Evlilik Uyumu

Evlilik kalitesine dair dinamikleri anlamak için sadece bireylerin cinsiyetlerine değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet rollerine dair tutumlarını bilmek önemlidir (Fitzpatrick ve ark., 2004). Bunun nedeni, birçok insan için, ilişkinin zamanlaması, kalitesi, boşanmaya dair tutumlar, çocuk sahibi olmanın zamanı ve çocuk yetiştirme tutumları gibi temel meselelerin eşlerin sahip oldukları toplumsal cinsiyet rollerinden etkilenmesidir (Davis ve Greenstein, 2004). Diğer yandan geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri bireylerin kişilerarası deneyimlerini sınırlayıcı bir yöne de sahiptir. Örneğin, geleneksel tutumlara sahip erkeklerin duygularını veya bağlılıklarını ifade edememesi veya ifade etmekten rahatsızlık duyması, evlilik ilişkisindeki doyumun önemli belirleyicilerindendir. Buna göre, kadınların ve erkeklerin sahip oldukları toplumsal cinsiyet rollerine bağlı olarak evlilik doyumuyla ilgili algılarının etkilenebileceği düşünülmektedir (McCreary, Newcomb ve Sadava, 1998).

Wilcox ve Nock (2006), evlilik ilişkisi ve cinsiyet rollerini ele alan dört teorik modelden bahsetmektedir. Bunlar Evliliğin Müştereklik Modeli (Companionate Model of Marriage), Evliliğin Kurumsal Modeli (Institutional Model of Marriage), Evlilikte Eşitlik Modeli (Equity Model of Marriage) ve Evlilikte Toplumsal Cinsiyet Modeli (Gender Model of Marriage).

Müştereklik Modeli, üç varsayıma dayanır. Birincisi, eşlerin benzer iş ve aile sorumluluklarını paylaşmasıdır. Buna göre, eşlerin benzer rol paylaşımına sahip olması, benzer deneyimler yaşamalarına ve üzerinde konuşulacak ilgi alanları oluşmasına ve eşler arası empatik dinleme ve karşılıklı anlaşmanın artarak daha kaliteli bir duygusal yaşama olanak verecektir. İkinci olarak, ataerkil otoritenin dışlanması, evlilikte yakınlığı artırmaktadır. Bu varsayım, kadınların emek gücüne eşit katılımının, düşüncelerini ifade etme konusunda daha güçlü hissedeceklerini ve eşler arasındaki ilişkiyi güçlendireceğini öngörmektedir. Üçüncüsü, eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerine dair tutuma sahip erkekler, geleneksel erkeklik kalıpyargılarından arınmış olmasıdır. Bu durum, erkeklerin duygularını tanımasına ve ifade etmesine olanak vereceğinden evlilikte duygusal iletişimi artıracaktır. Sonuç olarak müştereklik modeli, eşitlikçi

ilişkilerin kişilerarası yakınlığı, dürüstlüğü, iletişimi ve karşılıklılığı artıracaklarını ve evlilik ilişkisini güçlendireceğini öngörmektedir (Wilcox ve Nock, 2006).

Evliliğin Kurumsal Modeli ise geleneksel tutumlara sahip kadınların daha mutlu bir evlilik ilişkisine sahip olacağını, bunun nedeninin ise bu kadınların evlilik kurumuna yüksek ahlaki bir anlam yüklemesi ve ya evliliği sosyal açıdan destekleyen dini kurumlara bağlılıkları olabileceğini öne sürer. Evlilik kurumuna sıkı sıkıya bağlı olan kadınlar, eşlerinin olumsuz davranışlarına ve ya karşılaştıkları zorluklara karşın “kutsal aile miti”ni devam ettirmek için içsel bir baskı duyarlar. Bunun yanı sıra, evlilik kurumuna bağlılık gösteren geleneksel kadınlar evliliğin kişisel ihtiyaçlarını ne kadar karşıladığını değerlendirmeksizin, özgecil bir yaklaşımla evliliğe bakarlar ve bu yüzden evlilik ilişkisine dair daha az eleştiri getireceklerdir. Son olarak, eşlerin de evlilik kurumuna dair böylesi bir adanmışlığının olduğu çiftlerde, bu paylaşılmış taahhütün ilişkideki güvenlik duygusunu ve evliliğin uzun süreceğine dair inancı beslemesi sebebiyle, geleneksel çiftlerin daha mutlu olacağı düşünülmektedir (Wilcox ve Nock, 2006).

Evlilikte Eşitlik Modeli, aile sorumlulukları ve ev içi işlerin paylaşımının adil olarak algılanıp algılanmamasının kadınların ideolojik bağlılıklarına bağlı olduğunu öne sürer. Geleneksel tutumlara sahip kadınlar bakım verme ve ev içi işlerin kadının doğal görevi olduğunu düşünmektedir, bu yüzden rol paylaşımındaki eşitsizlikleri adaletsiz görmezler. Bu kabullenme, evlilik içinde daha az çatışma yaşamayı ve daha yüksek düzeyde mutluluğu beraberinde getirir (Wilcox ve Nock, 2006).

Son olarak, *Evlilikte Toplumsal Cinsiyet Modeli* ise, kadınların ve erkeklerin eşitlikçi cinsiyet rollerine sahip olduklarında bile bir toplumsal cinsiyet rolünü ortaya koyduklarını öne sürer. Doğumumuzdan itibaren toplumsal cinsiyete dayalı davranış örüntüleriyle toplumsallaşırız. Bu eğilimler çok çeşitli kültürel ve sosyal baskılarla pekişir. Bu nedenle kadınlar ve erkekler evliliklerinde toplumsal cinsiyet rollerini üretmek için içsel ve dışsal baskılarla karşılaşır. Modele göre, kadınlar toplumsal cinsiyet rollerini başarılı bir şekilde yaşayabildikleri evliliklerde daha mutlu oluyor olabilirler. Benzer nedenlerle, erkekler de daha geleneksel tutumlara sahip kadınlarla

evlendiklerinde daha mutlu bir evlilik ilişkisi deneyimliyor olabilir (Wilcox ve Nock, 2006)

Bu konuyu ele alan çalışmalara bakıldığında, ağırlıklı olarak, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine sahip olan kadınların daha mutlu ve tatminkâr bir evlilik belirttikleri görülmektedir. Diğer yandan geleneksel olmayan cinsiyet rollerinin evlilikte stres ve doyumsuzluk yarattığı görülmektedir (Kim, 1992; Huber ve Spitze, 1980). Örneğin, Blair (1993), eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerine sahip kadınların geleneksel tutumlara sahip olanlara göre, evliliklerinde daha fazla anlaşmazlık belirttiklerini ortaya koymuştur. Yine, Amato ve Booth (1995) tarafından 8 yıllık bir süreci kapsayan boylamsal bir çalışmada, evli çiftlerin toplumsal cinsiyet rolleri ve evlilik kalitesi arasındaki ilişki incelenmiş, ve ortaya çıkan değişimler ele alınmıştır. Buna göre, zaman içinde kadınlarda geleneksel olmayan tutumları benimsemeye dair değişimin, öncesine göre daha az mutluluk, daha az etkileşim, daha fazla anlaşmazlık ve problemle sonuçlandığı görülmüştür. Bu bulgu, daha önce Lueptow, Guss ve Hyden (1989) ve Vannoy-Hiller ve Philiber (1989) tarafından ulaşılan sonuçları da desteklemektedir. Buunk ve arkadaşlarının (2000), eşitlikçi ve geleneksel cinsiyet rollerine sahip kadınları karşılaştırdığı çalışması da, bu verilere paralel olarak, eşitlikçi kadınların ev içi işlerde daha eşit bir paylaşıma gitmesine rağmen, geleneksel tutumlara sahip kadınlardan daha çok memnuniyetsizlik yaşadıklarını göstermektedir. Hackel ve Ruble (1992) ise, çocuk bakımı ve ev işlerinin paylaşımına dair eşitlikçi beklentilerin daha az evlilik doyumuyla ilişkili olduğunu göstermektedir.

Bunun yanı sıra, yapılan araştırmalar, erkekler için farklı bir tablo ortaya koymaktadır. Kadınların aksine, erkeklerin daha az geleneksel bir tutuma sahip olmasının daha yüksek evlilik kalitesi bildirmeleriyle ilişkili olduğu görülmektedir (Amato ve Booth, 2001; Mickelson, Claffey ve Williams, 2006). Kaufman (2000), eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerine sahip erkeklerin, geleneksel tutumlara sahip olanlara göre, boşanma ihtimalinin daha yüksek olduğunu belirtirken, kadınlar için tam tersi bir ilişkinin var olduğunu vurgulamaktadır. Eşitlikçi tutumlara sahip erkeklerin, eşlerinin çalışmasını kabullenen ve ev işlerini paylaşan kişiler olduğu düşünüldüğünde, bu durumun eşleriyle çatışmayı ve eşlerin üzerindeki baskıyı azaltması nedeniyle daha yüksek bir evlilik

kalitesi deneyimlemelerine yol açtığı söylenebilir (Kaufman, 2000; Amato ve Booth, 2001).

Diğer yandan, bazı çalışmalarda farklı sonuçlara ulaşılmış, geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri ve evlilik mutluluğu arasında ters bir ilişkiden bahsedilmiştir. Örneğin, Stanik ve Bryant'ın (2012) araştırmasında, kadınlar için anlamlı bir sonuca ulaşılmazken, erkeklerin daha geleneksel cinsiyet rolleri belirttikleri çiftlerde evlilik kalitesinin daha düşük olduğu, bunun da geleneksel tutumları benimseyen erkeklerin eşleri üzerinde baskı doğuran bir etki yaratması nedeniyle, memnuniyetsiz bir evliliğe yol açabildiği belirtilmektedir. Bu çalışmada ulaşılan bir diğer sonuç ise, ev içi işbölümünde eşitlikçi bir tutumu benimseyen erkeklerin daha yüksek bir evlilik kalitesine, geleneksel tutumlar gösterenlerin ise daha düşük bir evlilik kalitesine sahip oldukları olmuştur. Bu sonuç, kadın ya da erkeğin bireysel olarak hangi toplumsal cinsiyet rolünü benimsediğinden çok, evlilik ilişkisi içerisinde kadın ve erkeğin benimsediği toplumsal cinsiyet tutumlarının birbiriyle etkileşimin ve uyumunun evlilik kalitesini belirlediğini düşündürmektedir. Nitekim, McGovern ve Meyers (2002) , eşlerin ayrı ayrı ele alındığı araştırma deseninde, sadece eşitlikçi tutumdaki erkeklerin geleneksel olanlara göre evlilik doyumunun daha yüksek olduğunu ve eşitlikçi tutumdaki kadınların, eşlerinin geleneksel erkek işlerini yerine getirdikleri durumlarda daha yüksek evlilik doyumu deneyimlediklerini belirtmektedir. Blaisure ve Allen (1995) da, feminist evli çiftlerle yaptıkları çalışmada, kocalarının feminist bir ideolojiye sahip olmasının feminist kadınlar açısından evliliği iyileştirdiği ve evlilik kalitesini arttırdığını belirtmiştir.

Geleneksel cinsiyet rollerine sahip kadınların neden daha mutlu bir evlilik ilişkisi belirttiklerine dair, farklı araştırmacılar benzer düşünceler ileri sürmektedir. Davis ve Greenstein (2004), evlilik ilişkisi içinde, kadınların daha az geleneksel bir bakış açısı kazandıkça, erkeklere göre daha dezavantajlı bir konumda olduklarını veya sömürdüklerini algılayabileceklerini ve böylece evliliklerinde mutsuz olmaya başlayabileceklerini düşünmektedir. Bu durum erkek eşlerin avantajlı konumunu sarsacağından, erkeklerin bu değişikliklere direnmesi halinde eşler arasındaki çatışma artabilir ve ilişkide sorunlar baş göstermeye başlayabilir. Mickelson, Claffey ve

Williams'a (2006) göre, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine sahip kadınlar, ev işlerini kadının sorumluluğu olarak görürler ve eşin bu işlere yardımına dair bir beklenti içinde olmadıkları gibi, eşin duygusal desteği algılanan evlilik kalitesine ev işlerine yardımından daha büyük bir katkı sağlar. Eşitlikçi toplumsal cinsiyet tutumlarına sahip kadınlar ise, ev işlerini paylaşılması gereken bir alan olarak görür ve bununla ilişkili olarak eşin ev işleriyle ilgili sorumluluk alması beklenir. Eşitlikçi tutumdaki kadınlar için, paylaşımdaki bu eşitlik, en az eşin duygusal desteği kadar önemlidir. Becker (1991) ise, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin evliliği destekleyici bir işleve sahip olduğunu söyler. O'na göre geleneksel iş bölümü içinde hareket eden çiftler evliliklerinden en fazla yararı sağlayan çiftlerdir. Çünkü bu evliliklerde partnerler diğerinin evlilik içinde yerine getireceği sorumluluklarla ilgili fikir birliği içindedir. Geleneksel rolleri benimsemeyen kişiler ise, uyum sağlayacakları birini bulamayacakları düşüncesiyle ya evlenmezler ya da evlenip boşanırlar. Goldscheider ve Goldscheider'in (1992) çalışması, bu düşüncüyü doğrular sonuçlara ulaşmış, eşitlikçi cinsiyet rollerini benimseyen genç kadınların, geleneksel tutumlara sahip erkeklerle evlenmektense, hiç evlenmeyip aileleriyle yaşamayı tercih ettiklerini göstermiştir. Bu açıklamalar, aynı zamanda, eşlerin ikisinin de eşitlikçi görüşe sahip olduğu çiftlerdeki evlilik doyumunun yükselişini de açıklar niteliktedir.

Bazı çalışmalar ise, toplumsal cinsiyet rolleri ve evlilik kalitesi arasında küçük bir doğrudan ilişkiye rastlamışlardır. Xu ve Lai (2004) tarafından yürütülen araştırmada, evli kadınların eşitlikçi evlilik ilişkilerine sahip olmaya haklarının olduğunu hissettikleri batı toplumlarında, eşitsiz bir evlilik ilişkisi evlilik kalitesinin düşmesine neden olabilirken, Tayvan gibi daha geleneksel toplumlarda, evli kadınlar evlilik içinde eşitlikçi rolleri onaylasalar bile, ataerkil toplum tarafından yapılan baskı nedeniyle evliliklerinde böyle bir beklenti içine girmezler ve bu yüzden evlilik kalitesinde anlamlı bir zayıflama görülmez. Bazı yazarlara göre, evlilikte eşitlikçi bir ideolojiye sahip olmak, evliliğin eşitlikçi bir biçimde yaşandığı anlamına gelmemektedir (Blaisure ve Allen, 1995) ve eşitlikçi tutumdaki kadınların yine de geleneksel düzende bir iş bölümünden rahatsızlık duymadığını belirtmiştir (McGovern ve Meyers, 2002). Bu görüş, doğu toplumlarında kadınların evliliklerinden beklentilerini ve bununla ilişkili olarak bu kültürlerde yapılan çalışmalarda ulaşılan farklı sonuçları açıklar niteliktedir.

1.3.3. Toplumsal Cinsiyet Roller ve Stresle Baş Etme Biçimleri

Baş etme biçimlerini belirleyen bir çok faktör arasında, kişinin demografik, kültürel, bireysel ve çevresel özellikleri sayılabilirken, bunlar arasında cinsiyet faktörü belirgin rol oynamaktadır (Feldman, Fisher, Ransom, ve Dimiceli, 1995; Pearlin ve Schooler, 1978). Cinsiyet ile baş etme biçimleri arasındaki ilişkiyi ele alan birçok çalışma ise farklı sonuçlara işaret etmektedir. Örneğin, Folkman ve Lazarus'un (1980) kişilerin iş yaşamındaki baş etme biçimlerini araştırdığı bir araştırmada, erkekler ve kadınlar duygu odaklı baş etme biçimi açısından farklılaşmazken, erkeklerin daha problem odaklı baş etme biçimleri kullandığı görülmüştür. Yazarlar bu farkı kadınların problem çözme becerileri gerektirmeyen daha basit işlerde çalıştırılıyor olmasıyla açıklamaya çalışmıştır. Watson, Goh ve Sawang (2011) ise stresle baş etme sürecinde cinsiyetler arasındaki farkları inceledikleri çalışmalarının sonucunda, stres kapasitesi ve baş etme süreçlerinin kadınlar ve erkekler arasında farklılaştığını ve bu farkın cinsiyetler arasında hem öğrenilmiş hem de biyolojik yönleriyle ilişkili olduğunu vurgulamaktadır. Diğer yandan, Matud (2004) kadınların erkeklere göre daha fazla duygusal ve kaçınmacı baş etme biçimleri kullanırken, rasyonel baş etme biçimlerinde daha düşük puan aldıklarını göstermiştir.

Cinsiyet rolleri ve baş etme biçimlerini ele alan çalışmalara bakıldığında ise, kadınsı ve androjen cinsiyet rolündeki bireylerin, erkeksi ve ayrışmamış tip rollere göre daha duygu odaklı baş etme biçimlerini kullandığı görülmüştür (Wilson, Pritchard ve Revalee, 2005; Renk ve Creasey, 2003; Blanchard-Fields, Sulsky ve Robinson-Whelen, 1991; Washburn-Ormachea, Hillman ve Sawilovsky, 2004). Bunun yanı sıra, erkeksi cinsiyet rollerinin problem odaklı baş etme biçimleriyle ilişkili olduğu belirtilmiştir (Grobelny, 2011; Brems ve Johnson, 1989; Long, 1989; Nezu ve Nezu, 1987; Renk ve Creasey, 2003; Wilson, Pritchard, Revalee, 2005). Bazı çalışmalar ise cinsiyet rolleri ve baş etme biçimleri arasında fark olmadığından bahsetmektedir (Ptacek, Smith ve Zanas, 1992).

Tamres, Janicki ve Helgeson (2002), literatürdeki bu farklı sonuçların bir nedeninin, farklı yazarların her bir baş etme biçimi altında farklı davranışları kapsamaları ve bu konuda bir fikir birliği olmaması olarak görmüştür. Örneğin, bazı çalışmalar (Rosario ve

ark, 1988) duygu odaklı baş etme biçimi arasında boyun eğme, reddetme, öfke, duyguların kontrolü, mizahın kullanımı, ara verme, fiziksel aktivite ve sosyalleşme gibi davranışları sayarken, başka çalışmalar (örneğin, Folkman ve Lazarus, 1985) mesafe koyma, olumlu yönden bakma, kendini suçlama, gerilim azaltma ve kendini yalıtma gibi davranışları duygu odaklı baş etme stratejileri arasında görmektedir. Diğer yandan, aynı kavramların farklı stratejiler içinde konumlandırılması da, bir çalışmadaki sonuçları diğer bir çalışmaya genellemeye engel olmaktadır. Örneğin, “kabullenme” kavramı, bazı çalışmalarda sorunu kabul edip yaşama devam etme gibi olumlu bir kabul niteliği taşıırken, bazı çalışmalarda hiçbir şeyin yapılamayacağına dair pasif bir kabulü tanımlamaktadır.

Literatürde stresle baş etme ve cinsiyet arasında tam anlamıyla keskin bir farklılaşma görülmemesine ve farklı sonuçlara ulaşan çalışmaların varlığına karşın, kadın olmanın ya da kadınsı cinsiyet özelliklerinin daha pasif ve duygu odaklı baş etme yöntemleriyle ilişkisinden bahseden sonuçlar azımsanamayacak kadar çoktur. Araştırmacılar, cinsiyet rolleri ve baş etme biçimleri arasındaki farklılaşmayı açıklamaya çalışan iki hipotez öne sürmüşlerdir; sosyalizasyon ve sınırlayıcı rol hipotezi. *Sosyalizasyon hipotezine* göre kadınlar ve erkekler stres verici yaşam olaylarıyla farklı yollarla baş etmek için toplumsallaşmıştır. Cinsiyetlere ilişkin kalıp yargılar ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin beklentilerle ilişkin olarak, erkekler sorunlarla daha etkin baş etme yönünde yetiştirilirken, kadınlar duygularını göstermeye, sosyal destek aramaya ve duygu odaklı baş etme yöntemleri kullanmaya uygun yetiştirilmiştir (Ptacek, Smith ve Zanas, 1992). Özetle, sosyalizasyon hipotezi, kişilerin stres verici durumlara verdiği içsel tepkilerin (değerlendirmeler), öğrenilmiş cinsiyet rolü yönelimleriyle bağlantılı olduğunu söyler (Bem, 1981). Buna göre, aileler çocuklarını cinsiyete dair kalıp yargılardan bağımsız yetiştirdikçe, bu içsel tepkiler değişecektir (Long, 1989). *Sınırlayıcı rol hipotezine* göre ise, toplumsal cinsiyet rolleri ve baş etme biçimleri arasındaki farklılaşma, hayattaki belli sosyal rollerde bulunmak, bu rollere ilişkin kaynaklar ve fırsatlara sahip olmakla açıklanabilir. Buna göre, erkekler ve kadınlar aynı iş alanlarında çalıştıklarında, baş etme biçimlerinde böylesi bir farklılık görülmecektir (Rosario ve ark. 1988). Sigmon, Stanton ve Snyder (1995), iki hipotezi de doğrulayacak sonuçlara ulaşmıştır. Yaptıkları araştırmada, kadın ve erkeklerin aynı sosyal rollerde olduğu alanlarda (okul, aile ve

ilişki alanları) her iki cinsiyetin de problem odaklı baş etme biçimlerini kullandıklarını, hatta kadınların okul ve aile ortamlarında bu stratejiye daha çok başvurduklarını belirmişler ve bu sonuçlar sınırlayıcı rol hipotezini desteklemiştir. Diğer yandan, sosyalizasyon hipoteziyle uyumlu olarak, kadınların daha az kontrol hissine sahip oldukları, daha çok tehdit altında hissettikleri ve bu değerlendirmelere bağlı olarak duygu odaklı baş etme biçimlerini kullandıkları görülmüştür.

Kadının bağımlılığını ve pasifliğini dikte eden bir sosyal çevrenin kadınlar üzerinde daha az aktif baş etme stratejileri yaratırken, daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerine dair özellikler taşıyan bir sosyal çevrenin, algılanan stresin yoğunluğunu azaltacağı ve çevreyi değiştirmek için daha aktif baş etme çabalarını teşvik ettiği düşünülmektedir (Kulik ve Rayyan, 2006). Aynı zamanda Kulik'e (1999) göre, toplumsal cinsiyet rollerine göre daha liberal tutumlar geliştiren bireylerin kişiliklerinin esnek, açık ve yaşam koşullarına daha açık olma özellikleri taşımakta, böylelikle bu kişiler daha yüksek yaşam doyumuna ulaşmaktadırlar.

Sosyalizasyon hipoteziyle ilişkili olarak, kişilerin sahip oldukları toplumsal cinsiyet rolleriyle baş etme biçimleri arasındaki ilişkiyi ele alan çok sayıda çalışmaya rastlanmamasına karşın, var olan literatür birbiriyle tutarlı sonuçlara işaret etmektedir. Örneğin Drumheller'a (2005) göre, geleneksel cinsiyet rolleri gösteren kadınlar erkeklere göre daha fazla stres algılamakta ve daha fazla duygu odaklı baş etme kullanmaktayken, geleneksel olmayan cinsiyet rolleri gösteren kadın ve erkekler arasında stres algısı ve baş etme biçimi açısından fark görülmemektedir. Lindström (1999) ise, eşlerini kaybeden kadınların, strese verdikleri tepkiler ve toplumsal cinsiyet rollerini incelediği araştırmada, geleneksel tutumdaki kadınların daha fazla kaçınmacı baş etme yolları kullandıklarını ve duygu odaklı baş etme tarzına sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Aynı çalışmada, modern tutumlara sahip oldukları belirlenen kadınların ise daha fazla problem odaklı stratejilere başvurdukları, bu kadınlarda, kayıptan bir hafta sonra bile kaçınmacı baş etme tutumunun azalarak, planlı problem çözme becerilerini kullanmaya başladıkları görülmüştür. Yazar, modern toplumsal cinsiyet tutumlarına sahip kadınların daha etkili baş etme tarzlarına sahip olduklarını, bu yüzden daha sağlıklı bireyler olmalarının da beklendiğini düşünmektedir. Blieszner

(1993), geleneksel bir çiftin çok iyi anlaşış, paylaşım ve karar verme konularında çok az çatışma yaşayabileceğini ancak yalnız başlarına kaldıklarında, diğerinin tamamlayıcı rol işlevlerinden mahrum kalacağını ve geleneksel rol davranışlarının hayat içindeki uyumlu işlevini kaybedeceğini vurgulamaktadır.

Kulik ve Rayyan (2006) tarafından Arap Müslüman ve Yahudi kadınlarla yapılan çalışmada, kadınlar üzerinde yaşadıkları kültürde kadının sahip olduğu özgürlüklerin baş etme biçimlerini etkilediği, buna göre, Yahudi kadınların Arap kadınlara göre yardım isteme aktif stratejisini daha çok kullanırken, Arap kadınların daha çok durumu yeniden tanımlayarak daha pasif bir baş etme stratejisi kullandıkları görülmüştür. Buna göre, Kulik ve Rayyan (2006) toplumsal cinsiyet rollerine göre daha liberal tutumlar geliştiren bireylerin aynı zamanda kişiliklerinin esnek, açık ve yaşam koşullarına daha açık olduğunu, böylelikle daha yüksek yaşam doyumuna ulaştıklarını düşünmektedir.

1.3.4. Toplumsal Cinsiyet Roller ve Psikolojik Belirtiler

İçselleştirilmiş toplumsal cinsiyet rolleri kişinin kendilik değerlendirmeleri ve benlik saygısıyla çok yakından ilişkilidir. Diğer yandan, kendilik algısı ve ruhsal sağlık arasındaki doğrudan ilişki düşünüldüğünde, bağımsız, güçlü ve hatta saldırgan geleneksel erkeklik rollerine karşı, kadınlardan beklenen bağımlılık, edilgenlik, duygusallık ve kırılabilirlik gibi özellikler (Yaşar, 2007) ile ruhsal sorunlar, özellikle de depresyon arasında sıkı bir ilişki olduğu görülmektedir. Diğer yandan, kız çocuklarının duygularını ifade etmesinin olağan olarak karşılandığı ancak oğlanların bu açıdan kısıtlandığı, hatta alay konusu olabileceği bir ortamda yetişen bireylerin, kendi duygusal zorluklarını tanıma, bu zorlukların ifade edilme biçimi ve yardım alma tutumları açısından farklılaşan kişiler olması (Mahalik ve Rochlen, 2006), psikolojik bozuklukların kadın ve erkekler arasındaki yaygınlığı ve dağılımını etkileyebilecek önemli bir etkidir (Branney ve White, 2008).

Grimmel ve Stern (1992) tarafından ortaya konulan *sosyal çatışma modeline* göre, toplumsal cinsiyet rolleri, psikolojik iyilik halini şu üç mekanizmadan ya herhangi biri veya hepsi birlikte etkileyebilir; 1) toplumsal cinsiyet rolüne uygun görünmeyen sağlıklı

bir baş etme biçimini baskılayarak (örneğin, erkeklerin yas tutmaya dair kendilerini kısıtlaması veya kadınların uygun bir davranış işlevi görecekt yerlerde kendilerini savunmamaları), 2) bazı davranışların doğası itibariyle aşırıya kaçılmasından dolayı zarar verici olması (örneğin erkeklerde risk alma davranışı veya kadınlarda kendini ihmal edecek düzeyde bakım verme davranışı), 3) kişinin algıladığı davranışları ve toplumsal cinsiyet rollerine uygun olarak kurguladığı ideal kişi arasındaki farklara bağlı olarak olumsuz özdeğerlendirmeler oluşturması. Özetle modele göre, toplumsal cinsiyet rollerinin kendisi zarar verici olarak görülmemekte, ancak bu roller kişinin gündelik hayatta karşılaştığı sıkıntılarla etkili bir şekilde baş etmesini engellediğinde veya organizmaya aykırı davranışlar gerektirip strese sebep olarak zarar verici olmakta ve psikolojik sağlığı etkilemektedir.

Toplumsal cinsiyet rolleri ve psikolojik bozukluklar ilişkisini ele alan literatür, büyük çoğunlukla, Bem (1974) tarafından ortaya konulan kadınsılık, erkeksilik ve androjenlik özelliklerini ele almıştır. Ancak bu çalışmanın konusunu oluşturan, kişilerin toplumsal cinsiyet tutumları ve ruhsal sağlığı arasındaki ilişkiye odaklanan çok az sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Örneğin, Hunt, Sweeting, Keoghan ve Platt (2006), geç yetişkinlerde daha geleneksel toplumsal cinsiyetlerine sahip olmak ve ciddi intihar düşünceleri arasında pozitif korelasyondan bahsetmektedirler. Roothman, Kirsten ve Wissing (2003) ise, yaptıkları araştırmada, erkeklerin bilişsel, fiziksel ve kendilikle ilgili yönlerden kadınlara göre, kadınların ise somatik semptomlar, duygu durum ifadesi ve manevi yönden erkeklere göre anlamlı düzeyde yüksek puanlara sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Yazarlar bu sonucu büyük oranda cinsiyetlere ilişkin olarak geleneksel, stereotipik toplumsal cinsiyet rolleriyle açıklamışlardır.

Kim (1998) de, liberal cinsiyet rollerine sahip çalışan kadınların ve geleneksel cinsiyet rollerine sahip çalışmayan kadınların diğer gruplara göre daha yüksek bir psikolojik iyilik haline sahip olduklarını belirtir. Yazara göre, bu sonuç, kadınlar çalışsın veya çalışmasın, mutlu hissetme halinin içselleştirdikleri değer ve normlarla ilişkili olduğunun göstergesidir. Sonuç olarak, önemli olan evli kadınların çalışma durumu değil, ne kadar istekli bir biçimde o rolü seçtikleri ve bu rolün tutumlarına ne ölçüde uyduğudur. Bu sonuçla paralel olarak, Keith ve Schafer (1982), yalnız ve evli anneleri

karşılaştığı çalışmalarında, geleneksel olmayan evli kadınlar, ev işlerine ilişkin olarak daha fazla hoşnutsuzluk yaşadığından, bu hoşnutsuzluğun depresyon semptomlarıyla ilişkili olabileceğini, diğer yandan, geleneksel olmayan rollerin yalnız anneleri iş ve ailedeki zorluklardan koruyucu bir işlevi olduğunu belirtmektedir. Buna göre, geleneksel olmayan cinsiyet rollerine sahip olmak, evli olmayan anneler için, depresyonla negatif korelasyon göstermektedir. Yine, Piccinelli ve Wilkonson (2000), çocuk bakımı ve ev işlerinden sorumlu olan çalışmayan kadınların düşük öz saygılarından ve buna bağlı olarak yüksek depresyon riskinden bahsetmektedir.

Baş etme biçimleri toplumsal cinsiyet rolleri ve psikolojik semptomların birbirleriyle ilişkisine odaklanan çalışmalara bakıldığında ise, problem odaklı baş etme biçimlerinin erkeksi cinsiyet rolleri ve depresyon arasındaki ters yönlü ilişkide aracı rol oynadığını, erkeksilik özellikleri arttıkça daha çok problem odaklı baş etme biçiminin kullanıldığını ve problem odaklı baş etmenin daha az depresyon semptomuyla ilişkili olduğunu göstermiştir (Li, DiGiuseppe ve Froh, 2006; Grobelny, 2011). Broderick ve Korteland (2002) da, erken ergenlikte baş etme biçimleri toplumsal cinsiyet rolleri ve psikolojik semptomlar arasındaki ilişkiden bahsetmiştir. O'na göre, kadınsı cinsiyet rollerine ilişkin düşünceler ve ruminatif baş etme depresyonla ilişkilidir. Lengua ve Stormshak (2000) ise, cinsiyet rolleri, kişilik özellikleri ve baş etme biçimlerinin hepsinin bağımsız olarak psikolojik semptomları yordadığından bahsetmektedir. Scattolon ve Stoppard (1999) kadınlarla yaptıkları görüşmelerde, kadınların genel olarak depresyon yaşantılarını ev kadını ve annelik rollerinin doğal bir parçası olarak gördüğünü ve bu nedenle sahip oldukları depresyon semptomlarını, kültür tarafından belirlenmiş “iyi kadın” olma idealleri doğrultusunda normalize ettiklerini belirlemiştir. Bu kadınlar, stres verici durumlarla ise gündelik yaşamlarının olanakları doğrultusunda, diğerleriyle sosyal paylaşımlarda bulunarak veya yaşadıkları sorunları önemsemeyerek veya görmezden gelerek baş etmektedirler. Um ve Dancy (1999) ise, koreli çalışan kadınlarla yaptıkları incelemede, kadınların evlerini temizlemek ve çocuk bakımı için daha fazla çalıştıkça depresyonlarının arttığını, ancak bu konuda eşleriyle anlaşmaya varmaya dayalı iletişim kurmaya dayalı stratejiler geliştirdikçe depresyon olasılığının azaldığını belirlemiştir.

1.4. Araştırmanın Amacı

Evlilik ilişkisi yaşamın büyük bir parçasını oluştururken, bu ilişkideki mutluluk veya mutsuzluk kişinin psikolojik sağlığıyla yakından ilişkilidir Bazı araştırmalar kadınların evlilik ilişkisindeki sorunlardan erkeklere göre daha fazla etkilendiğini ortaya koyarken, evli olmanın kadınların psikolojik belirtilere sahip olmasında risk faktörü olduğundan bahsedilmektedir. Bu durumun nedenleri arasında, kültürel ve toplumsal kodlardan bağımsız olmamakla birlikte, geleneksel çiftlerde, evliliğin kadın için anlamının erkeklere göre farklılığı ve kadınların evlilik içinde üstlendikleri sorumluluk ve rollerin fazlalığı olup olmadığı merak konusudur. Diğer yandan, bir stresör olarak evlilik ilişkisindeki sorunlarla baş etmede, kadınların kullandıkları stresle baş etme biçimlerinin kişilerin ruhsal sağlığındaki rolünün ne olduğu da, tüm bu ilişkileri daha iyi anlamak için aydınlatılmayı bekleyen bir nokta olarak belirmektedir.

Bu ilişkileri ele alan çalışmalara bakıldığında, toplumsal cinsiyet rollerinin çok yaygın bir şekilde androjenlik, erkeksilik ve kadınsılık üzerinden incelendiği görülmüştür. Ancak bu ayırım gündelik hayatta kişilerin kullandıkları toplumsal cinsiyet rollerine dair davranışları yansıtmamaktadır. Diğer yandan yapılan araştırmalar çok büyük oranda batı kültürü ve toplumsal yapısının özelliklerini yansıttığından, Türkiye kültüründeki evlilik ilişkisi, cinsiyet rolleri ve bunların Türkiye’de yaşayan kadınların ruhsal durumuyla ilişkisini aydınlatmakta yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle Türkiye kültürü ve toplumsallığı açısından bu ilişkileri ortaya koyacak çalışmalara da ihtiyaç vardır.

Bu araştırmada, özetle, kadınların kullandıkları stresle başa çıkma biçimlerinin ve toplumsal cinsiyet rollerine dair tutumlarının evlilik uyumu ve psikolojik belirtilerle ilişkisinin Türkiye kültürü ve toplumsallığı açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu ilişkide stresle baş etme biçimleri ve toplumsal cinsiyet rollerine dair tutumların aracı rol özelliği gösterip göstermediği anlaşılmasına çalışılmıştır.

Bu araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

- 1) Kadınlarda evlilik uyumu ile psikolojik belirtiler arasında bir ilişki var mıdır?
- 2) Baş etme biçimleri ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar arasında bir ilişki var mıdır?
- 3) Evlilik uyumu ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide baş etme biçimlerinin aracı rolü nedir?
- 4) Evlilik uyumu ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların aracı rolü nedir?
- 5) Evlilik uyumu ve bazı sosyodemografik değişkenler (evlenme yaşı, evlilik süresi, çocuk sahibi olup olmama, sahip olunan çocuk sayısı, maddi gelir, çalışma durumu ve eğitim düzeyi) arasında bir ilişki var mıdır?
- 6) Psikolojik belirtiler ve bazı sosyodemografik değişkenler (eğitim durumu, evlilik süresi, çocuk sahibi olup olmadıkları, kaç çocuğa sahip oldukları, çalışma durumları, çalışma süreleri ve ailelerinin toplam aylık gelirleri) arasında bir ilişki var mıdır?
- 7) Baş etme biçimleri ve bazı sosyodemografik değişkenler (eğitim düzeyleri, çocuk sahibi olup olmadıkları, sahip oldukları çocuk sayısı, çalışma durumları ve toplam aylık gelirleri) arasında bir ilişki var mıdır?
- 8) Toplumsal cinsiyet rollerine dair tutumlar ve bazı sosyodemografik değişkenler (eğitim düzeyi, evlenme yaşı, evlilik süresi, evlenme şekli, çocuk sahibi olup olmama, sahip olunan çocuk sayısı, çalışma durumu, çalışma süresi ve ailenin toplam aylık geliri) arasında bir ilişki var mıdır?

BÖLÜM II

YÖNTEM

2.1. KATILIMCILAR

Araştırmanın örneklemini oluşturan kadınlara İstanbul'da Mavi Kalem Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, Sarıyer Belediyesi Aile Danışma ve Eğitim Merkezi, Ankara'da Büyükşehir Belediyesi Hanımlar Lokalleri ve İzmir'de Nergiz Kadın Danışma Merkezi üzerinden ulaşılmıştır. Araştırmada kullanılacak veri toplama araçları 350 kişiye verilmiş, bunlardan 264 tanesinden geri dönüş alınmıştır. Verilen ölçeklerin herhangi birini doldurmayan katılımcılar değerlendirmeye alınmamış, sonuç olarak 248 kişi bu araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Araştırmaya katılan kadınların yaşları 19 ile 73 arasında değişirken, katılımcıların yaşlarının ortalaması 41.34'dür (SS=10,12). Katılımcıların evlenme yaşı 14 ile 48 arasındayken, örneklemin ortalama evlenme yaşı 22. 87 yıldır (SS=5.24). Bunun yanı sıra, katılımcıların evlilik süresi 1 yıldan az ve 55 yıl arası değişirken, örneklemin evlilik süresinin ortalama 18.67 yıl olduğu görülmüştür (SS=11.26). Araştırmaya katılan kadınlardan 93'ü (% 37.5) halen bir işte çalışırken, bu kişilerin çalışma süreleri 1-38 yıl arasında olup, bu sürenin örneklem için ortalaması 11,69 yıldır. (SS=7.5). Örneklemin sosyodemografik özelliklerine dair diğer bilgiler Tablo 2.1'de verilmiştir.

Tablo 2.1. Katılımcılara Ait Demografik Özellikler

		Katılımcılar	
		(N=248)	
		N	%
Eğitim Durumu	İlkokul	51	20.6
	Ortaokul	21	8.5
	Lise	100	40.3
	İki yıllık yüksekokul	23	9.3
	Dört yıllık üniversite	47	19.0
	Yüksek Lisans	5	2.0
	Doktora	1	.4

		Katılımcılar (N= 248)	
		N	%
Doğum Yeri	Köy	49	19.8
	Kasaba	12	4.8
	İlçe	34	13.7
	Şehir Merkezi	47	19.0
	Büyük şehir	105	42.3
Çoğunlukla Yaşanılan Yer	Köy	3	1.2
	İlçe	19	7.7
	Şehir Merkezi	52	21.0
	Büyük Şehir	169	68.1
Evlilik Sayısı	Birinci Evlilik	229	92.3
	İkinci Evlilik	16	6.5
Evlenme Şekli	Görücü Usulü	78	31.5
	Tanışarak	169	68.1
Çocuk Sayısı	0	22	8.9
	1	71	28.6
	2	116	46.8
	3	29	11.7
	4	9	3.6
	5	1	.4
	6	1	.4
Çalışma Durumu	Çalışıyor	93	37.5
	Çalışmıyor	153	61.7
Eşin çalışma durumu	Çalışıyor	198	79.8
	Çalışmıyor	47	19.0
Ailenin Aylık Geliri	1000 ve altı	23	9.3
	1000-2000	64	25.8
	2000-3000	59	23.8
	3000-4000	34	13.7
	4000 ve üstü	58	23.4

2.2.VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada veri toplama amacıyla demografik bilgi formuna ek olarak, *Çiftler Uyum Ölçeği*, *Başta Çıkma Yolları Envanteri*, *Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği* ve *Kısa Semptom Envanteri* kullanılmıştır. Veri toplama araçları EK 2, EK 3, EK 4, EK 5 ve EK 6 da verilmiştir.

2.2.1. Çiftler Uyum Ölçeği (ÇUO)

Spanier (1976) tarafından geliştirilen ve evli çiftlerin evlilik kalitesini belirlemek amacıyla geliştirilen ölçek, Fışıloğlu ve Demir (2000) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış, geçerlilik ve güvenilirliği belirlenmiştir.

Çiftler Uyum Ölçeği, 32 maddeden oluşan likert tipi bir ölçektir. 1–22. maddeler 6'lı, 23 ve 24. maddeler 5'li, 25–28. maddeler 6'lı likert tipi ve 29. ve 30. maddeleri 2 seçeneklidir. 31. ve 32. maddeler ise verilen seçeneklerden uygun olanının seçilmesine dayanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 151, en düşük puan 0'dır ve toplam uyum puanının yüksekliği evlilik uyumunun yüksekliğine işaret etmektedir.

Fışıloğlu ve Demir (2000), ölçeğin Türkçe'ye uyarlanan halinin içsel tutarlılık güvenilirliğini .92 olarak belirtirken, ölçeğin içerdiği alt testler ve Cronbach α , iç tutarlılık katsayıları şu şekildedir: Çift Doyumu ($\alpha=.83$), Eşler Arası Bağlılık ($\alpha=.82$), Eşler Arası Fikir Birliği ($\alpha=.84$), Duygusal İfade ($\alpha=.61$).

Çift Doyumu alt boyutu 16.-23.,31.,32. maddelerden, *Eşler Arası Bağlılık* alt boyutu 24.-28. maddelerden, *Eşler Arası Fikir Birliği* alt boyutu 1.-3.,5.,7.-15. maddelerden ve *Duygusal İfade* alt boyutu 4., 6., 29. ve 30. maddelerden alınan puanların hesaplanmasından oluşmaktadır.

2.2.2. Stresle Başa Çıkma Yolları Envanteri (SBCYE)

Katılımcıların hayatlarında stres yaratan durumla karşılaştıklarında kullandıkları başa çıkma biçimlerini belirlemek için Başa Çıkma Yolları Envanteri (Ways of Coping Inventory) kullanılmıştır.

Baş Çıkma Yolları Envanteri, Folkman ve Lazarus (1980) tarafından geliştirilmiştir. Özgün formunda ölçek durumlara yönelik 66 madde içermekte ve 4'lü Likert tipi derecelendirmeyle (0 = hiç kullanılmıyor, 3 = sıklıkla kullanılıyor) puanlanırken, Ölçeğin Şahin ve Durak (1995) tarafından yapılmış uyarlamasında uzun olduğu düşünülerek 30 maddeye düşürülmüştür.

Uyarlama çalışması sonucunda ise, SBTÖ'nün alt ölçekleri ve bu alt ölçeklerin Cronbach α , iç tutarlılık katsayıları şöyle belirtilmiştir: İyimser yaklaşım ($\alpha=.68-.49$), Kendine Güvenli Yaklaşım ($\alpha=.62-.80$), Çaresiz Yaklaşım ($\alpha=.64-.73$), Boyun Eğici Yaklaşım ($\alpha=.47-.72$) ve Sosyal Desteğe Başvurma ($\alpha=.47-.45$).

Ölçeğin alt testlerine ait puanlar ayrı maddelerden elde edilmekte ve bu maddelerden elde edilen puanlar toplanıp, madde sayısına bölünerek, her alt Testin kendi puanı oluşturulmaktadır. Buna göre, *Kendine Güvenli Yaklaşım* 8.,10.,14.,16.,20.,23.,26. maddelerden, *İyimser Yaklaşım* 2.,4.,6.,12.,18. maddelerden, *Çaresiz Yaklaşım* 3.,7.,11.,19.,22.,25.,27.,28. maddelerden, *Boyuneğici Yaklaşım* 5.,13.,15.,17.,21.,24. maddelerden ve *Sosyal Destek Arama* 1.,9.,29.,30. maddelerden elde edilen puanlara dayanarak oluşturulmaktadır. Bu beş alt ölçeğin her birinden alınan yüksek puanlar o alt ölçeğin temsil ettiği başa çıkma tarzının kullanımındaki yoğunluğa işaret etmektedir (Şahin ve Durak, 1995).

2.2.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ)

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği, toplumsal cinsiyet rollerine bakış açılarını ölçebilmek amacıyla Zeyneloğlu ve Terzioğlu (2011) tarafından üniversite öğrencileri örnekleminde geliştirilmiştir.

38 maddeden oluşan ölçek, 5’li likert tipi bir ölçektir ve yanıtlar “tamamen katılıyor”- “kesinlikle katılmıyor” boyutları arasında değişmektedir. Ölçeğin dört alt boyutu olup, maddelerden elde edilen puanlar her bir boyutta *Eşitlikçi* ve *Geleneksel Tutuma* sahip olmakla ilgili sonuçlar vermektedir. *Eşitlikçi Tutum*, maddelere verilen “tamamen katılıyor” yanıtı 5 puan, “katılıyor” yanıtı 4 puan, “kararsız” yanıtı 3, “katılmıyor” yanıtı 2 ve “kesinlikle katılmıyor” yanıtı 1 puan alacak şekilde puanlanırken, *Geleneksel Tutum*, bu puanlamanın tam tersi olacak şekilde puanlanarak elde edilmektedir. Bu puanlama sonucunda ölçekten alınabilecek en yüksek puan 190 iken en düşük puan 38’dir ve alınan yüksek puanlar eşitlikçi tutuma, düşük puanlar ise geleneksel tutuma işaret etmektedir (Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011)

Ölçeğin alt boyutları şu şekildedir;

Eşitlikçi Cinsiyet Rolü: Kadınların ve erkeklerin günlük yaşamdaki rolleri ve sorumlulukları eşit olarak paylaşmalarıdır (4, 8, 12, 13, 18, 20, 22, 27 no’lu maddeler). Örnek maddeler: “Ailede ev işleri, eşler arasında eşit paylaşılmalıdır”, “Çalışma yaşamında kadınlara ve erkeklere eşit ücret ödenmelidir.”

Kadın Cinsiyet Rolü: Toplum tarafından kadına yüklenen roller ve sorumluluklardır (1, 5, 16, 19, 21, 29, 31, 37 no’lu maddeler). Örnek maddeler : “ Kadının temel görevi anneliktir.”, “Bir kadın cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşamalıdır.”

Evlilikte Cinsiyet Rolü: Toplum tarafından kadın ve erkeğe evlilik yaşamında yüklenen roller ve sorumluluklardır (2, 6, 9, 10, 14, 15, 26, 36 no’lu maddeler). Örnek

maddeler: “Bir erkeğin karısını aldatması normal karşılanmalıdır.”, “ Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır.”

Geleneksel Cinsiyet Rolü: Toplum tarafından kadın ve erkeğe günlük yaşamda yüklenen roller ve sorumluluklardır (3, 7, 11, 17, 23, 24, 25, 32 no’lu maddeler). Örnek maddeler: “ Erkeğin en önemli görevi evini geçindirmektedir.”, “Bir genç kız evlenene kadar babasının sözünü dinlemelidir”.

Erkek Cinsiyet Rolü: Toplum tarafından erkeğe yüklenen roller ve sorumluluklardır (28, 30, 33, 34, 35, 38 no’lu maddeler). Örnek maddeler: “Erkekler statüsü yüksek olan mesleklerde çalışmalıdır.”, “Evlilikte erkeğin öğrenim düzeyi kadından yüksek olmalıdır.”.

Ölçeğin Cronbach α değeri .92 olup, ölçeğin içerdiği alt testler için Cronbach α , iç tutarlılık katsayıları şu şekildedir: *Kadın Cinsiyet Rolü* ($\alpha = .80$), *Eşitlikçi Cinsiyet Rolü*, *Evlilikte Cinsiyet Rolü* ve *Geleneksel Cinsiyet Rolü* ($\alpha = .78$) ve *Erkek Cinsiyet Rolü* ($\alpha = .72$)

2.2.4. Kısa Semptom Envanteri (KSE)

Genel bir psikopatoloji değerlendirmesi yapmada kullanılan Kısa Semptom Envanteri, Derogotis (1992) tarafından geliştirilmiş (Akt; Groth-Marnat, 2009) ve Şahin ve Durak (1994) tarafından Türkçeye uyarlanarak, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Envanterin Türkiye uyarlama çalışmasında beş faktörden oluştuğu görülmüş, bunlar *Anksiyete*, *Depresyon*, *Olumsuz Benlik*, *Somatizasyon* ve *Hostilite* olarak belirtilmiştir. Ölçeğin Cronbach α iç tutarlılık katsayısı .96-.95 ve alt ölçekler için .55 - .86 arasındadır (Savaşır & Şahin, 1997). 53 maddeden oluşan envantere, maddeler 0-4 arasında puanlanan likert tipindedir. Her boyuta ait maddelerden alınan toplam puan, madde sayısına bölünerek o alt test için toplam puanı oluşturmaktadır. Yüksek puanlar, psikolojik belirti düzeyinde yükselmeyi ifade etmektedir.

Alt ölçeklere bakıldığında, *Anksiyete* faktörünün, 12, 13, 28, 31, 32, 36, 38, 42, 43, 45, 46, 47 ve 49. Maddelerden, *Depresyon* faktörünün, 9, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 25, 27, 35, 37 ve 39. Maddelerden, *Olumsuz Benlik* faktörünün, 15, 21, 22, 24, 26, 34, 44, 48, 50, 51, 52 ve 53. Maddelerden, *Somatizasyon* faktörünün 2, 5, 7, 8, 11, 23, 29, 30 ve 33 maddelerden ve *Hostilite* faktörünün 1, 3, 4, 6, 10, 40 ve 41. maddelerden alınan puanların hesaplanmasıyla oluştuğu görülmektedir.

2.3 İŞLEM

Veri toplama aşamasında, katılımcılar bölümünde belirtilen kurumlardan gerekli izinler alınmış ve bu kurumlara bizzat gidilerek, araştırmaya katılmak isteyen bireylere ölçekler zarf içinde verilmiş ve doldurulan ölçeklerin kapalı zarf içinde kurum yetkilisine teslim edilmesi istenmiştir.

BÖLÜM III

BULGULAR

Bu bölümde daha önceki bölümde belirtilen araştırma sorularına yanıt aramak amacıyla yapılan analizlere yer verilmiştir. Bu amaçla ilk olarak araştırmaya katılan kadınların çift uyumu ölçeği toplam puanları ve psikolojik belirti gösterme düzeyleri arasındaki ilişkiye bakılmıştır. İkinci olarak bu ilişkide stresle başa çıkma rollerinin ve üçüncü olarak toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarının aracı rolü incelenmiştir. Bu değişkenlerin aracı rol özelliğini taşıyıp taşımadığını görmek için hiyerarşik regresyon analizi yapılmış ve bu analizlere dair tablolar verilmiştir.

Analiz aşamasına geçmeden önce araştırmanın örneklemini oluşturan kişilerden çeşitli sebeplerle ölçeklerin bir kısmını doldurmamış ya da belli bir maddeden sonra boş bırakmış olanlar tespit edilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçeklerin her biri için, ilgili ölçeğin toplam madde sayısından en az %10'unun boş bırakıldığı veriler değerlendirmeden çıkarılmıştır. %10'dan daha az kayıp verinin olduğu durumlarda ise, ilgili alt boyut maddeleri için belirlenen ortalama puan atanmıştır. Ayrıca kalan verinin normallik dağılımı test edilmiş, normal dağılım göstermeyen toplam puanlı ölçekler için, kesim noktası $z = \pm 3.29$ olarak belirlenmiş, bu değerin dışında kalan veriler analize alınmamıştır. Sonuç olarak 232 kişiyle analizlere devam edilmiştir.

3.1. EVLİLİK UYUMU VE PSİKOLOJİK BELİRTİLER ARASINDAKİ İLİŞKİYE DAİR BULGULAR

Katılımcıların Çiftler Uyum Ölçeği'ne verdikleri cevaplara dair toplam puandan oluşturulan Çift Uyum Puanı ile Kısa Semptom Envanteri'ne verilen cevaplardan elde edilen toplam belirti düzeyi arasında bir ilişki olup olmadığını belirleyebilmek amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 3.1'den izlenebilir.

Tablo 3.1. Evlilik Uyumu ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkiye Dair Korelasyon Katsayıları

	Çift Doyumu	Çift Bağlılık	Çift Fikirbirliği	Duygusal İfade	ÇUÖ**** Toplam
KSE*** Toplam	-.29**	-.23**	-.26**	-.26**	-.33**
Anksiyete	-.26**	-.20**	-.21**	-.25**	-.28**
Depresyon	-.27**	-.21**	-.24**	-.25**	-.31**
Somatizasyon	-.16*	-.17**	-.12	-.14*	-.18**
Hostilite	-.28**	-.20**	-.26**	-.22**	-.31**
Olumsuz Benlik	-.29**	-.24**	-.29**	-.27**	-.35**

** p < .01, * p < .05, *** Kısa Semptom Envanteri, **** Çiftler Uyum Ölçeği

Tablo 3.1'de görüldüğü gibi, Çiftler Uyum Ölçeğinin alt boyutlarından Çift Fikir Birliği ile KSE'nin Somatizasyon alt boyutu dışında ($r=-.18$, $p>.05$), ÇUÖ ve KSE'nin alt boyutlarının hepsinin birbirleriyle ters yönde ilişkili olduğu görülmüştür ($r=-.33$ ile $-14.$ arası). Buna göre, çift ilişkisinin kalitesi arttıkça, kadınların psikolojik belirti gösterme düzeyi azalmakta ve ya çift ilişkisinin kalitesi düştükçe psikolojik belirti gösterme düzeyi artmaktadır.

3.2. BAŞ ETME BİÇİMLERİ VE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİYE DAİR BULGULAR

Baş Etme Biçimleri ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumları Ölçeğinin alt boyutları arasında bir ilişki olup olmadığını görebilmek amacıyla yapılan korelasyon analizine dair sonuçlar Tablo 3.2'deki gibidir.

Tablo 3.2. Baş Etme Biçimleri ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumları Arasındaki İlişkiye Dair Korelasyon Katsayıları

	Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	Geleneksel Cinsiyet Rolü	Evlilikte Cinsiyet Rolü	Kadın Cinsiyet Rolü	Erkek Cinsiyet Rolü	TCRTÖ ^{***} Toplam
Boyun Eğici Yak.	-.35 ^{**}	-.34 ^{**}	-.33 ^{**}	-.25 ^{**}	-.35 ^{**}	-.41 ^{**}
Sosyal Destek	-.17 ^{**}	-.18 ^{**}	-.12	-.13 [*]	-.17 ^{**}	-.17 ^{**}
Çaresiz Yaklaşım	-.20 ^{**}	-.27 ^{**}	-.32 ^{**}	-.23 ^{**}	-.20 ^{**}	-.31 ^{**}
İyimser Yaklaşım	-.04 ^{**}	-.08	.00	.00	-.04	.01
Kendine Güvenli Y.	.17 [*]	-.12	-.06	.04	.01	.01

^{**}p <.01, ^{*}p <.05, ^{***} Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği

Yapılan Pearson korelasyon analizi sonucu, Boyun Eğici Yaklaşım alt boyutunun tüm TCRTÖ alt boyutları ve toplam puanı ile ters yönde ilişkili olduğu görülmektedir ($r = -.41$ ile $-.35$ arasında, $p < .01$). Buna göre, katılımcılar, daha az boyun eğici stresle baş etme biçimi kullandıkça, TCRTÖ alt boyutlarında daha fazla eşitlikçi tutuma sahip olmaktadır.

Sosyal Destek Arama alt boyutu ile TCRTÖ alt boyutları ve toplam puanı arasındaki ilişkiye bakıldığında ise, Evlilikte Cinsiyet Rolü alt boyutu dışında ($r = -.12$, $p > .05$), tüm alt boyutlar arasında ters yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r = -.12$ ile $-.18$ arasında, $p < .05$). Buna göre, katılımcılar bir baş etme biçimi olarak daha az sosyal destek arama davranışına başvurduklarında, TCRTÖ alt boyutlarında daha fazla eşitlikçi tutuma sahip olmaktadır.

Çaresiz Yaklaşım alt boyutunun ise tüm TCRTÖ alt boyutları ve toplam puanıyla ters yönde anlamlı bir ilişkisinin olduğunu görülmüştür ($r=-.20$ ile $r=-.32$ arasında). Buna göre, katılımcılar daha az çaresiz yaklaşım gösterdikçe, TCRTÖ alt boyutlarında daha fazla eşitlikçi tutuma sahip olmaktadır.

İyimser Yaklaşımın, TCRTÖ alt boyutlarından sadece Eşitlikçi Cinsiyet Rolü ile ters yönde anlamlı ($r=-.04$, $p<.01$), Kendine Güvenli Yaklaşımın ise Eşitlikçi Cinsiyet Rolüyle anlamlı bir ilişkisinin ($r=.17$, $p<.05$) olduğu görülmektedir. Buna göre, katılımcıların iyimser yaklaşıma başvurma düzeyi azaldıkça daha eşitlikçi cinsiyet rolleri tutumlarına sahip olmakta, kendine güvenli yaklaşıma başvurma düzeyleri azaldıkça, cinsiyet rollerine dair geleneksel tutuma sahip olmaktadır.

3.3. EVLİLİK UYUMU İLE PSİKOLOJİK BELİRTİLER ARASINDAKİ İLİŞKİDE BAŞ ETME BİÇİMLERİNİN ARACI ROLÜNE DAİR BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde; katılımcıların çift uyumu, toplam psikolojik belirti ve stresle baş etme biçimleri puanlarına Hiyerarşik Regresyon Analizi uygulanmıştır. Toplam Çift Uyumu puanı yordayıcı değişken iken, Toplam Belirti Düzeyi yordanan değişkeni oluşturmaktadır. Stresle Baş Etme biçimleri ise aracı değişken rolündedir.

Bir değişkenin aracı değişken olabilmesi için aşağıda belirtilen 4 ölçütü karşılaması gerekmektedir:

1. Yordayıcı ve yordanan değişken arasındaki ilişki anlamlı olmalıdır.
2. Aracı değişkenler ve yordayıcı değişken arasındaki ilişki anlamlı olmalıdır.
3. Aracı değişken ile yordanan değişken arasında anlamlı ilişki olmalıdır.
4. Aracı değişkenler ile yordayıcı değişken eş zamanlı olarak regresyon analizine girildiğinde daha önce yordayıcı ve yordanan değişken arasında var olan anlamlı ilişki anlamlı olmaktan çıkmalı ya da daha önceki anlamlılık düzeyi azalmalıdır (Baron ve Kenny, 1986).

Değişkenler arasındaki ilişkilerin bu ölçütleri karşılayıp karşılamadığını görebilmek amacıyla, yordanan, yordayıcı ve aracı değişkenlere dair korelasyon analizi yapılmıştır. Belirtilen ilk ölçüt Bölüm 3.1’de incelenmiş, buna göre katılımcıların ÇUÖ’den aldıkları toplam puanla, KSE’den aldıkları toplam puan arasında anlamlı bir ilişki ($r = -.33$, $p < .01$) olduğu görülmüştür. İkinci ve üçüncü maddelere dair sonuçlar Tablo 3.3. ve 3.4. de aktarılmıştır.

Tablo 3.3. Stresle Başa Çıkma Biçimleri ve Çift Uyum Puanı Arasındaki İlişkiye Dair Korelasyon Katsayıları

Stresle Başa Çıkma Biçimleri	Çift Uyum
Boyun Eğici Yaklaşım	-.22**
Sosyal Destek Arama	-.03
Çaresiz Yaklaşım	-.21**
İyimser Yaklaşım	.17**
Kendine Güvenli Yaklaşım	.13*

* $p < .05$, ** $p < .01$

Tablo 3.4. Stresle Başa Çıkma Biçimleri ve Toplam Belirti Düzeyi Arasındaki İlişkiye Dair Korelasyon Katsayıları

Stresle Başa Çıkma Biçimleri	KSE* Toplam
Boyun Eğici Yaklaşım	.29**
Sosyal Destek Arama	.27**
Çaresiz Yaklaşım	.48**
İyimser Yaklaşım	-.08
Kendine Güvenli Yaklaşım	-.10

** $p < .01$, * Kısa Semptom Envanteri

Yapılan analizler sonucu yordanan ve yordayıcı değişkenlerde aracı değişken açısından ortak korelasyonlara bakıldığında Boyun Eğici Yaklaşımın ve Çaresiz Yaklaşımın anlamlı olduğu görülmüştür. Analizlerde bu iki alt boyut, aracı değişken rolü olup olmadığı bakımından incelenecektir (Tablo 3.5).

Tablo 3.5. ÇUÖ, SBCYE Alt Boyutları ve KSE İçin Yürütülecek Aracı Değişken Analizleri

Yordayıcı	Aracı Değişken	Yordanan
ÇUÖ*	Boyun Eğici Yaklaşım	KSE**
ÇUÖ	Çaresiz Yaklaşım	KSE

*Çiftler Uyum Ölçeği, ** Kısa Semptom Envanteri

Çift Uyumunun Psikolojik Belirti Düzeyini ne ölçüde yordadığını ve bu ilişkide Boyun Eğici ve Çaresiz Yaklaşımların aracı rolünün olup olmadığını belirlemek üzere hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Her bir regresyon analizinde yordanan değişken için beta değerlerindeki değişim ve aracı değişken ile yordayıcı değişken arasındaki ilişkinin anlamlılığı incelenmiştir. Beta değerlerindeki değişim miktarının anlamlılık düzeyi Sobel testi kullanılarak değerlendirilmiştir (Kenny, Kashy ve Bolger, 1998). Analiz sonuçları Tablo 3.6 ve Tablo 3.7’de sunulmuştur.

Tablo 3.6. ÇUÖ, Boyun Eğici Yaklaşım ve KSE Arasındaki İlişkiye Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

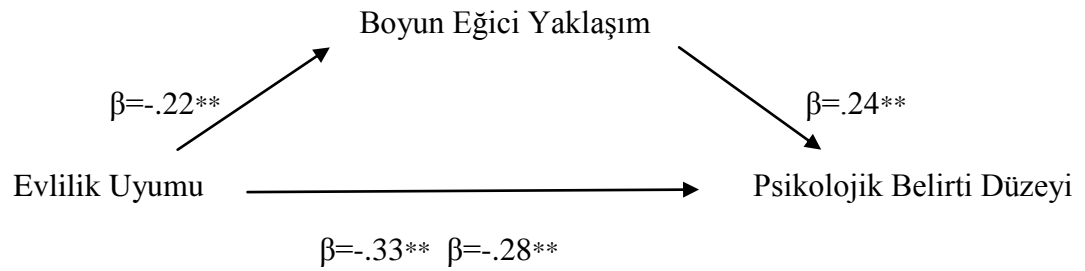
Analiz Aşaması	Yordayıcı Değişken	Std							
		R	R ²	ΔR ²	B	Hata	β	t	F
1	Toplam ÇUÖ*	.33	.11	.11	-.41	.08	-.33**	-5.34	28.53**
2	Toplam ÇUÖ	.40	.16	.05	-.34	.08	-.28**	-4.53	22.29**
	Boyun Eğici Yaklaşım				1.7	.45	.24**	3.79	

*Çiftler Uyum Ölçeği, ** p <.001

Görüldüğü gibi regresyonun ilk aşamasında analize sokulan Çiftler Uyum Ölçeği puanı varyansın %11’ini açıklamakla beraber, Toplam Psikolojik Belirti Düzeyini negatif yönde yordamaktadır (R=.33, R² =.11, F_(1,230) = 28.5, p < .001). Analize Çift Uyum Puanıyla sokulan Boyun Eğici Yaklaşım da bağımlı değişkeni yordamakla beraber (R=.40, R² =.16, F_(1, 229) = 1.736, p < .001), bu aşamada açıklanan varyansın %16’ya

çıktığı görülmüştür. İkinci blokta Boyun Eğici Yaklaşım değişkeninin eklenmesiyle Çift Uyum Puanına dair beta değerinde .33'den ($p < .001$) .28'e ($p < .001$) anlamlı bir düşme olduğu gözlenmiştir (Sobel $z=-3.8$, $p < .001$). Sonuç olarak, Boyun Eğici Yaklaşım yordayıcı ve yordanan değişkenler arasında kısmi aracı rol üstlendiği görülmüştür. Buna göre, evlilik uyumunun boyun eğici yaklaşımın kullanılmasıyla ters yönde ilişkili olduğu ($R=.22$, $R^2=.05$, $F_{(1,230)} = 11.5$, $p < .01$) ve psikolojik belirti düzeyini yordadığı bulunmuştur. Yordayıcı ve aracı değişkenlerin bağımlı değişkenle olan ilişkisi ve ilgili beta katsayıları Şekil 3.1'de verilmiştir.

Şekil 3. Evlilik Uyumunun Toplam Belirti Düzeyini Yordamasında Boyun Eğici Yaklaşımın Aracı Rolüne İlişkin Beta Katsayıları

** $p < .01$

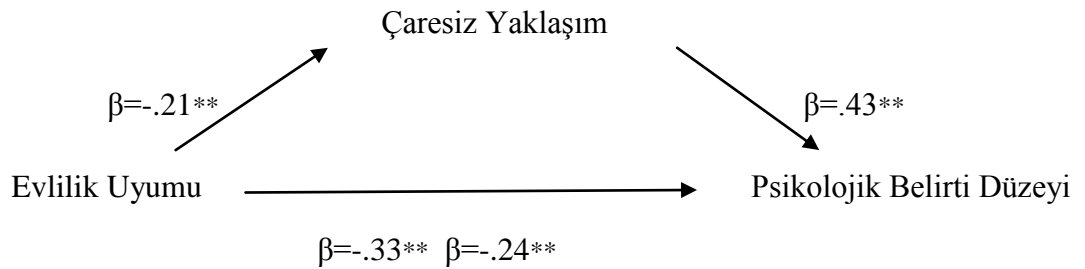
Tablo 3.7. ÇUÖ, Çaresiz Yaklaşım ve KSE Arasındaki İlişkiye Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Analiz Aşamaları	Yordayıcı Değişken	Std							
		R	R ²	ΔR ²	B	Hata	β	t	F
1	Toplam ÇUÖ*	.33	.11	.11	-.41	.08	-.33**	-5.34	28.53**
2	Toplam ÇUÖ	.35	.29	.18	-.30	.07	-.24**	-4.26	45.87**
	Çaresiz Yaklaşım				2.40	.32	.43**	7.50	

* Çiftler Uyum Ölçeği, ** $p < .001$

Yapılan hiyerarşik regresyon analizine göre, ilk aşamada analize sokulan Çiftler Uyum Ölçeği puanı varyansın %11'ini açıklamakla beraber, Toplam Psikolojik Belirti Düzeyini negatif yönde yordamaktadır ($R=.33$, $R^2=.11$, $F_{(1,230)}=28.5$, $p<.001$). Analize ikinci aşamada toplam Çiftler Uyum Ölçeği Puanıyla sokulan Çaresiz Yaklaşım, Toplam Belirti Düzeyini yordamakla beraber ($R=.35$, $R^2=.29$, $F_{(1,229)}=45.9$, $p<.001$), varyansın %11'ini açıklayan ilk modele kıyasla, varyansın %29'unu açıklamada etkili olmuştur. Diğer yandan, ilk modelde .33 olarak gösterilen beta değerinin .24'e düştüğü görülmüştür. Çaresiz Yaklaşımın modele katılmasıyla, iki model arasındaki bu değişimin anlamlı olup olmadığını incelemek için yapılan Sobel Testi'ne göre (Sobel $z = -2.95$, $p < 0.01$) Çaresiz Yaklaşımın yordayıcı ve yordanan değişkenler arasında kısmi aracı değişken rolü üstlendiği görülmüştür. Buna göre evlilik uyumunun, çaresiz yaklaşımın kullanılmasıyla ters yönde ilişkili olduğu ($R=.21$, $R^2=.04$, $F_{(1,230)}=10.3$, $p < .01$) ve psikolojik belirti düzeyini yordadığı bulunmuştur. Yordayıcı ve aracı değişkenlerin bağımlı değişkenle olan ilişkisi ve ilgili beta katsayıları Şekil 3.1'de verilmiştir.

Şekil 4. Evlilik Uyumunun Toplam Belirti Düzeyini Yordamasında Çaresiz Yaklaşımın Aracı Rolüne İlişkin Beta Katsayıları

** $p < .01$

3.4. EVLİLİK UYUMU İLE PSİKOLOJİK BELİRTİLER ARASINDAKİ İLİŞKİDE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ TUTUMLARININ ARACI ROLÜNE DAİR BULGULAR

Evlilik Uyumu ile Psikolojik Belirtiler arasında toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarının aracı değişken rolü oynayıp oynamadığını görebilmek için hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Ancak daha önce Baron ve Kenny (1986) tarafından belirtilen ölçütleri sınamak amacıyla değişkenler arası ilişkilere bakılmıştır. Belirtilen ilk ölçüt bölüm 3.1’de incelenmiş, buna göre katılımcıların ÇUÖ’den aldıkları toplam puanla, KSE’den aldıkları toplam puan arasında anlamlı bir ilişki ($r = -.33, p < .01$) olduğu görülmüştür. İkinci ve üçüncü ölçütleri karşılamak için yapılan korelasyon analizleri sonucu Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumlarından sadece Eşitlikçi Cinsiyet Rolünün hem evlilik uyumuyla ($r = .02, p < .001$) hem de psikolojik belirtilerle ($r = -.11, p < .05$) ilişkili olduğu görülmüştür (Tablo 3.8, Tablo 3.9).

Tablo 3.8 Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumları ve Çift Uyum Puanı Arasındaki İlişkiye Dair Korelasyon Katsayıları

TCRTÖ ^{**} Alt Boyutları	Toplam ÇUÖ [*]
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	.02 ^{***}
Geleneksel Cinsiyet Rolü	-.03
Evlilikte Cinsiyet Rolü	.08
Kadın Cinsiyet Rolü	-.03
Erkek Cinsiyet Rolü	.02
Toplam TCRTÖ	.06

^{*} Çiftler Uyum Ölçeği, ^{**} Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği

^{***} $p < .001$

Tablo 3.9. Toplumsal Cinsiyet Rollerİ Tutumları ve Toplam Belirti Düzeyi Arasındaki İlişkiye Dair Korelasyon Katsayıları

TCRTÖ*** Alt Boyutları	Toplam KSE****
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	-.11*
Geleneksel Cinsiyet Rolü	-.15*
Evlilikte Cinsiyet Rolü	-.24**
Kadın Cinsiyet Rolü	-.17*
Erkek Cinsiyet Rolü	-.11
Toplam TCRTÖ	-.21**

* p < .05, ** p < .001, ***Toplumsal Cinsiyet Rollerİ Tutum Ölçeği

****Kısa Semptom Envanteri

Sonuç olarak sadece Eşitlikçi Cinsiyet Rolü Boyutu'nun hiyerarşik regresyon analizine sokulmasına ve yordayan ve yordayıcı değişken arasında aracı rol üstlenip üstlenmediğinin incelenmesine karar verilmiştir (Tablo 3.10)

Tablo 3.10. ÇUÖ, TCRTÖ Alt Boyutları ve KSE İçin Yürütülecek Aracı Değişken Analizleri

Yordayıcı	Aracı Değişken	Yordanan
ÇUÖ*	Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	KSE**

* Çiftler Uyum Ölçeği

** Kısa Semptom Envanteri

Tablo 3.11. ÇUÖ, Eşitlikçi Cinsiyet Rolü Tutumu ve KSE Arasındaki İlişkiye Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Analiz Aşamaları	Yordayıcı Değişken	Std							
		R	R ²	ΔR ²	B	Hata	β	t	F
1	Toplam ÇUÖ*	.33	.11	.11	-.41	.08	-.33**	-5.34	28.53**
2	Toplam ÇUÖ	.34	.12	.01	-.39	.08	-.32**	-4.26	15.22**
	Eşitlikçi Cinsiyet Rolü				-.41	.30	-.08	-1.35	

* Çiftler Uyum Ölçeği, ** p<.001

Yapılan hiyerarşik regresyon analizine göre, ilk aşamada analize sokulan Çiftler Uyum Ölçeği puanı varyansın %11'ini açıklamakla beraber, Toplam Psikolojik Belirti Düzeyini negatif yönde yordamaktadır ($R=.33$, $R^2 =.11$, $F_{(1,230)} = 28.5$, $p < .001$). Modele ikinci blokta Çift Uyum Puanıyla beraber Eşitlikçi Cinsiyet Rolü Tutumun girilmesiyle, Psikolojik Belirti Düzeyini yordamaya devam ettiği görülmektedir ($R=.34$, $R^2 = .12$, $F_{(1,229)} = 15.2$, $p < .001$). Ayrıca Çift Uyum Puanının tek başına %11 olarak açıkladığı varyans, ikinci modelde Eşitlikçi Cinsiyet Rolünün eklenmesiyle %12'ye çıkmıştır. İlk modelde .33 ($p<.001$) olarak belirtilen beta değerinin ise, .32'ye ($p<.001$) düştüğü görülmüştür. Ancak bu değişiklik Eşitlikçi Cinsiyet Rolünün kısmı aracı rol özelliği göstermesi bakımından anlamlı değildir (Sobel $z = -0.00$, $p > .05$).

3.5. EVLİLİK UYUMU ALT BOYUTLARI VE SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİYE DAİR BULGULAR

Evlilik ilişkisi ile katılımcıların sosyo-demografik değişkenleri arasında bir ilişki olup olmadığını incelemek üzere, literatürde belirtilen ve evlilik ilişkisiyle ilgili olduğu düşünülen evlenme yaşı, evlilik süresi, çocuk sahibi olup olmama, sahip olunan çocuk sayısı, maddi gelir, çalışma durumu ve eğitim düzeyi değişkenleri ele alınmıştır. Bu değişkenlerle, Çiftler Uyum Ölçeğinden alınan toplam puan ve ölçeğin alt boyutları arasında bir ilişki olup olmadığını görebilmek için uygun analizler yapılmıştır.

Tablo 3.12. Çiftler Uyum Ölçeği Alt Boyutlarına Dair Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

ÇUÖ*	Min	Max	X	Ss
Çift Doyumu	9.0	40.0	30.47	5.00
Çift Bağlılık	.0	24.0	10.04	5.19
Çift Fikirbirliği	.0	25.0	18.55	4.41
Duygusal İfade	.0	16.0	8.85	2.68
Toplam ÇUÖ	28.0	134.0	97.66	19.36

*Çiftler Uyum Ölçeği

Tablo 3.12' ye bakıldığında, en düşük 0, en yüksek 151 puan alınabilen Çiftler Uyum Ölçeğinden, katılımcıların sahip olduğu ÇUÖ toplam puan aralığının 28 ile 134 arasında değiştiği ve katılımcıların toplam puan ortalamalarının 97.6 olduğu görülmektedir.

Tablo 3.13. Çiftler Uyum Ölçeği Alt Boyutları ve Toplam Puanının Yaş, Eğitim Düzeyi, Evlenme Yaşı ve Çocuk Sayısı Değişkenlerine İlişkin Korelasyon Katsayıları

	Çift Doyum	Çift Bağlılık	Çift Fikirbirliği	Duygusal İfade	Toplam ÇUÖ***
Yaş	-.13 *	.04	-.09	-.19**	-.13
Eğitim Düzeyi	.17**	.09	-.04	.15*	.07
Evlenme Yaşı	.06	.18**	-.06	-.01	-.02
Çocuk Sayısı	-.13	-.245 ⁱ	.08	-.09	-.01
Evlilik Süresi	-.09	-.08	-.01	-.11	.05

* p<.05, ** p<.01, *** Çiftler Uyum Ölçeği

Yapılan Pearson korelasyon analizi sonucunda, katılımcıların yaşları ile Çift Doyum ($r=-.13$, $p<.05$) ve Duygusal İfade ($r=-.19$, $p<.01$) alt boyutu arasında ve çocuk sayısı ile Çift Bağlılık alt boyutu arasında ($r=-.245$, $p<.01$) negatif korelasyona rastlanmıştır.

Katılımcıların eğitim düzeyi ile Çift Doyumu alt boyutu ($r=.17$, $p<.01$) ve Duygusal İfade alt boyutu arasında ($r=.15$, $p<.05$), evlenme yaşı ile Çift Bağlılık alt boyutu arasında ($r=.18$, $p<.01$) pozitif korelasyona rastlanmıştır. Evlilik süresi ile hiçbir alt boyut arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir ($p>.05$).

ÇUÖ alt boyutları ile katılımcıların çalışma ve çocuk sahibi olma durumları arasındaki ilişkiyi görebilmek için bağımsız gruplar için t Testi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 3.14 ve 3.15’de sunulmuştur.

Tablo 3.14. Çiftler Uyum Ölçeği Alt Boyutları ve Katılımcıların Çalışma Durumuna İlişkin t Testi Sonuçları

	Çalışma Durumu		p
	Çalışıyor (n= 87) (ort ± ss)*	Çalışmıyor (n=143) (ort ± ss)	
Çift Doyumu	30.72 ± 4.84	30.38 ± 5.10	.62
Çift Bağlılık	10.53 ± 5.47	9.80 ± 5.02	.29
Çift Fikirbirliği	18.60 ± 4.34	18.49 ± 4.48	.86
Duygusal İfade	9.32 ± 2.56	8.58 ± 2.72	.04
Toplam ÇUÖ*	99.07 ± 19.37	96.88 ± 19.49	.41

*ort=ortalama, ss= standart sapma, *Çiftler Uyum Ölçeği

Yapılan bağımsız gruplar için t testi sonucu, çalışan kadınların ($X=9.32$, $SS=2.56$), çalışmayan kadınlara göre ($X=8.58$, $SS=2.72$) duygusal ifade alt boyutundan anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldıkları görülmektedir ($t(228)= 2.03$, $p<.05$). İki grup arasındaki bu farkın etki büyüklüğü 0.13 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 3.15. Çiftler Uyum Ölçeği Alt Boyutları ve Katılımcıların Çocuk Sahibi Olma Durumlarına İlişkin t Testi Sonuçları

	Çocuk Var Mı?		p
	Var (n= 211) (ort ± ss)*	Yok (n=21) (ort ± ss)	
Çift Doyumu	30.12 ± 4.95	34.05 ± 4.12	.00
Çift Bağlılık	9.93 ± 5.14	11.21 ± 5.60	.28
Çift Fikirbirliği	18.39 ± 4.41	20.18 ± 4.18	.08
Duygusal İfade	8.72 ± 2.66	10.19 ± 2.50	.02
Toplam ÇUÖ*	96.70 ± 19.33	108.00 ± 16.83	.01

*ort=ortalama, ss= standart sapma, *Çiftler Uyum Ölçeği

Yapılan bağımsız gruplar için t testi sonucu, çocuğu olan kadınların ($X=30.12$, $SS=4.95$), çalışmayan kadınlara göre ($X=34.05$, $SS=4.12$) çift doyum puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($t(230)=-3.51$, $p<.01$). Buna göre çocuğu olan kadınların çift doyumlarının olmayanlara göre daha düşük olduğu söylenebilir. İki grup arasındaki bu farkın etki büyüklüğü 0.23 olarak hesaplanmıştır.

Analizin bir diğer sonucuna göre, çocuğu olan ve olmayan kadınların duygusal ifade alt boyutundan aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık vardır ($t(230)=-2.41$, $p<.05$). Buna göre, çocuk sahibi olan kadınlar ($X=8.72$, $SS=2.66$), olmayanlara göre ($X=10.19$, $SS=2.50$) duygusal ifade alt boyutundan daha yüksek puan almışlardır. İki grup arasındaki bu farkın etki büyüklüğü 0.16 olarak hesaplanmıştır.

Son olarak, çocuğu olan kadınlar ve olmayan kadınlar arasında Çiftler Uyum Ölçeğinden alınan toplam puan açısından anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır ($t(230)=-2.60$, $p<.05$). Buna göre, çocuk sahibi olan kadınların ($X=96.70$, $SS=19.33$), çocuk sahibi olmayan kadınlara göre ($X=108.00$, $SS=16.83$) evlilik uyumlarının daha düşük olduğu söylenebilir. İki grup arasındaki bu farkın etki büyüklüğü 0.17 olarak hesaplanmıştır.

Ailenin toplam gelir düzeyi ve Çiftler Uyum Ölçeği altboyutları arasında bir farklılaşma olup olmadığını görebilmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır (Tablo 3.16). Gelir düzeyi, 1000 TL ve altı, 2000-3000 TL, 3000-4000 TL ve 4000 TL ve üstü olmak üzere dört grupta ele alınmıştır.

Tablo 3.16. Çiftler Uyum Ölçeği Alt Boyutları ve Aylık Gelir Düzeylerine İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

	Toplam	Sd	Ortalama	F	P	η^2
	Kareler		Kare			
Çift Doyumu	371.02	4	92.75	3.80	.00	.07
Çift Bağlılık	109.27	4	26.92	1.02	.40	.02
Çift Fikirbirliği	18.56	4	18.34	.253	.91	.00
Duygusal İfade	52.63	4	6.64	1.98	.09	.04
Toplam ÇUÖ*	1988.22	4	497.06	1.40	.24	.02

*Çiftler Uyum Ölçeği

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda sadece Çift Doyumu alt boyutu ile gelir düzeyi arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür ($F_{(4,218)} = 3.80$, $p < .01$, $\eta^2 = .07$). Bu farklılaşmanın hangi gelir grupları arasında olduğunu görebilmek için post hoc analiz yöntemlerinden Tukey analizi yapılmıştır. Sonuç olarak, 1000-2000 TL aylık geliri olanlarla ($X=29.10$, $SS=5.21$), 4000 TL ve üstü geliri olanlar ($X=32.24$, $SS=4.11$) arasında çift doyumu puanları açısından anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna göre aylık geliri düşük olan grubun çift doyumu puanı, yüksek gelirli olanlara göre daha düşüktür. Öte yandan, diğer grupların çift doyum puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.

3.6. PSİKOLOJİK BELİRTİLER VE SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİYE DAİR BULGULAR

Katılımcıların bildirdikleri psikolojik belirtiler ile sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkinin olup olmadığını görebilmek amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. İncelenen literatür ışığında katılımcıların eğitim durumu, evlilik süresi, çocuk sahibi olup olmadıkları, kaç çocuğa sahip oldukları, çalışma durumları, çalışma süreleri ve ailelerinin toplam aylık gelirleri arasında anlamlı bir ilişki olabileceği düşünülmüştür. Analiz sonuçları Tablo 3.18, 3.19, 3.20 ve 3.21'den izlenebilir.

Tablo 3.17. Kısa Semptom Envanteri Toplam Puan ve Alt Boyutlarına Dair Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

KSE*	Min	Max	X	Ss
Anksiyete	.0	28.0	6.68	6.07
Depresyon	.0	32.0	9.20	7.12
Somatizasyon	.0	24.0	4.95	4.51
Olumsuz Benlik	.0	28.0	6.25	5.50
Hostilite	.0	24.0	5.12	3.97
Toplam KSE	.0	109.0	32.19	23.67

*Kısa Semptom Envanteri

Tablo 3.17'ye bakıldığında KSE toplam puan aralığının 0 ile 109 arasında değiştiği ve katılımcıların toplam puan ortalamalarının 32.19 olduğu görülmektedir.

Tablo 3.18. KSE Alt Boyutları ve Toplam Puanının Sosyo-Demografik Değişkenlerle İlişkisine Dair Korelasyon Katsayıları

	Depresyon	Somatizasyon	Hostilite	Anksiyete	Olumsuz Benlik	Toplam KSE***
Eğitim Düzeyi	-.20**	-.25**	-.11	-.15*	-.23**	-.22**
Çocuk Sayısı	.11	.16*	.05	.09	.10	.12
Evlilik Süresi	.01	0.8	-.09	.02	.00	.01

*p<.05, **p<.01, ***Kısa Semptom Envanteri

Yapılan Pearson korelasyon analizi göre, incelenen değişkenlerden, katılımcıların evlilik süreleri ile Psikolojik Belirti Düzeyleri ($r = .01$, $p > .05$) ve KSE alt boyutlarını oluşturan depresyon ($r = .01$, $p > .05$), somatizasyon ($r = .08$, $p > .05$), hostilite ($r = -.09$, $p > .05$), anksiyete ($r = .02$, $p > .05$) arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Tablo 3.19. Kısa Semptom Envanteri Alt Boyutları ve Katılımcıların Çocuk Sahibi Olma Durumlarına İlişkin t Testi Sonuçları

Çocuk Var Mı?			
	Var (n= 211) (ort ± ss) *	Yok (n=21) (ort ± ss)	p
Anksiyete	6.74 ± 6.15	6.10 ± 5.30	.63
Depresyon	9.24 ± 7.10	8.79 ± 8.00	.78
Somatizasyon	4.87 ± 4.37	5.71 ± 5.76	.42
Hostilite	5.10± 4.02	5.30 ± 3.50	.84
Olumsuz Benlik	6.33± 5.57	5.38 ± 4.08	.45
Toplam KSE**	32.28 ± 23.82	31.23 ± 23.00	.85

* ort=ortalama, ss= standart sapma, ** Kısa Semptom Envanteri

Tablo 3.20. Kısa Semptom Envanteri Alt Boyutları ve Katılımcıların Çalışma Durumlarına İlişkin t Testi Sonuçları

Çalışma Durumu			
	Çalışıyor (n= 87) (ort ± ss) *	Çalışmıyor (n=143) (ort ± ss)	p
Anksiyete	7.34 ± 6.40	6.30 ± 6.00	.20
Depresyon	9.50 ± 7.82	9.00 ± 6.73	.61
Somatizasyon	4.73 ± 4.60	5.10 ± 4.51	.57
Hostilite	5.66± 4.30	4.80 ± 3.76	.11
Olumsuz Benlik	6.71±6.40	5.95±4.84	.31
Toplam KSE**	34.00 ± 25.44	31.08 ± 22.71	.38

* ort=ortalama, ss= standart sapma, ** Kısa Semptom Envanteri

Yapılan bağımsız gruplar için t testleri sonucu (Tablo 3.19, Tablo 3.20), katılımcıların çocuk sahibi olup olmamalarıyla ve çalışıp çalışmamalarıyla, hiçbir psikolojik belirti kümesi arasında bir farklılaşmanın olmadığı görülmüştür ($p>.05$)

Psikolojik belirtiler ve ailenin aylık geliri arasında bir ilişki olup olmadığını inceleyebilmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Gelir düzeyi, 1000 TL ve altı, 2000-3000 TL, 3000-4000 TL ve 4000 TL ve üstü olmak üzere dört grupta ele alınmıştır. Analiz sonuçları Tablo 3.21’de verilmiştir.

Tablo 3.21. Kısa Semptom Envanteri Alt Boyutları ve Toplam Gelir Düzeylerine İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

	Toplam	Sd	Ortalama	F	P	η^2
	Kareler		Kare			
Anksiyete	529.40	4	132.35	3,70	.01	.06
Depresyon	1466.70	4	366.67	8,10	.00	.13
Somatizasyon	476.42	4	119.10	6,30	.00	.10
Hostilite	329.01	4	82.25	5,60	.00	.09
Olumsuz Benlik	740.60	4	185.14	6,61	.00	.11
Toplam KSE	15921.30	4	3980.32	7,80	.00	.13

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda Anksiyete alt boyutu ile gelir düzeyi arasında ($F_{(4,218)} = 3.70$, $p < .01$, $\eta^2 = .06$), Depresyon alt boyutu ve gelir düzeyi arasında ($F_{(4,218)} = 8.90$, $p < .001$, $\eta^2 = .13$), Somatizasyon alt boyutu ve gelir düzeyi arasında ($F_{(4,218)} = 6.30$, $p < .001$, $\eta^2 = .10$), Hostilite alt boyutu ve gelir düzeyi arasında ($F_{(4,218)} = 5.60$, $p < .001$, $\eta^2 = .09$) ve Toplam KSE puanı ile gelir düzeyi arasında ($F_{(4,218)} = 7.80$, $p < .001$, $\eta^2 = .13$) anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür. Bu farklılaşmalarının hangi gelir grupları arasında olduğunu görebilmek için post hoc analiz yöntemlerinden Tukey analizi yapılmıştır.

Yapılan analizlere göre, Anksiyete boyutunda 1000 TL ve altında geliri olanlarla ($X = 10.25$, $SS = 6.80$), 2000-3000 TL ($X = 5.91$, $SS = 5.81$) ve 4000 TL ve üstü geliri olanlar ($X = 5.00$, $SS = 5.14$) arasında anlamlı bir farklılaşma olup, daha düşük geliri olanların daha fazla anksiyete belirtisi yaşadığı görülmüştür.

Ayrıca, Somatizasyon boyutunda 1000 TL ve altında geliri olanlarla ($X=8.41$, $SS=6.47$), 2000-3000 TL ($X= 4.52$, $SS=3.99$), 3000-4000 TL ($X=3.82$, $SS=3.54$) ve 4000 TL ve üstü geliri olanlar ($X=3.48$, $SS= 3.49$) arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. Buna göre, daha düşük gelir düzeyine sahip grupların daha çok somatizasyon semptomu yaşadığı görülmüştür.

Hostilite boyutunda ise, 1000 TL ve altı geliri olanlarla ($X=8.20$, $SS=5.16$), 2000-3000 TL ($X= 6.54$, $SS=4.94$), 3000-4000 TL ($X=5.55$, $SS=5.13$) ve 4000 TL ve üstü geliri olanlar ($X=4.67$, $SS= 4.59$) arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. Buna göre, daha düşük gelir düzeyine sahip grupların daha çok hostilite semptomu yaşadığı görülmüştür.

Depresyon alt boyutu için, 1000 TL ve altı geliri olanlarla ($X=15.69$, $SS=8.74$), 1000-2000 TL ($X=10.53$, $SS=7.10$), 2000-3000 TL ($X= 7.77$, $SS= 5.59$), 3000-4000 TL ($X=8.87$, $SS=7.50$) ve 4000 TL ve üstü geliri olanlar ($X=6,50$, $SS= 5.98$) arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. Buna göre, daha düşük gelir düzeyine sahip grupların daha çok depresyon semptomu yaşadığı görülmüştür.

Olumsuz benlik alt boyutunda ise, 1000 TL ve altı geliri olanlarla ($X=11.62$, $SS=7.27$), 1000-2000 TL ($X=6.54$, $SS=4.94$), 2000-3000 TL ($X= 5.96$, $SS= 5.58$), 3000-4000 TL ($X=5.55$, $SS=5.13$) ve 4000 TL ve üstü geliri olanlar ($X=4.67$, $SS= 4.59$) arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. Buna göre, daha düşük gelir düzeyine sahip grupların daha çok olumsuz benlik semptomu yaşadığı görülmüştür.

Son olarak, toplam psikolojik belirti düzeyi için, 1000 TL ve altı geliri olanlarla ($X=50.12$, $SS=29.66$), 1000-2000 TL ($X= 36.75$, $SS= 23.55$), 2000-3000 TL ($X= 28.71$, $SS= 21.46$), 3000-4000 TL ($X=29.65$, $SS=21.39$) ve 4000 TL ve üstü geliri olanlar ($X=23.55$, $SS= 20.32$) arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. Buna göre, daha düşük gelir düzeyine sahip grupların daha fazla psikopatoloji semptomuna sahip olduğu söylenebilir.

3.7. BAŞ ETME BİÇİMLERİ VE SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİYE DAİR BULGULAR

Araştırmaya katılan kadınların Stresle Başa Çıkma Yolları Envanterine verdikleri cevaplarla sosyo-demografik özellikleri arasında bir ilişki olup olmadığını incelemek üzere, Başa Çıkma Biçimleri alt boyutları ile katılımcıların eğitim düzeyleri, çocuk sahibi olup olmadıkları, sahip oldukları çocuk sayısı, çalışma durumları ve toplam aylık gelirleri arasındaki ilişkilere bakılmıştır. Sonuçlar Tablo 3.23, Tablo 3.24, Tablo 3.25 ve Tablo 3.26'da sunulmuştur.

Tablo 3.22. Stresle Baş Etme Biçimlerine Dair Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

SBCŸYE*	Min	Max	X	Ss
Boyun Eğici Yaklaşım	.0	14.0	6.10	3.20
Sosyal Destek Arama	2.0	12.0	7.35	1.80
Çaresiz Yaklaşım	1.0	23.0	10.41	4.22
İyimser Yaklaşım	3.0	15.0	9.79	2.26
Kendine Güvenli Yaklaşım	4.0	21.0	15.31	2.91

*Stresle Başa Çıkma Yolları Envanteri

Tablo 3.23. Stresle Baş Etme Biçimlerinin Eğitim Düzeyi ve Çocuk Sayısı İle İlişkisine Dair Korelasyon Katsayıları

	Boyun Eğici Yaklaşım	Sosyal Destek Arama	Çaresiz Yaklaşım	İyimser Yaklaşım	Kendine Güvenli Yaklaşım
Eğitim Düzeyi	-.26**	-.18**	-.23**	-.11	-.07
Çocuk Sayısı	.23**	.17*	.22**	.11	.01

** p<.01, * p<.05

Yapılan Pearson korelasyon analizine göre, katılımcıların eğitim düzeyi ile Boyun Eğici Yaklaşım ($r = -.26, p < .01$), Sosyal Destek Arama ($r = .18, p < .01$) ve Çaresiz Yaklaşım ($r = -.23, p < .01$) arasında negatif korelasyona rastlanmıştır. Diğer yandan, çocuk sayısı

ile Boyun Eğici Yaklaşım ($r=.23$, $p<.01$), Sosyal Destek Arama ($r=.17$, $p<.05$) ve Çaresiz Yaklaşım ($r=.22$, $p<.01$) arasında pozitif korelasyon olduğu görülmüştür.

Tablo 3.24. Stresle Baş Etme Biçimlerinin Çalışma Durumuyla İlişkinine Dair t Testi Sonuçları

	Çalışma Durumu		p
	Çalışıyor (n= 87) (ort ± ss)*	Çalışmıyor (n=143) (ort ± ss)	
Boyun Eğici Yak.	5.62 ± 3.27	6.37 ± 3.14	.08
Sosyal Destek Arama	7.37 ± 2.04	7.32 ± 1.65	.82
Çaresiz Yaklaşım	10.34 ± 3.95	10.40 ± 4.35	.91
İyimser Yaklaşım	9.68 ± 2.46	9.91 ± 2.11	.45
Kendine Güvenli Yak.	15.72 ± 2.72	15.07 ± 3.01	.10

*ort=ortalama, ss= standart sapma

Katılımcıların stresle baş etme biçimleriyle, çalışıp çalışmama durumları arasındaki ilişkiyi görebilmek için bağımsız gruplar için t testi yapılmıştır. Sonuç olarak, gruplar arasında stresle baş etme biçimleri açısından anlamlı bir farkın olmadığı ($p>0.5$) görülmüştür (Tablo 3.24).

Tablo 3.25. Stresle Baş Etme Biçimlerinin Çocuk Sahibi Olma Durumuyla İlişkinine Dair t Testi Sonuçları

	Çocuk Var Mı?		p
	Var (n= 211) (ort ± ss)*	Yok (n=21) (ort ± ss)	
Boyun Eğici Yak.	6.21 ± 3.21	5.03 ± 2.74	.10
Sosyal Destek Arama	7.40 ± 1.76	7.12 ± 2.15	.54
Çaresiz Yaklaşım	10.61 ± 4.16	8.42 ± 4.36	.02
İyimser Yaklaşım	9.77 ± 2.31	9.97 ± 1.73	.70
Kendine Güvenli Yak.	15.30 ± 2.92	15.38 ± 2.87	.91

*ort=ortalama, ss= standart sapma

Yapılan bağımsız gruplar için t testi sonucu, çocuğu olan kadınların ($X= 10.61$, $SS=4.16$), çocuğu olmayan kadınlara göre ($X=8.42$, $SS=4.36$) çaresiz yaklaşım alt boyutundan anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldıkları görülmektedir ($t(230)= 2.28$, $p<.05$). İki grup arasındaki bu farkın etki büyüklüğü 0.15 olarak hesaplanmıştır.

Stresle başa çıkma biçimleri ve katılımcıların aylık gelirleri arasında bir ilişki olup olmadığını görebilmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Gelir düzeyi, 1000 TL ve altı, 2000-3000 TL, 3000-4000 TL ve 4000 TL ve üstü olmak üzere dört grupta ele alınmıştır. Sonuçlar Tablo 3.26’da sunulmuştur.

Tablo 3.26. Stresle Başa Çıkma Biçimleri ve Aylık Gelir Arasındaki İlişkiye Dair Varyans Analizi Sonuçları

	Toplam	Sd	Ortalama	F	p	η^2
	Kareler		Kare			
Boyun Eğici Yaklaşım	157.93	4	39.48	3.98	.00	.06
Sosyal Destek Arama	9.13	4	2.28	.70	.59	.01
Çaresiz Yaklaşım	275.43	4	68.86	4.09	.00	.07
İyimser Yaklaşım	39.00	4	9.75	1.87	.12	.03
Kendine Güvenli Yak.	51.89	4	12.97	1.54	.19	.03

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, aylık gelire Boyun Eğici Yaklaşım ($F_{(4,218)}= 3.98$, $p<.01$, $\eta^2=.06$) ve Çaresiz Yaklaşım ($F_{(4,218)} = 4.09$, $p<.01$, $\eta^2=.07$) boyutları arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır. Bu ilişkinin hangi gelir grupları arasında olduğunu görebilmek için post hoc analiz yöntemlerinden Tukey analizi yapılmıştır.

Sonuç olarak, Boyun Eğici Yaklaşım alt boyutu için, 1000 TL ve altı geliri olanlarla ($X=8.35$, $SS=3.35$), 1000-2000 TL ($X=6.50$, $SS=3.55$), 2000-3000 TL ($X= 5.36$, $SS= 2.89$), 3000-4000 TL ($X=5.48$, $SS=2.96$) ve 4000 TL ve üstü geliri olanlar ($X=5.79$, $SS= 2.92$) arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. Buna göre, daha düşük gelir düzeyine sahip grupların daha çok boyun eğici yaklaşıma başvurduğu görülmüştür

Çaresiz Yaklaşım alt boyutu için ise, 1000 TL ve altı geliri olanlarla ($X=13.47$, $SS=4.88$), 2000-3000 TL ($X= 9.95$, $SS= 4.12$) ve 4000 TL ve üstü geliri olanlar ($X=9.25$, $SS= 3.79$) arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. Buna göre, daha düşük gelir düzeyine sahip grupların daha çok çaresiz yaklaşıma başvurduğu görülmüştür.

3.8. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLÜ TUTUMLARI VE SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİYE DAİR BULGULAR

Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutumları ve katılımcıların sosyo-demografik özellikleri arasında bir ilişki olup olmadığını belirleyebilmek için korelasyon analizinden faydalanılmıştır. Bu amaçla, toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarıyla ilişkili olabileceği düşünülen eğitim düzeyi, evlenme yaşı, evlilik süresi, evlenme şekli (görücü usulü/ tanışarak), çocuk sahibi olup olmama, sahip olunan çocuk sayısı, çalışma durumu, çalışma süresi ve ailenin toplam aylık geliri değişkenleri incelenmiştir (Tablo 3.28, Tablo 3.29, Tablo 3.30, Tablo 3.31, Tablo 3.32).

Tablo 3.27. Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutumları Toplam Puanı Ve Alt Boyutlarına İlişkin Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri

TCRTÖ*	Min	Max	X	Ss
Eşitlikçi Cin. Rolü	10.0	30.0	24.06	3.54
Geleneksel Cin. Rolü	8.0	40.0	27.83	5.67
Evlilikte Cin. Rolü	16.0	40.0	33.23	4.00
Kadın Cin. Rolü	12.0	40.0	27.46	5.76
Toplam TCRTÖ	90.0	182.0	147.15	17.59

*Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği

Tablo 3.28. Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutumları Toplam Puanı ve Alt Boyutlarının Sosyo-Demografik Değişkenlerle İlişisine Dair Korelasyon Tablosu

	Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	Geleneksel Cinsiyet Rolü	Evlilikte Cinsiyet Rolü	Kadın Cinsiyet Rolü	Erkek Cinsiyet Rolü	Toplam TCRTÖ
Eğitim Düzeyi	.21**	.41**	.40**	.39**	.26**	.47**
Evlenme Yaşı	.10	.17**	.25**	.22**	.21**	.25**
Evlilik Süresi	-.02	-.05	-.19**	-.01	-.15*	-.10
Çocuk Sayısı	-.13*	-.25**	-.23**	-.33**	-.25**	-.33*
Çalışma Süresi	-.08	.00	-.17	.31	.17	-.05

** p<.01, *p<.05

Yapılan Pearson korelasyon analizi sonucunda katılımcıların eğitim düzeyleri ile tüm toplumsal cinsiyet rolü tutumları alt boyutları arasında pozitif korelasyona ($r=.21$ ile $r=.47$ arasında, $p<.01$) ve çocuk sayısı ile tüm alt boyutlar arasında negatif korelasyona ($r=-.13$ ile $r=-.33$ arasında, $p<.05$) rastlanmıştır. Bununla beraber, katılımcıların evlenme yaşı ile Eşitlikçi Cinsiyet Rolü alt boyutu hariç ($r=.10$, $p>.05$), tüm alt boyutlar arasında anlamlı ilişki olduğu görülmüştür ($r=.17$ ile $r=.25$ arasında, $p<.01$). Evlilik süresinin ise, Evlilikte Cinsiyet Rolü alt boyutu ($r=-.19$, $p<.01$) ve Erkek Cinsiyet Rolü alt boyutu ($r=.21$, $p<.01$) arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür.

Tablo 3.29. Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutumları Toplam Puanı ve Alt Boyutlarının Evlilik Şekliyle İlişisine Dair t Testi Sonuçları

Evlilik Şekli			
	Görücü Usulü (n= 73) (ort ± ss)*	Tanışarak(n=159) (ort ± ss)	p
Eşitlikçi Cin. Rolü	23.03 ± 3.63	24.54 ± 3.40	.00
Geleneksel Cin. Rolü	25.96± 5.90	28.68± 5.37	.00
Evlilikte Cin. Rolü	31.94± 4.74	33.83 ± 3.47	.00
Kadın Cin. Rolü	25.31±5.24	28.45 ± 5.74	.00
Erkek Cin. Rolü.	23.03±3.63	24.54 ± 3.40	.00
Toplam TCRTÖ	140.47 ± 18.04	150.22 ± 16.55	.00

*ort=ortalama, ss= standart sapma

Yapılan bağımsız gruplar için t testi sonucu, tanışarak evlenen kadınların, görücü usulü evlenen kadınlara göre anlamlı düzeyde, Eşitlikçi Cinsiyet Rolü ($t(230) = -3.07, p < .01, r = .20$), Geleneksel Cinsiyet Rolü ($t(230) = -3.46, p < .01, r = .22$), Evlilikte Cinsiyet Rolü ($t(230) = -3.42, p < .01, r = .22$), Kadın Cinsiyet Rolü ($t(230) = -3.96, p < .001, r = .25$), Erkek Cinsiyet Rolü ($t(230) = -3.07, p < .01, r = .20$) ve Toplam TCRTÖ boyutunda ($t(230) = -4.05, p < .001, r = .26$) daha eşitlikçi bir tutuma sahip oldukları görülmüştür.

Tablo 3.30. Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutumları Toplam Puanı ve Alt Boyutlarının Çocuk Sahibi Olmayla İlişkinine Dair t Testi Sonuçları

Çocuk Var Mı?			
	Var (n= 211) (ort ± ss)*	Yok (n=21) (ort ± ss)	p
Eşitlikçi Cin. Rolü	23.86 ± 3.54	26.09 ± 2.94	.00
Geleneksel Cin. Rolü	27.81± 5.59	28.05± 6.60	.86
Evlilikte Cin. Rolü	33.23± 3.98	33.25 ± 4.31	.98
Kadın Cin. Rolü	27.39±5.56	28.24± 7.67	.52
Erkek Cin. Rolü.	23.86±3.54	26.09 ± 2.94	.00
Toplam TCRTÖ	146.87 ± 17.08	149..96 ± 22.39	.54

*ort=ortalama, ss= standart sapma

Yapılan bağımsız gruplar için t testi sonucu, çocuğu olan kadınların ($X=23.86$, $SS=3.54$), çocuğu olmayan kadınlara göre ($X=26.09$, $SS=2.94$), Eşitlikçi Cinsiyet Rolü boyutunda daha geleneksel tutumlara sahip oldukları ($t(230) = -2.79$, $p < .001$, $r = .18$), ve çocuğu olan kadınların ($X=23.03$, $SS=3.63$), çocuğu olmayan kadınlara göre ($X=26.09$, $SS=2.94$) Erkek Cinsiyet Rolü boyutunda ($t(230) = -2.79$, $p < .001$, $r = .18$) daha geleneksel bir tutuma sahip oldukları görülmüştür.

Tablo 3.31. Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutumları Toplam Puanı ve Alt Boyutlarının Çalışma Durumuyla İlişkinine t Testi Sonuçları

Çalışma Durumu			
	Çalışıyor (n= 87) (ort ± ss)*	Çalışmıyor (n=143) (ort ± ss)	p
Eşitlikçi Cin. Rolü	24.17 ± 3.70	24.05 ± 3.43	.80
Geleneksel Cin. Rolü	24.05± 3.42	28.34± 6.29	.33
Evlilikte Cin. Rolü	33.61± 4.01	33.06 ± 3.91	.31
Kadın Cin. Rolü	29.07±5.52	26.53± 5.75	.00
Erkek Cin. Rolü.	24.17±3.70	24.05 ± 3.42	.08
Toplam TCRTÖ	149.85 ± 18.21	145.78 ± 16.93	.00

*ort=ortalama, ss= standart sapma

Yapılan bağımsız gruplar için t testi sonucu, çalışan kadınların ($X=29.07$, $SS=5.52$), çalışmayan kadınlara göre ($X=26.53$, $SS=5.75$), Kadın Cinsiyet Rolüne dair daha eşitlikçi tutumlara sahip oldukları görülmüştür ($t(230) = -3.96$, $p < .001$, $r = .25$).

Tablo 3.32. Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutumları Toplam Puanı ve Alt Boyutlarının Gelir Durumuyla İlişkinine Dair Varyans Analizi Sonuçları

	Toplam	Sd	Ortalama	F	p	η^2
	Kareler		Kare			
Eşitlikçi Cin. Rolü	160.22	4	40,06	3.33	,01	.06
Geleneksel Cin. Rolü	577.48	4	144,37	4.70	,00	.08
Evlilikte Cin. Rolü	368.21	4	92,05	6,16	,00	.10
Kadın Cin. Rolü	753.32	4	188.33	6,06	,00	.10
Erkek Cin. Rolü	160.22	4	40.05	3.32	.01	.06
Toplam TCRTÖ	9674.43	4	2418.60	8,75	,00	.14

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda Eşitlikçi Cinsiyet Rolü alt boyutu ile gelir düzeyi arasında ($F_{(4,218)}=.33$, $p<.05$, $\eta^2=.06$), Geleneksel Cinsiyet Rolü alt boyutu ve gelir düzeyi arasında ($F_{(4,218)}= 4.70$, $p<.001$, $\eta^2=.08$), Evlilikte Cinsiyet Rolü alt boyutu ve gelir düzeyi arasında ($F_{(4,218)}= 6.16$, $p<.001$, $\eta^2=.10$), Kadın Cinsiyet Rolü alt boyutu ve gelir düzeyi arasında ($F_{(4,218)}= 6.06$, $p<.001$, $\eta^2=.10$) ve Erkek Cinsiyet Rolü ile gelir düzeyi arasında ($F_{(4,218)}= 3.32$, $p<.05$, $\eta^2=.06$) ve Toplam TCRTÖ puanı ile gelir düzeyi arasında ($F_{(4,218)}= 8.75$, $p<.001$, $\eta^2=.14$) anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür. Bu farklılaşmaların hangi gelir grupları arasında olduğunu görebilmek için post hoc analiz yöntemlerinden Tukey analizi yapılmıştır.

Yapılan analiz sonucu, Eşitlikçi Cinsiyet Rolü için, 1000 TL ve altı geliri olanlarla ($X=22.04$, $SS=4.50$), 2000-3000 TL ($X= 24.25$ $SS= 3.10$), 3000-4000 TL ($X=24.85$, $SS=23.21$) ve 4000 TL ve üstü geliri olanlar ($X=24.72$, $SS= 3.10$) arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. Buna göre, daha düşük gelir düzeyine sahip grupların Eşitlikçi Cinsiyet Rolü boyutunda daha geleneksel tutumlara sahip olduğu görülmüştür.

Geleneksel Cinsiyet Rolü için, 1000 TL ve altı geliri olanlar ($X= 24.42$, $SS= 6.83$) ile 2000-3000 TL geliri olanlarla ($X= 26.92$, $SS= 5.71$), 4000 TL ve üstü geliri olanlar ($X=30.05$, $SS= 4.69$) arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. Buna göre, daha düşük gelir düzeyine sahip grupların Geleneksel Cinsiyet Rolü boyutunda daha geleneksel tutumlara sahip olduğu görülmüştür.

Evlilikte Cinsiyet Rolü için, 1000 TL ve altı geliri olanlarla ($X=29.45$, $SS=4.10$), 1000-2000 TL ($X= 33.02$, $SS= 4.16$), 2000-3000 TL ($X= 33.51$, $SS= 4.31$), 3000-4000 TL ($X=33.86$, $SS=4.20$) ve 4000 TL ve üstü geliri olanlar ($X=34.28$, $SS=2.57$) arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. Buna göre, daha düşük gelir düzeyine sahip grupların Evlilikte Cinsiyet Rolü boyutunda daha geleneksel tutumlara sahip olduğu görülmüştür.

Kadın Cinsiyet Rolü için, 1000 TL ve altı geliri olanlar ($X= 24.60$, $SS= 5.97$), 1000-2000 TL geliri olanlar ($X= 26.00$, $SS= 5.92$), 2000-3000 TL geliri olanlar ($X= 27.03$, $SS= 5.50$) ile 4000 TL ve üstü geliri olanlar ($X=30.26$, $SS=5.45$) arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. Buna göre, daha düşük gelir düzeyine sahip grupların

Geleneksel Kadın Cinsiyet Rolü boyutunda daha geleneksel tutumlara sahip olduğu görülmüştür.

Erkek Cinsiyet Rolü için, 1000 TL ve altı geliri olanlar ($X= 22.04$, $SS= 4.50$) ile 3000-4000 TL geliri olanlarla ($X= 24.84$, $SS= 3.21$), 4000 TL ve üstü geliri olanlar ($X=24.72$, $SS= 3.09$) arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. Buna göre, daha düşük gelir düzeyine sahip grupların Erkek Cinsiyet Rolü boyutunda daha geleneksel tutumlara sahip olduğu görülmüştür.

Son olarak, Toplam TCRTÖ için, 1000 TL ve altı ($X=131.93$, $SS=17.00$) geliri olanlarla, 1000-2000 TL ($X=143.28$, $SS=18.18$), 2000-3000 TL ($X= 146.65$ $SS= 16.63$), 3000-4000 TL ($X=150.66$, $SS=15.87$) ve 4000 TL ve üstü geliri olanlar ($X=155.29$, $SS= 15.06$) arasında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. Buna göre, daha düşük gelir düzeyine sahip grupların daha geleneksel tutumlara sahip olduğu görülmüştür.

BÖLÜM IV

TARTIŞMA

Bu çalışma, evli kadınların evlilik ilişkilerinin kalitesi, kullandıkları stresle baş etme biçimleri, toplumsal cinsiyet rollerine dair tutumları ve sahip oldukları psikolojik belirtiler arasındaki ilişkilere odaklanmıştır. Bu ilişkiler kapsamında yanıt aradığı sorular, yapılan analizlerden elde edilen bulgular doğrultusunda, literatür ışığında tartışılmıştır.

Bu bölümde ilk olarak, evlilik ilişkisi ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler, ikinci olarak stresle baş etme biçimleri ve toplumsal cinsiyet rollerine dair tutumlar arasındaki ilişkiler, üçüncü olarak evlilik uyumu ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide stresle baş etme biçimlerinin aracı rolü, dördüncü sırada evlilik uyumu ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların aracı rolü tartışılmıştır. Ayrıca, sırasıyla evlilik ilişkisi, psikolojik belirtiler, stresle baş etme biçimleri ve toplumsal cinsiyet rollerine dair tutumların katılımcıların ilgili sosyo-demografik özellikleriyle ilişkisi tartışılmıştır. Araştırmada yanıt aranan sorulara ilişkin bulgular tartışıldıktan sonra, son olarak araştırmanın sınırlılıkları ve elde edilen bulguların klinik doğurgularına yer verilmiştir.

4.1. EVLİLİK UYUMU VE PSİKOLOJİK BELİRTİLER ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN TARTIŞILMASI

Araştırmanın ilk sorusuna yanıt aramak amacıyla, ÇUÖ ve KSE'nin alt boyutlarından alınan puanlar arasındaki ilişkilere bakılmıştır. *Yapılan işlemler sonucunda, Çift Doyumu, Çift Fikir Birliği, Çift Bağlılık, Duygusal İfade ve Çift Uyumu puanları arttıkça psikolojik semptomların azaldığı görülmüştür. Diğer bir deyişle, evlilik kalitesi arttıkça, kadınların sahip oldukları psikolojik sorunlar azalmaktadır.* Bu bulgu, literatürdeki diğer çalışmaların ulaştığı sonuçlarla tutarlıdır (Hafner ve Spence,1988; Whisman,1999; Hawkins ve Booth, 2005; Scorsolini- Comin ve Santos, 2012).

Evlilik ilişkisindeki mutsuzluk ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkinin etiolojisinin ne olduğu konusunda farklı görüşler ortaya atılmıştır. Bazı çalışmalar evlilikteki olumsuzlukların biyolojik mekanizmalar yoluyla psikolojik bozukluk riskini artırdığını ileri sürerken (Ehlers, Frank ve Kupfer, 1988; Kiecolt-Glaser, Malarkey, Chee ve Newton, 1993), bazı çalışmalar bunu psikososyal etmenlere bağlamaktadır. Örneğin, Beach, Sandeen ve O'Leary (1990) tarafından ileri sürülen Evlilik Geçimsizliği Modeli'ne (Marital Discord Model) göre evlilikteki olumsuzluklar, psikolojik sorunların oluşumunda etkilidir. Modele göre, evlilikteki sözel ve fiziksel saldırganlık, ayrılık veya boşanma tehdidi, eşin ciddi boyuttaki aşağılama, eleştiri veya suçlama davranışları, belirlenmiş rutinlerde önemli derecede bozulma ve kişiye özgü önemli evlilik stresörleri gibi faktörler stres seviyesini yükselterek, depresyon semptomlarının ortaya çıkmasına olanak verir.

Bu görüşün aksine, psikolojik sağlıktaki bozulmaların evlilik yaşantısını etkilediğini öne süren araştırmalar da vardır. Örneğin Chakrabarti, Kulhara ve Verma (1993), distimi, genellenmiş kaygı bozukluğu ve obsesif kompulsif bozukluğu olan toplam 90 kişiyle yürüttükleri araştırmada, bu zorlukların, katılımcıların aile rutinlerinde ve etkileşimlerinde bozulmaya yol açtığı ve diğer alanlardan çok evlilik ve aile yaşantılarını etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.

Diğer yandan, psikolojik bozukluğun varlığının, kişilerarası alanda sorunlara yol açacağını, bu sorunların ise psikolojik rahatsızlığın devamlılığını sağlayacağı ve ciddiyetini artıracaklarını ileri süren görüşler de ortaya atılmıştır. Bunlar arasında Coyne (1976) tarafından ileri sürülen Etkileşimsel Model (Interactional Model) ve Hammen'in (1991) Stres Oluşum Modeli (Stress Generation Model) sayılabilir. Etkileşimsel Model, depresyondaki bireylerin çevrelerindeki insanlarda reddetme tepkisi yarattıklarını, ancak diğer taraftan, depresyondaki bireylerin yakınlarından sosyal destek ihtiyacında olduklarını ve bu talep karşılanmadıkça yakınlarına/partnerlerine karşı öfke ve kızgınlık duyduklarını öne sürer. Bu döngü dolayısıyla kişilerarası ilişki zarar görür (Akt; Rehman, Gollan, Mortimer, 2007). Stres Oluşum Modeli ise, depresyondaki bireylerin farkında olmadan stres yaratacak durumları artıracak davranışsal seçimler yapabileceklerini öne sürmektedir. Davila, Bradbury, Cohan ve Tochluk (1997), bu

modeli evlilik ilişkisi bağlamında test etmiş; depresyon semptomları başlangıcına sahip kadınların, tartışma sırasında eşlerinden olumsuz ve eleştirel olmaları beklentisi içinde olduklarını, ayrıca eşleri sosyal destekte bulunurken olumsuz davranışlarda bulduklarını bulgulamıştır. Ayrıca, bu davranışların evlilik sorunlarını arttırdığını ve bu durumun da depresyon semptomlarında artışa sebep olduğunu belirtmişlerdir.

Evlilik ilişkisindeki sıkıntıların mı, yoksa psikolojik bozuklukların mı önce geldiği üzerinde bir fikir birliği oluşmamış olsa da, bu ilişkinin çift yönlü olduğu, her iki değişkenin de birbirini etkilediği ve birbirinden etkilendiği ortadadır (Whisman, 1999). Davila'ya (2001) göre de, artık evlilik işlevsizliğinin mi depresyonun mu daha güçlü bir yordayıcı olduğuna karar verme düşüncesi terk edilmeli ve bunun yerine, bu ikisi arasındaki süregiden ilişki ve bu birlikteliğin mekanizmasına odaklanılmalıdır (Akt; Rehman, Gollan, Mortimer, 2007).

Diğer yandan, bu çalışma dahilinde, evlilik ilişkilerine dair ölçümün, katılımcıların kendi bildirimlerine dayandığı ve varolan ruhsal durumlarının evliliklerine dair bildirimlerini etkilemiş olabileceği akılda tutulmalıdır.

4.2. BAŞ ETME BİÇİMLERİ VE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN TARTIŞILMASI

Araştırmanın ikinci sorusuna yanıt aramak için, Stresle Başa Çıkma Yolları Envanterinin alt boyutlarını oluşturan Boyun Eğici Yaklaşım, Sosyal Destek Arama, Çaresiz Yaklaşım, İyimser Yaklaşım ve Kendine Güvenli Yaklaşım ile, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumları Ölçeğinin Eşitlikçi Cinsiyet Rolü, Geleneksel Cinsiyet Rolü, Evlilikte Cinsiyet Rolü, Kadın Cinsiyet Rolü ve Erkek Cinsiyet Rolü alt boyutları ve ölçeğin toplam puanı arasındaki korelasyona bakılmıştır. *Sonuç olarak, stresle baş etmek için boyun eğici ve çaresiz yaklaşıma dair davranışlarda bulunan ve sosyal destek arama yoluna başvuran kadınların, tüm toplumsal cinsiyet rollerine dair alt boyutlarda daha geleneksel tutumlara sahip oldukları görülmüştür.*

Lazarus ve Folkman'a (1980) göre, boyun eğici ve çaresiz yaklaşım, duygu odaklı stresle baş etme stratejilerindedir. Duygu odaklı baş etme biçimleri, stres verici durumun yarattığı duygusal zorluğu azaltmaya veya kontrol etmeye yönelik davranışları içermektedirken, stresörün tahammül edilmesi gereken veya baş edilemeyecek olarak algılanması sonucu ortaya çıkmaktadır. Duygu odaklı baş etme biçimleri sorunların çözümünde daha işlevsiz stratejiler olarak görülmektedir.

Bunun yanı sıra, sosyal destek arama davranışına başvuran kadınların, bütün alt boyutlarda daha geleneksel tutumlara sahip oldukları görülmüştür. Sosyal destek arama, Folkman ve Lazarus (1980) tarafından, problem odaklı baş etme stratejileri içinde sayılmakla beraber, Carver, Scheier ve Weintraub (1989), bu baş etme stratejisinin iki boyutu olabileceğine dikkat çekmişlerdir. Onlara göre, insanlar öneri, bilgi ve destek almak amacıyla sosyal desteğe başvurduklarında bu bir problem odaklı baş etme stratejisidir, ancak moral desteği alma, derdini paylaşma ve kendini anlatma amacıyla sosyal destek arama davranışında bulunulması bu stratejiyi bir duygu odaklı baş etme davranışı haline getirmektedir. Sosyal destek arama davranışının bu hali ise, onu işlevsel olmayan bir stresle baş etme biçimi yapmaktadır. Nitekim bir çok araştırma kadınların bir duygu odaklı baş etme yöntemi olarak sosyal destek arama davranışına başvurduklarından bahsetmektedir (Billings & Moos, 1981; Hobfoll, Dunahoo, Ben-Porath ve Monnier, 1994; Ptacek, Smith ve Zanas, 1992; Rosario ve ark., 1988).

Araştırmada kullanılan Stresle Başa Çıkma Yolları Envanteri'nin maddelerine bakıldığında, Sosyal Destek Arama alt boyutunu, "içinde bulunduğum kötü durumu kimsenin bilmesini istemem", "sorunun gerçek nedenini anlamak için başkalarına danışırım", "bana destek olabilecek kişilerin varlığını bilmek beni rahatlatır" maddelerinin oluşturduğu görülmektedir. Bu açıdan, araştırmaya katılan geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarına sahip katılımcıların, duygu odaklı bir baş etme stratejisi olarak sosyal destek arama alt boyutunda daha yüksek puanlara sahip olmuş olabilecekleri düşünülebilir. Ayrıca, Ayyıldız ve arkadaşlarının (2012) çalışmasında eğitim seviyesi azaldıkça Boyun Eğici Yaklaşım, Çaresiz Yaklaşım ve Sosyal Destek Arama alt boyutlarına dair puanların yükselmesi, bu üç alt boyutun birbiriyle ilişkili olduğunu da göstermektedir. Buna benzer bir şekilde, bu çalışmada da kadınların sahip

oldukları çocuk sayısı arttıkça ve eğitim düzeyi düştükçe, Boyun Eğici Yaklaşım, Çaresiz Yaklaşım ve Sosyal Destek Arama boyutlarının üçünün birlikte yükseldiği görülmektedir. Bu durum, sosyal destek arama davranışının bu araştırmada duygu odaklı baş etme stratejileri arasında görülmesine yol açmıştır.

Araştırmada, beklenmedik bir şekilde, stresle baş etmede iyimser yaklaşıma başvurma davranışı arttıkça geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine sahip olma düzeyinin yükseldiği görülmüştür. Ölçekte iyimser yaklaşıma dair maddelere bakıldığında, bu maddelerin cevaplanmasında, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine sahip katılımcılarda daha yüksek olacağı düşünülen kadereci bakış açısının ve gerçekçi olmayan iyimserliğin (dispositional optimism) etkili olmuş olabileceği düşünülmüştür.

Araştırmanın bir diğer sonucu ise problem odaklı baş etme stratejilerinden Kendine Güvenli Yaklaşıma sahip kadınların, daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolü tutumlarına sahip olmalarıdır. Sorunların çözümünde işlevsel bir strateji olarak görülen kendine güvenli yaklaşıma sahip kişiler, problemleri tanımlamaya, alternatif çözümler üretmeye, bunların yarar ve zararlarını tartmaya ve bu doğrultuda hareket etmeye yönelik davranışlar içinde bulunurlar (Lazarus ve Folkman, 1984).

Bu sonuçlar birlikte düşünüldüğünde, toplumsal cinsiyet rollerine dair geleneksel tutumlara sahip kadınların, stresle baş ederken daha duygu odaklı, işlevsiz ve pasif stratejiler kullanırken, daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolü tutumlarına sahip kadınların stresle baş etmede kendine güvenli yaklaşıma başvurdukları görülmektedir. Bu sonuç, literatürdeki diğer çalışmaların ulaştıkları sonuçlarla tutarlıdır. Drumheller (2005), geleneksel cinsiyet rolleri gösteren kadınların daha fazla duygu odaklı baş etme kullandığını, Lindström (1999) ise, geleneksel tutumdaki kadınların daha fazla kaçınmacı baş etme yolu kullanırken ve duygu odaklı baş etme tarzına sahiplerken, modern ve eşitlikçi tutumlara sahip oldukları belirlenen kadınların daha fazla problem odaklı stratejilere başvurduklarını belirtmiştir.

Sonuç olarak, hangi stresle baş etme tarzına başvurulduğu ve bu tarzların geliştirilmesinde kişinin içinde bulunduğu çevreye ait kültürel öğeler etkili olmaktadır

(Türküm, 1999). Kulik ve Rayyan (2006) tarafından Arap Müslüman ve Yahudi kadınlarla yapılan çalışma, bu kültür farklılığını vurgulaması açısından önemlidir. Bu çalışmada daha eşitlikçi cinsiyet rollerine sahip olan Yahudi kadınların Arap kadınlara göre yardım isteme aktif stratejisini daha çok kullanırken, Arap kadınların daha çok durumu yeniden tanımlayarak daha pasif bir baş etme stratejisi kullandıkları görülmüştür.

4.3. EVLİLİK UYUMU İLE PSİKOLOJİK BELİRTİLER ARASINDAKİ İLİŞKİDE BAŞ ETME BİÇİMLERİNİN ARACI ROLÜNÜN TARTIŞILMASI

Araştırmanın üçüncü sorusu, “ Evlilik uyumu ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide baş etme biçimlerinin aracı rolü var mıdır?” şeklindedir. Bu soruya yanıt bulmak amacıyla, katılımcıların Çiftler Uyum Ölçeğinde yanıtladıkları maddelerin toplam puanından oluşan çift uyum puanları ve Kısa Semptom Envanterinden aldıkları toplam puanlarla, Stresle Başa Çıkma Yolları Envanterinin alt boyutları arasındaki ilişkiler değerlendirilmiştir. Stresle başa çıkma biçimlerinin aracı rol özelliği gösterip göstermediğini anlayabilmek için ise hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan işlemler sonucunda;

- 1) *Kadınların stresle baş etmede kullandıkları boyun eğici yaklaşımın, evlilik uyumları ve yaşadıkları psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide aracı role sahip olduğu;*
- 2) *Kadınların stresle baş etmede kullandıkları çaresiz yaklaşımın, evlilik uyumları ve yaşadıkları psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide aracı role sahip olduğu görülmüştür.*

Buna göre, kadınların evlilik uyumları ve yaşadıkları psikolojik belirtiler arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu, evlilik uyumu azaldıkça sahip olunan psikolojik belirtilerin artış gösterdiği görülmüştür. Bu ilişkide boyun eğici ve çaresiz yaklaşımın aracı rolü olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir deyişle, evlilik uyumu düşük olan kadınların stresle baş etmede boyun eğici ve çaresiz yaklaşım stratejilerine başvurmaları, sahip oldukları psikolojik belirtileri artırmaktadır. Buradan yola çıkarak, kişilerin sadece

evlilik ilişkisinin niteliğinin değil, stresle baş etmede kullandığı yolların da psikolojik sağlığına etkisi olduğu söylenebilir.

Sorunların çözümünde işlevsiz yollar olarak görülen ve Folkman ve Lazarus (1980) tarafından duygu odaklı baş etme biçimleri olarak görülen boyun eğici ve çaresiz yaklaşımın, evlilik ve psikopatoloji ilişkisinde böylesi bir aracı rolünün olması literatürde rastlanan sonuçlara uygunluk göstermektedir. Vega, Kolody ve Valle (1988), eşlerin kullandıkları baş etme stratejilerinin, evlilik çatışması ve depresyon arasında aracı değişken olduğunu belirtmiştir. Daha önceki çalışmalar, evli bireylerin kullandıkları baş etme biçimlerinin ve evlilik ilişkilerinin yaşadıkları depresyonla ilişkili olduğunu, aile kaynaklarını yeterince kullanmayan ve evliliklerinde sorunlar yaşayan kişilerin, daha çok işlevsiz baş etme stratejileri kullandıkları ve daha çok depresyon yaşadıklarını göstermiştir (Mitchell, Cronkite ve Moos; 1983; Whiffen ve Gotlib; 1989).

Sonuç olarak; evlilik ilişkisinde yaşanan sıkıntıların psikolojik sağlığı olumsuz yönde yordadığı, ayrıca stres verici durumlar karşısında pasif ve etkisiz yollar kullanmanın yaşanan psikolojik belirtileri artırdığı söylenebilir. Tam tersi düşünüldüğünde ise, evlilik ilişkisindeki yüksek uyum, psikolojik olarak daha sağlıklı olmakla ilişkiliyken, boyun eğici ve çaresiz yaklaşım gibi duygu odaklı baş etme stratejilerine daha az başvurmak bu ilişkiyi güçlendirmektedir. Dolayısıyla kullanılan baş etme stratejilerinin, psikolojik sağlık üzerinde evlilik ilişkisinin yordayıcı gücünü etkileyeceği söylenebilir.

4.4. EVLİLİK UYUMU İLE PSİKOLOJİK BELİRTİLER ARASINDAKİ İLİŞKİDE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE DAİR TUTUMLARIN ARACI ROLÜNÜN TARTIŞILMASI

Araştırmanın bir diğer sorusu, “Evlilik uyumu ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide kadınların sahip oldukları toplumsal cinsiyet rolü tutumlarının aracı rolü var mıdır?” şeklindedir. Bu soruya yanıt bulmak amacıyla, katılımcıların Çiftler Uyum Ölçeğinde yanıtladıkları maddelerin toplam puanından oluşan çift uyum puanları ve Kısa Semptom Envanterinden aldıkları toplam puanlarla, Toplumsal Cinsiyet Rollerine Dair Tutumlar Ölçeğinin alt boyutları arasındaki ilişkiler değerlendirilmiştir. Toplumsal cinsiyet

rollerine dair tutumların bu ilişkide aracı rol özelliği gösterip göstermediğini anlayabilmek için ise hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır.

Yapılan analizler sonucu, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumlarından Eşitlikçi Cinsiyet Rolüne dair tutumlar ile Çift Uyum puanı arasında pozitif yönde korelasyon ilişkisi olduğu görülmüştür. Buna göre, kadın ve erkeğin gündelik yaşamdaki rolleri paylaşımlarına dair eşitlikçi inançlara sahip kadınların, eşleriyle daha uyumlu bir evlilik ilişkisine sahip oldukları söylenebilir. Diğer yandan toplum tarafından evlilik ilişkisi içinde ve günlük hayatta kadına ve erkeğe yüklenen rollere dair eşitlikçi tutumlara sahip kadınlar daha az psikopatoloji belirtisi gösterirken, daha geleneksel tutumlara sahip olanların psikopatoloji belirtisi düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Buna göre, evlilik ilişkisi ve psikolojik sağlık arasında Eşitlikçi Cinsiyet Rolüne dair tutumların aracı rolü olup olmadığını görebilmek için yapılan hiyerarşik regresyon analizinde ise, bu toplumsal cinsiyet rolüne dair eşitlikçi tutuma sahip olmanın evlilik ve psikopatoloji ilişkisinde, psikopatolojinin düzeyini etkilediği, ancak bu etkinin aracı rol özelliği gösterecek kadar yüksek olmadığı görülmüştür.

Literatürdeki bulgulara bakıldığında, bazı araştırmaların geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine sahip olmanın evlilik ilişkisine olumlu katkı yaptığı sonuçlarına, bazı araştırmaların ise eşitlikçi tutumların evlilik ilişkisini güçlendirdiğine dair sonuçlara ulaştığı görülmüştür. Bu farklılaşmanın, her iki eşin de evliliğe ve toplumsal cinsiyet rollerine dair tutumuyla ilişkili olacağı düşünülmektedir. Örneğin, geleneksel tutumlara sahip bir eşe sahip kadının geleneksel tutumlara sahip olması evlilik ilişkisindeki sorunları azaltacakken, aynı durumda kadının eşitlikçi tutuma sahip olması evlilikte çatışmalara yol açacaktır. Araştırmaya katılan her kadın için, eşlerinin ve çiftin karşılıklı tutumları farklı olabileceğinden, bu durumun yapılan araştırmada, toplumsal cinsiyet rollerine dair tutumun aracı rol etkisi gösterecek kadar fazla olmamasını etkilemiş olabileceği düşünülmüştür. Ayrıca, TCRTÖ maddelerinin kadın ve erkek ilişkisi, cinsellik, doğum kontrolü, aile içi şiddet gibi kültürümüzde kadınların hassas olduğu konularda olduğu düşünüldüğünde, maddelerin işaretlenmesinde sosyal beğenirlik faktörünün etkili olmuş olabileceği ortadadır. Buna göre, kadınların asıl tutum ve düşünceleri farklı olsa bile, ölçeğin doldurulmasında sosyal açıdan daha onaylanan ve

tercih edilen cevaplar vermiş olabilirler. Yine bu etkinin de, toplumsal cinsiyet rolü tutumlarının aracı rol özelliği göstermesini engellemiş olabileceği düşünülmüştür.

4.5. EVLİLİK UYUMU ALT BOYUTLARI VE SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİNİN TARTIŞILMASI

Araştırmanın sorularından, evlilik ilişkisi ile katılımcıların sosyo-demografik değişkenleri arasında bir ilişki olup olmadığını incelemek üzere, literatürde belirtilen ve/veya evlilik ilişkisiyle ilgili olduğu düşünülen evlenme yaşı, evlilik süresi, çocuk sahibi olup olmama, sahip olunan çocuk sayısı, maddi gelir, çalışma durumu ve eğitim düzeyi değişkenleri ele alınmıştır.

Araştırmada kullanılan Çiftler Uyum Ölçeğinden alınan toplam puanın 97.6 olduğu görülmüştür. Ölçeğin uyarlama çalışmasında sağlıklı bireyler için bu puanın 105.2 ortalama değerinde (Fışiloğlu ve Demir, 2000) olduğu göz önünde bulundurulduğunda, araştırmanın örneklemini oluşturan kişilerin evlilik uyumlarının ortalamadan düşük olduğu görülmektedir. Fışiloğlu ve Demir (2000), Türkiye ortalamasının, ölçeğin özgün formunda belirtilen ortalamalardan düşük bulunduğunu belirtirken, kültürel etkiler nedeniyle kadınların ortalama puanlarının da erkeklerin puanından düşük olduğunu belirtmişlerdir.

Yapılan analizler sonucu, kadınların yaşı arttıkça çiftin doyumunun, duygusal ifade düzeyinin ve çift uyumun düştüğü görülmüştür. Bu sonuç daha önce yapılan bir çok araştırmayla paralellik göstermektedir (Çakır, 2008; Demiray, 2006; Jose ve Alfons, 2007; Gilford and Bengtson, 1979; Hudson ve Murphy, 1980; Rhyne, 1981; Schumm ve Bugaighis, 1986). Yaşın artmasının, evlilik süresinin de artmasıyla ilişkili olduğu düşünüldüğünde, yıllar geçtikçe çiftlerin birbirlerine daha az duygu ifadesi kullanması ve yaşın getirdiği ciddiyetin ve birbirlerini daha çok bilmelerinin duygusal ifade düzeyini düşürdüğünü söylenebilir (Fidanoğlu, 2007).

Evlenme yaşı ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiye bakıldığında ise, Çift Bağlılık boyutunda anlamlı bir ilişkinin varolduğu görülmüştür. Buna göre, evlenme yaşı

arttikça katılımcıların belirttikleri bağlılık düzeyleri yükselmektedir. Lee (1997) de, ilk evlilikteki evlenme yaşı ile boşanma olasılığı arasında ters bir ilişki bahsetmektedir. Lee'ye (1997) göre, erken evlenen kişiler, daha geç evlenen kişilere göre evlilik istikrarı açısından risk altındadır. Bumpass ve Sweet ise (1972), evlenme yaşının evlilik istikrarının en güçlü yordayıcısı olduğunu belirtmektedir. Bu sonuçlara bakarak, erken evlenen kadınların evlilik için hazırlıklı olmaması ile duygusal ve psikolojik olarak doğru eşi seçmek için yetersiz olmaları, kültürümüzde erken evlenmelerin daha çok ailelerin uygun gördüğü eşlerle, çoğu kez görücü usülü yapılması gibi nedenlerle, eşlerin birbirine bağlılığın zaman içinde düştüğü düşünölmektedir.

İlgili literatürde evlilik süresi ve evlilik ilişkisi arasında anlamlı bir ilişki bahseden çoğu çalışmanın aksine (Karney ve Bradbury, 1997; Bradbury, Fincham, & Beach, 2000; Bumpass & Sweet, 1972; Lee, 1977; Zainah, Nasir, Hashim ve Yusof; 2012; Jose ve Alfons, 2007) *bu çalışmada evlilik süresiyle evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.* Bu sonuç, daha önce yapılan bazı çalışmalarla da tutarlılık göstermektedir (Tutarel-Kışlak ve Çabukça, 2012; 2002; Fışıloğlu, 1992; Gürsoy, 2004; Erdoğan, 2007; Alder, 2010;). Daha geniş örneklerle yapılacak çalışmaların farklı sonuçlara ulaşabileceği düşünölmektedir.

Çocuğu olan kadınların, çocuğu olmayan kadınlara göre çift doyumu puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görölmektedir. Buna göre, çocuğu olan kadınların çift doyumlarının olmayanlara göre daha düşüktür. Bu sonuç, çocuğun varlığının eşlerin birlikte geçirdikleri zamanı ve paylaşım miktarını azaltması, ayrıca çocuk sahibi olmanın getirdiği sorumluluk ve stresin, çiftin ama özellikle kadın üzerindeki etkisiyle açıklanabilir. Daha önce yapılan çalışmaların da aynı sonuca ulaştıkları görölmektedir (Juang, ve Tucker, 1991; Twenge, Campbell ve Foster, 2003; Shute, 2009; White and Edwards, 1990). Diğer yandan Fışıloğlu'nun (1992) yapmış olduğu araştırmada, çocuk sahibi olup olmamanın evlilik ilişkisini etkilemediği görölmüştür.

Araştırmada, sahip olunan çocuk sayısının ise çift bağlılık boyutuyla ilişkili olduğu, sahip olunan çocuk sayısı arttikça, çiftin birbirine bağlılığının azaldığı görölmüştür. Bu bulgular diğer araştırmalarla (Abott ve Brody, 1985; Şener ve Terzioğlu, 2002) ile

uyumludur. Çocuk sayısının evlilik uyumuyla ilişkisini göstermeyen çalışmalara da rastlanırken (Hoffman ve Levant, 1985; Fışıloğlu, 1992), çocuk sayısı arttıkça evlilik doyumunun arttığı da belirtilmiştir (Guo ve Huang, 2005). Bu farklı sonuçların, içinde yaşanılan kültür ve toplumsal koşullarla yakından ilişkili olduğu düşünülmektedir. Kişi başına düşen gelir seviyesinin düşük olduğu Türkiye gibi ülkelerde, her ne kadar çocuk sahibi olmanın aile kurmanın gerekliliklerinden olduğuna dair yaygın bir inanç olsa da, çocuk sahibi olmanın aileye getirdiği maddi zorluklar, özellikle kadının sorumluluklarında ve stres düzeyindeki artış ve eşlerin birbirleriyle geçirdikleri zamanın azalması gibi sebeplerin, evlilik ilişkisini olumsuz yönde etkilemesi muhtemeldir.

Kadınların eğitim düzeyleri ve evlilik ilişkileri arasındaki ilişkide ise, eğitim düzeyi yükseldikçe, çift doyumu ve duygusal ifade puanlarının yükseldiği görülmüştür. Bu bulgunun literatürdeki diğer çalışmalarla tutarlı olduğu görülmüştür (Fidanoğlu, 2007; Sezer, 2005; Gürsoy, 2004; Heaton, 2002; Şener ve Terzioğlu, 2002). Çakır (2008), bu bulguyu eğitim düzeyinin yükselmesiyle beraber anlayış ve yaşam standartlarının yükselmesi, eşlerin olaylara karşı farklı bakış açılarıyla bakabilmesi ile açıklamıştır. Bu açıklamanın yanı sıra, eğitim düzeyi ve maddi gelir arasındaki yakın ilişki düşünüldüğünde, daha yüksek eğitim seviyesinin daha yüksek gelir seviyesi demek olduğu ve maddi açıdan sıkıntı yaşamamanın evlilik ilişkisinin kalitesini artırdığı söylenebilir. Diğer yandan, daha yüksek eğitime sahip kadınların, daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu ve bu tutumun eşler arasındaki doyumu artıracakı düşünülebilir. Ayrıca çift doyumu ve duygusal ifadedeki bu artış, yüksek eğitim seviyesindeki kadınların evliliği sürdürmek için duygusal ve psikolojik olarak daha yeterli olmaları, duygu ve düşüncelerini daha rahat ifade etmeleri, ve tüm bu faktörlerin evlilik ilişkisine olumlu katkısıyla açıklanabilir.

Araştırmaya katılan kadınların çalışıp çalışmama durumlarına bakıldığında, çalışan kadınların çalışmayan kadınlara göre duygusal ifade alt boyutundan anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Her ne kadar ülkemizde yapılan diğer çalışmalarda böyle bir sonuca ulaşılmamış olsa da (Çakır, 2008; Demiray, 2006), çalışan kadınların duygu ve düşüncelerini ifade etmede kendilerine daha güvenli

bireyler olabileceği ve bu nedenle evlilik ilişkisinde duygu ve düşüncelerini daha fazla gösterdikleri düşünülmektedir.

Son olarak, ailenin toplam aylık gelirlerine bakıldığında, geliri daha düşük grubun en yüksek geliri olana göre evlilik doyumunun daha düşük olduğu bulunmuştur. Yapılan çalışmalara göre de, gelir durumu evlilik doyumunu ve uyumunu etkileyen en önemli faktörlerden biri olarak görülmektedir (Şener ve Terzioğlu, 2002; Pimentel, 2000; Trudel, 2002; Zainah, Nasir, Hashim ve Yusof; 2012). Dakin ve Wampler (2008), düşük aylık gelirin evlilik doyumsuzluğunu ve daha fazla psikolojik semptoma sahip olmayı yordadığını göstermiştir. Liker ve Elder (1983) ise, ekonomik sıkıntıların eşler arasında parayla ilgili olarak gelişen anlaşmazlıklar yoluyla evlilik ilişkilerini doğrudan etkilediğini, ayrıca bu durumda erkeğin gergin ve sinirli davranışları nedeniyle dolaylı olarak olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Bu sonuçlara bakıldığında, ekonomik sorun ve sıkıntıların, aileyi ve eşlerin birbirleriyle ilişkilerini etkileyecek bilişsel, duygusal ve davranışsal tepkilere yol açtığı söylenebilir.

4.6. PSİKOLOJİK BELİRTİLER VE SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİNİN TARTIŞILMASI

Araştırmanın bir diğer sorusu olan psikolojik belirtiler ile sosyo-demografik değişkenler arasında bir ilişki olup olmadığına yanıt verebilmek için, katılımcıların Kısa Semptom Envanterine verdikleri cevaplar ve eğitim durumu, evlilik süresi, çocuk sahibi olup olmadıkları, kaç çocuğa sahip oldukları, çalışma durumları, çalışma süreleri ve ailelerinin toplam aylık gelirleri arasındaki ilişkiye bakılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda, katılımcıların eğitim düzeyleri ve psikopatoloji belirtileri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Buna göre, eğitim düzeyi arttıkça bu belirtileri azalmakta ve eğitim düzeyi düştükçe psikopatoloji belirtileri daha çok görülmektedir. Daha önce yapılan çalışmalar bu bulguyu destekler niteliktedir (Keyes, 2002; Fryers ve ark., 2005; Marmot ve ark., 1998; Belek 2000; Schnittker 2004). Eğitim

düzeşinin ruhsal sağlık üzerindeki bu etkisinin, gelir durumuyla olan bağlantısıyla ilişkili olduğu düşünölebilir.

Çocuk sahibi olup olmamak ile psikolojik sağlık arasında bir ilişki görölmemiştir. Literatürde bu konuyla ilgili birbiriyle tutarlılık göstermeyen sonuçlara ulaşılmış olsa da, bu çalışmada rastlanan sonucun, Fidanoğlu (2007), Hoffenaar, Balen ve Hermanns (2010), Josefsson ve ark. (2001) gibi araştırmacıların ulaştıkları sonuçlarla paralel olduğu görölmüştür. Diğer yandan, katılımcıların sahip oldukları çocuk sayısı ile somatizasyon semptomları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre, sahip olunan çocuk sayısı arttıka, katılımcıların somatizasyon belirtilerinde anlamlı bir artışa rastlanmaktadır. Bu sonuç, Gove ve Geerken (1977) tarafından da belirtilmiştir.

Evlilik süreleri ile psikolojik belirtiler arasında ise anlamlı bir ilişkinin olmadığı görölmüştür. Diğer yandan, Fidanoğlu (2007) yaptığı çalışmada evlilik süresi ve kişilerin somatizasyon düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkiden bahsetmektedir.

Kadınların çalışıp çalışmama durumu ile psikolojik belirtilere sahip olma durumu arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çilli ve arkadaşları (2004) ise, ev kadınlarında çalışan kadınlara göre psikolojik belirti şiddetinin daha yüksek olduğunu belirtmiş, bunu toplam aile gelirleri, eğitim düzeylerinin düşüklüğü ve hayatlarının tekdüzeliği, çocuklarla ve ev işleriyle devamlı ilgilenme gereklilikleri, kendilerine vakit ayıramamaları ile sosyal çevrelerinin kısıtlılığı ile açıklamıştır. Bu sonuç daha önce farklı kültürlerde yapılan çalışmalarla da tutarlılık göstermektedir (Winkelmann ve Winkelmann, 1998; Khumalo, Temane, Wissing, 2012; Talala ve ark., 2008). Bu araştırmada ise, çalışan ve çalışmayan kadınlar arasında bir farklılaşmaya rastlanmaması, çalışan kadınlara ilişkin örneklem sayısının küçük olmasıyla açıklanabilir.

Aylık gelir ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiye bakıldığında ise, hem her bir semptom kümesi ve hem de toplam belirti düzeyi ile gelir düzeyi arasında anlamlı bir ilişki görölmüştür. Buna göre düşük gelir seviyesindeki bireyler, daha yüksek gelirli

olanlara göre daha fazla psikopatoloji belirtisine sahiplerdir. Alt sınıftaki bireylerde, yoksulluğun, etkili sosyal desteğin ve kaynakların eksikliğinin, eğlence ve aktivite olanaklarının kısıtlılığının, yakın aile üyeleri arasındaki çeşitli sorunların varlığının ve bu bireylerde kontrol hissinin, bireyin değerliliğine dair algının düşüklüğünün, etkisiz stresle baş etme biçimlerinin kullanımının psikolojik sağlığa olumsuz etkide bulunduğu belirtilmektedir (Amato ve Zuo, 1992; Davari ve Bagheri, 2012)

4.7. BAŞ ETME BİÇİMLERİ VE SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİNİN TARTIŞILMASI

Araştırmanın bir sonraki sorusunu katılımcıların stresle baş etme biçimleri ile sahip oldukları sosyo-demografik değişkenler arasında bir ilişki olup olmadığı oluşturmaktadır. Bu soruya yanıt verebilmek için, katılımcıların Baş Etme Yolları Envanterine verdikleri cevaplar ve eğitim durumu, çocuk sahibi olup olmadıkları, kaç çocuğa sahip oldukları, çalışma durumları ve ailelerinin toplam aylık gelirleri arasındaki ilişkiye bakılmıştır.

Yapılan analizler sonucu, eğitim düzeyi ve Boyun Eğici Yaklaşım, Çaresiz Yaklaşım ve Sosyal Destek Arama alt boyutları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ayyıldız ve ark. (2012) da zihinsel engelli çocuğa sahip ve eğitim seviyesi düşük olan kadınlarda ve boyun eğici yaklaşım, çaresiz yaklaşım ve sosyal destek aramaya dair davranışların daha fazla görüldüğünü bildirmiştir. Conk ve Yıldırım (2005) da, çalışmalarına katılan, çaresiz ve boyun eğici yaklaşıma sahip bireylere verdikleri eğitim programından sonra bu kişilerin daha önce kullandıkları stresle baş etme biçimlerine daha az başvurdukları ve Kendine Güvenli Yaklaşım puanlarının yükseldiğini göstermiştir. Buna göre, eğitimin bireylerin hayatında stresle baş etme biçimlerini farklılaştıran en önemli faktörlerden biri olduğu, kişilerin içinde buldukları duruma uyumları ile algılayış ve çözüm üretebilme kapasitelerini etkilediği söylenebilir.

Çocuk sahibi olan kadınlar, çocuğu olmayan kadınlara göre daha çok çaresiz yaklaşıma başvururlarken, çocuk sayısı ve boyun eğici yaklaşım, çaresiz yaklaşım ve sosyal destek arama alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Ülkemizde, çok sayıda çocuk sahibi olan kadınların, daha az sayıda çocuk sahibi olan kadınlara göre, daha düşük eğitim seviyesi ve daha düşük gelire sahip oldukları ve kadın rollerine dair daha geleneksel tutumlara sahip olduğu göz önünde bulundurulduğunda, duygu odaklı baş etme stratejilerine sahip olma düzeylerindeki bu farklılık anlaşılır olmaktadır.

Kadınların çalışıp çalışmaması ve kullandıkları stresle baş etme biçimleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmazken, bazı çalışmalar çalışan bireylerin daha etkili başa çıkma stratejileri kullandıklarından bahsetmektedir (Waters ve Moore, 2002). Bu farklılaşmanın görülmemesinin, örneklemdaki çalışan kadın sayısının azlığıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Son olarak, aylık gelir düzeyi ile stresle baş etme biçimleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, aylık gelir düzeyi daha düşük olan grubun, daha yüksek olan gruplara göre çaresiz ve boyun eğici yaklaşıma daha çok başvurdukları görülmüştür. Aynı sonuca, hamile kadınlarda olmak üzere, Yılmaz ve Beji (2010) tarafından da ulaşılmıştır. Yurtdışında yapılan çalışmalar da, düşük gelir seviyesindeki bireylerin duygu odaklı baş etme stratejilerine daha çok başvurduklarını göstermektedir (Brantley ve ark., 2002). Bu farklılık, daha yüksek gelir seviyesindeki kişilerin, genelde daha yüksek eğitim seviyesinden olduğu göz önünde bulundurulduğunda, eğitimin bireyin baş etme kaynakları ve özgüveni üzerindeki etkisiyle açıklanabilir.

4.8. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLÜ TUTUMLARI VE SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİNİN TARTIŞILMASI

Son olarak, Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutumları ve katılımcıların sosyo-demografik özellikleri arasında bir ilişki olup olmadığını belirleyebilmek için, araştırmaya katılan kadınların TCRTÖ'ye verdikleri cevaplar ve demografik özellikleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Buna göre, toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarıyla ilişkili olabileceği düşünülen eğitim düzeyi, evlenme yaşı, evlilik süresi, evlenme şekli (görücü usülü/ tanışarak), çocuk sahibi olup olmama, sahip olunan çocuk sayısı, çalışma durumu, çalışma süresi ve ailenin toplam aylık geliri incelenen sosyo-demografik değişkenleri oluşturmaktadır.

Yapılan analizler sonucu, eğitim düzeyi ile ölçeğin tüm alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Buna göre, eğitim seviyesi yükseldikçe katılımcılar, daha eşitlikçi tutumlar belirtmektedirler. Bu sonuç literatürdeki diğer araştırmalarla tutarlılık göstermektedir (Tallichet and Willits, 1986; Crompton ve Lyolette, 2005; Lackey, 1989)

Evlilik yaşı ile toplumsal cinsiyet rolü tutumları arasında da anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan analiz sonucu, evlilik yaşı arttıkça kadınların Eşitlikçi Cinsiyet Rolü dışındaki tüm alt boyutlarda daha eşitlikçi tutumlara sahip oldukları görülmektedir. Bu sonuç, daha geç evlenen kadınların daha yüksek eğitim seviyesine ve kariyere sahip olmalarıyla açıklanabilir.

Evlilik süresi ile Evlilikte Cinsiyet Rolü ile Erkek Cinsiyet Rolü alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki vardır. Buna göre, evlilik süresi arttıkça, katılımcıların bu boyutlarda daha geleneksel tutumlar sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Evlilik süresi ile katılımcıların yaşları arasındaki doğrusal ilişki düşünüldüğünde, bu sonucun, daha yaşlı çiftlerin, daha genç çiftlere göre evlilik içerisindeki rollerin paylaşımında daha geleneksel tutumlar sergilediklerine işaret ettiği düşünülmektedir.

Çocuk sahibi olan kadınların, çocuğu olmayan kadınlara göre Evlilikte Cinsiyet Rolü ve Erkek Cinsiyet Rolü boyutlarında daha geleneksel tutumlara sahip olduğu görülmüştür. Sahip olunan çocuk sayısına bakıldığında ise, çocuk sayısı arttıkça katılımcıların, tüm toplumsal cinsiyet rolü alt boyutlarında geleneksel tutumlara sahip olduğuna rastlanmıştır. Kültürümüzde, çocuk sahibi olmanın aile olmak için bir gereklilik ve anneliğin kutsal sayıldığı düşünüldüğünde, kadınlık ve erkeklik rollerine dair geleneksel tutumlara sahip kişilerin daha fazla çocuk sahibi oldukları düşünülebilir.

Çalışma durumuna bakıldığında, çalışan kadınların, çalışmayan kadınlara göre, Kadın Cinsiyet Rolüne dair daha eşitlikçi tutumlara sahip oldukları görülmüştür. Raley, Mattingly ve Bianchi (2006), kadına dair görevler konusunda ailesi ve toplum tarafından baskı gören ve bu konularda geleneksel rollere sahip olan kişilerin, öncelikli olarak erkeğin eve ekmek getirmesine dair beklentileri olduğunu belirtmiştir. Zuo ve Tang (2006) ise çalışan kadınların daha az muhafazakar toplumsal cinsiyet ideolojisine sahip olduğunu göstermiştir. Bolzendahl ve Myers (2004) ise, çalışma faktörünün kadınların kadınlık rollerine dair daha eşitlikçi bir bilinç geliştirmesindeki en önemli faktörlerden biri olduğunu belirtmiştir. Klein (1984) bu farklılığı; çalışan kadınların erkeklerle ekonomik olarak yarışabileceklerine dair özgüvene sahip olmaları, ev işleriyle meşgul olan kadınlara kıyasla ayrımcılığın daha fazla farkında olmaları ve ekonomik bağımsızlık için beklentilerinin daha yüksek olmasıyla açıklamaktadır (Akt; Bolzendahl ve Myers, 2004). Diğer yandan, araştırmaya katılan kadınların çalışma süreleri ile toplumsal cinsiyet rol tutumları arasında bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Evlilik şekline bakıldığında, görücü usulü evlenen kadınların tanışarak evlenen kadınlara göre ölçeğin tüm alt boyutlarında daha geleneksel tutumlara sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Kültürümüzde, geleneksel tutumdaki ailelerde yetişen kadınların, genelde geleneksel tutumları sahiplendiği düşünülmektedir. Bu ailelerde, kadının karar vermede başkalarına bağlı olması, düşünce ve isteklerini dilediği gibi ifade edememesi ve flört etmesinin aile tarafından hoş karşılanmadığı düşünüldüğünde, ailenin uygun gördüğü biriyle görücü usulü evlenlendirilme oranının daha yüksek olacağı düşünülebilir. Diğer yandan, evlenecekleri kişiyle tanışarak ve kendi seçimleri doğrultusunda evlilik yapan kadınların, kendi hayatıyla ilgili kararları almada daha aktif

oldukları ve toplumsal cinsiyet rollerine dair eşitlikçi tutumlar sergileyen bireyler olabilecekleri düşünülmüştür.

Son olarak, aylık gelir ile tüm toplumsal cinsiyet rolleri alt boyutları arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmış, daha düşük gelire sahip olanların daha geleneksel, yüksek gelirli grupların ise daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Daha önce yapılan araştırmaların ulaştıkları sonuçlar, bu bulguyla tutarlıdır (Firestone, Harris ve Lambert, 1999; Tallichet and Willits, 1986). Ulaşılan bu sonucun, büyük oranda eğitim seviyesinin gelir durumu üzerindeki etkisiyle ilgili olduğu düşünülmüştür.

4.9. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI VE ÖNERİLER

Araştırmanın sınırlılıklarından başlıcası örneklem seçimiyle ilgilidir. Her ne kadar bu araştırmada kadınların yaşadığı sorunlar odak noktası olarak alınmışsa da, evlilik ilişkisi ve toplumsal cinsiyet rollerinin evlilik yaşantısıyla ilgisinde, katılımcıların eşlerine dair değişkenlerin büyük bir etkisinin olduğu açıktır. Özellikle, eşlerin karşılıklı cinsiyet rolleri tutumunun, evlilik ilişkisinin nasıl algılandığını ve psikolojik ruh sağlığını etkilediği ilgili literatürde gösterilmiştir. Bu çalışmada, erkek eşlere ulaşmanın zorluğu nedeniyle, erkeklere dair ölçümler alınamamıştır. Gelecek çalışmalarda her iki eşin de çalışmanın örnekleme dahil edilmesi önerilmektedir.

Çalışmanın örnekleme dair bir diğer sınırlılığı ise, katılımcıların Ankara, İzmir, İstanbul gibi büyük şehirlerde yaşamalarıdır. Bu durum, çalışmadan elde edilen sonuçların, Türkiye’de farklı illerde yaşayan ve farklı alt kültürlere sahip bireylere genellemesini engellemektedir.

Diğer yandan, araştırmada çalışan ve çalışmayan bireylerin dengeli dağılmamasının, çalışma durumuyla ilgili sonuçları etkilediği düşünülmektedir. Araştırmanın, gelecek çalışmalarda daha geniş örneklemlerle tekrarlanmasının yerinde olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın bir diğer sınırlılığı kullanılan ölçüm araçlarıyla ilgilidir. Araştırmada, katılımcıların stresle başa çıkma biçimlerini ölçmek için Stresle Baş Etme Yolları Envanteri kullanılmıştır. Envanterin hem orjinal formunda, hem de geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasında böylesi bir bulgudan söz edilmemesine rağmen, katılımcıların Sosyal Destek Arama stratejisiyle ilgili maddeleri, daha duygu odaklı, sorunların çözümünde daha etkisiz bir strateji olan derdini paylaşma, kendini anlatma gibi davranışlar üzerinden cevapladıkları düşünülmüştür. Diğer yandan, İyimser Yaklaşım'a dair maddelerin de, yanıtlanırken kadercı bir anlayıştan ve gerçekçi olmayan iyimserlikten etkilendiği düşünülmektedir. Bu durum, iyimser yaklaşıma dair davranışların daha duygu odaklı bir stratejiye işaret etmesine neden olmuş olabilir. Gelecek çalışmalarda, bu durum gözetilerek, stresle baş etme biçimlerini ölçen diğer envanterlerin kullanılması önerilmektedir.

Envanterlerle ilgili bir diğer kısıtlılık, TCRTÖ'den başka, kültürümüze dair toplumsal cinsiyet rolleri tutumları ölçen bir ölçüm aracının olmamasıdır. Bu durum, araştırmada bu ölçeğin kullanımını bir mecburiyet haline getirmiştir. Ayrıca, ölçeğin yakın zamanda geliştirilmesi nedeniyle, veri toplama aracı olarak bu ölçeği kullanan araştırmaların azlığı, hatta evli örnekleme hiç kullanılmamış olması, bu araştırmada ulaşılan sonuçları kıyaslamayı engellemiştir. Bu değişkeni ele alacak gelecek araştırmalarda, ölçeğin kullanımının tekrarlanması ve ulaşılan sonuçların ne kadar gerçeği yansıttığının ortaya çıkarılması önerilmektedir.

4.10. KLİNİK DOĞURULAR

Araştırmada evlilik ilişkisinin kalitesi ve psikolojik sorunlar arasında yakın bir ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıca bu ilişkide kadınların kullandığı stresle başa çıkma biçimlerinin, psikolojik sağlığı etkilediği gösterilmiştir. Bu sonuçlar göz önünde bulundurularak, evlilik terapilerinde, eşlerinin sorunları çözme ve stresle baş etme biçimlerinin de ele alınmasının önemli olacağı düşünülmektedir.

Diğer yandan, ülkemizde, erkeklere göre kadınların daha çok psikolojik semptom belirttikleri bilinmektedir. Toplumumuzda egemen olan ataerkil yapılanmanın bu farklılıkta önemli olduğu, buna göre kadınların duygu ve düşüncelerini ifade etmede ve hayatlarıyla ilgili özgür karar almada daha pasif ve erkeğe bağımlı olmaları ve ev içindeki işler ile çocuk bakımıyla ilgili adaletsiz rol paylaşımı gibi kültürel ve toplumsal faktörlerin, kadınların stresle baş etmede kullandıkları stratejilerle ilişkili olduğu görülmüştür. Terapi sürecinde, işlevsiz baş etme biçimlerine sahip kadınlarla çalışılırken, sahip olabilecekleri geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarının da göz önünde bulundurulması önemlidir. Ayrıca, kadınlarımızın daha eşitlikçi tutumlara sahip olmaları için verilecek eğitim ve bilinç yükseltme çalışmalarının, psikolojik sağlıkları üzerinde etkili olabileceği düşünülmektedir.

Diğer yandan, düşük eğitim durumu, düşük aile geliri, çalışmama, görücü usülü evlilik, erken yaşta yapılan evlilik, sahip olunan çocuk sayısının fazlalığı gibi değişkenlerin, evlilik ilişkisinin kalitesi, psikolojik sağlık, etkili stresle baş etme biçimlerinin kullanılması ve eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerine sahip olma durumları için risk faktörü niteliği taşıdığı görülmüştür. Bu durumda, ülkemizde, eğitim düzeyinin yükseltilmesi, yoksulluğun ortadan kaldırılması, gelir dağılımlarının eşitlenmesi ve kadının toplum içindeki statüsünün yükseltilmesi konusunda müdahalelere ihtiyaç vardır.

KAYNAKÇA

- Abbott, D. A., & Brody, G. H. (1985). The relation of child age, gender and number of children to the marital adjustment of wives. *Journal of Marriage and the Family*, 47,77-84.
- Aminjafari A., Padash Z., Baghban I., Abedi M.R. (2012). The study of marital adjustment in employers' dual career families. *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, 12 (3), 559 -517
- Aldao, A, & Nolen-Hoeksema, S. (2010). Specificity of cognitive emotion regulation strategies: A transdiagnostic examination. *Behaviour Research and Therapy*, 48, 974-983.
- Aldao, A, & Nolen-Hoeksema, S. & Schweizer S.(2010). Emotion-regulation strategies across psychopathology: A meta-analytic review. *Clinical Psychology Review*, 30, 217–237.
- Alder E.S. (2010). *Age, education level, and length of courtship in relation to marital satisfaction*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pacific University. 31.05.2013 tarihinde <http://commons.pacificu.edu/spp/145> adresinden erişildi.
- Aldwin, C. M., & Revenson, T. A. (1987). Does coping help? A reexamination of the relation between coping and mental health. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53, 337-348.
- Amato, P. R., & Booth A. (1995), Changes in gender role attitudes and perceived marital quality. *American Sociological Review*, 60, 58-66.
- Amato P.R. & Zuo Z . Rural poverty, urban poverty, and psychological well-being. *Sociological Quarterly*, 33 (2), 229-240.

- Ayyıldız T., Şener D.K., Kulakçı H. & Veren F.(2012). Zihinsel engelli çocuğa sahip annelerin stresle baş etme yöntemlerinin değerlendirilmesi. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 11(2), 1-12.
- Baron,R.M. & Kenny,D.A.(1986). The Moderator-Mediator variable distinction in Social Psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51, 1173-1182.
- Batool, S.S. & Khalid R. (2012) Emotional intelligence: a predictor of marital quality in Pakistani couples . *Pakistan Journal of Psychological Research*, 27 (1), 65-88.
- Beach, S., Sandeen, E. & O'Leary, K. (1990). *Depression in marriage: A model for etiology and treatment*. New York: Guilford.
- Becker, G. (1991). *A Treatise on the Family*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- Bem, S. L. (1981). Gender Schema Theory: A cognitive Account of Sex Typing. *Psychological Review*, 88(4), 354-364.
- Bem, S. L. (1974). The measurement of psychological androgyny. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42(2), 155-162.
- Bélanger C., Sabourin S. & El-Baalbaki G. (2012). Behavioral correlates of coping strategies in close relationships. *Europe's Journal of Psychology*, 8(3), 449–460.
- Belek, I. (2000). Social class, income, education, area of residence and psychological distress: Does social class have an independent effect on psychological distress in Antalya, Turkey?. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 35, 94–101.

- Berger R.P. & Grob A.,Flammer A. (1999) Gender-role orientation and social expectations regarding female adolescents' coping with developmental tasks. *Swiss Journal Of Psychology*, 4 (58), 273 – 286.
- Billings, A. G., & Moos, R. H. (1981). The role of coping responses and social resources in attenuating the stress of life events. *Journal of Behavioral Medicine*, 4, 139-157.
- Bjorck, J. P., Cuthbertson, W., Thurman, J. W., & Lee, Y. S. (2001). Ethnicity, coping, and distress among Korean Americans, Filipino Americans, and Euro-Americans. *The Journal of Social Psychology*, 141, 421–442.
- Blair, S. L. (1993). Employment, family, and perceptions of marital quality among husbands and wives. *Journal of Family Issues*, 14(2), 189-212.
- Blaisure, K. & Allen, K. (1995). Feminists and the ideology and practice of marital equality. *Journal of Marriage and the Family*, 57, 5-19.
- Blalock, J.A., & Joiner, T.E. (2000). Interaction of cognitive avoidance oriented coping and stress in predicting depression/anxiety. *Cognitive Therapy and Research*, 24, 47-65.
- Blanchard-Fields, F., Sulsky, L., & Robinson-Whelen, S. (1991). Moderating effects of age and context on the relationship between gender, sex role differences, and coping. *Sex Roles*, 25, 645-660.
- Blieszner, R. (1993). A socialist-feminist perspective on widowhood. *Journal of Aging Studies*, 7, 171 – 182.
- Bloch J.R., Webb D.A., Mathews L., Dennis E.F., Bennett I.M. & Culhane J.F.(2010). Beyond marital status: the quality of the mother-father relationship and its

influence on reproductive health behaviors and outcomes among unmarried low income pregnant women. *Matern Child Health Journal*, 14(5), 726-34.

Birtchnell J. & Kennard J. (1983). Does marital maladjustment lead to mental illness?. *Social Psychiatry*, 18, 79-88.

Bodenmann, G. (1995). A systemic-transactional conceptualization of stress and coping in couples. *Swiss Journal of Psychology*, 54, 34–49.

Bodenmann, G., Ledermann, T., & Bradbury, T. N. (2007). Stress, sex, and satisfaction in marriage. *Personal Relationships*, 14, 407–425.

Bolger N. & Zuckerman A. (1995). A framework for studying personality in the stress process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69, 890–902.

Bolzendahl, C.I. & Myers, D.J. (2004). Feminist attitudes and support for gender equality: Opinion change in women and men, 1974-1988. *Social Forces*, 83,759-789.

Bookwala J, Jacobs J. (2004). Age, marital processes, and depressed affect. *Gerontologist*, 44, 328-38.

Bouchard G., Sabourin S., Lussier Y., Wright J. & Richer C. (1998). Predictive validity of coping strategies on marital satisfaction: cross-sectional and longitudinal evidence. *Journal of Family Psychology*, 12 (1), 112-131.

Bouchard G. & Theriault V.J. (2003). Defense mechanisms and coping strategies in conjugal relationships : An integration. *International Journal Of Psychology*, 38 (2), 79-90.

Bowman M.L. (1990). Coping Efforts and Marital Satisfaction: Measuring Marital Coping and Its Correlates. *Journal of Marriage and Family*, 52 (2) ,463-474.

- Bradbury, T. N., Fincham, F. D., & Beach, S. R. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A decade in review. *Journal of Marriage and the Family*, 62,964-980.
- Branney P. & White A. (2008). Big boys don't cry: depression and men. *Advances in Psychiatric Treatment*, 14, 256-262.
- Brantley, P.J., O'Hea, E.L., Jones, G. & Mehan, D.J. (2002) The influence of income level and ethnicity on coping strategies. *Journal of Psychopathology and Behavioural Assessment*, 24, 39-45.
- Brems, C. & Johnson, M. E. (1989). Problem-solving appraisal and coping style: The influence of sex-role orientation and gender. *Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*, 123(2), 187-194.
- Broderick, P. C., & Korteland, C. (2002). Coping styles and depression in early adolescence : Relationship to gender, gender role, and implicit beliefs. *Sex Roles*, 46 (7/8), 201-213.
- Brown, L. S. (1994). *Subversive dialogues: Theory in feminist therapy*. New York: Basic Books.
- Bumpass, L. L. & Sweet, J. A. (1972). Differentials in marital instability:1970. *American Sociological Review*, 37(12), 754-766.
- Burgess E. W. & Cottrell L. S. (1936), The Prediction of Adjustment in Marriage. *American Sociological Review*, 1, 737-751.
- Burgess E.W. (1939). Predictive factors in the success or failure of marriage. *Living*,1(1),1-3.

- Buunk, B. P., Kluwer, E. S., Schuurman, M. K., & Siero, F.W. (2000). The division of labor among egalitarian and traditional women: Differences in discontent, social comparison, and false consensus. *Journal Of Applied Psychology, 30*, 759-779.
- Carver, C.S., Scheier, M.F. & Weintraub, J.K. (1989). Assessing coping strategies: a theoretically based approach. *Journal of Personality and Social Psychology, 56*(2), 267-283.
- Chakrabarti, S., Kulhara P. & Verma S.K. (1993). The pattern of burden in families of neurotic patients. *Social Psychiatry And Psychiatric Epidemiology, 28*(4),172-177.
- Chung, H. (1990). Research on marital satisfaction: a critical review. *Family Science Review, 3*(1), 41-64.
- Cicognani, E.(2011). Coping strategies with minor stressors in adolescence: relationships with social support, self-efficacy, and psychological well-being. *Journal of Applied Social Psychology, 41* (3),559-578.
- Cohan, C.L., & Bradbury, T.N. (1994). Assessing responses to recurring problems in marriage: An evaluation of the Marital Coping Inventory. *Psychological Assessment, 6* (3), 191-200.
- Colomba, M.V. & Santiago, E.S. & Rosselló J.(1999).Coping Strategies and Depression in Puerto Rican Adolescents: An Exploratory Study. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology, 5*(1), 65-75.
- Conk, Z. & Yıldırım, F. 2005. Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuğa Sahip Anne/Babaların Stresle Başa Çıkma Tarzlarına Ve Depresyon Düzeylerine Planlı Eğitimin Etkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi, 9*(2), 1-10.

- Coyne, J. & Anderson, K.K. (1999). Marital status, marital satisfaction, and support processes among women at high risk for breast cancer. *Journal of Family Psychology*, 13(4), 629-641.
- Crompton, R. & Lyonett, e C. (2011) Women's career success and work-life adaptations in the accountancy and medical professions in Britain. *Gender, Work And Organization*, 18 (2), 231 – 254.
- Çakır, S. (2008). *Evli bireylerin evlilik uyumlarının ana-babalarına bağlanma düzeyleri ve demografik değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Çelebi, N. (1990). *Kadınlarımızın Cinsiyet Rolü Tutumları*, Konya: Sebat Ofset.
- Çelik, Ö. (2008). *Ataerkil sistem bağlamında toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin benimsenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çilli, A.S., Kaya, N., Bodur, S., Özkan, İ. & Kucur, R. (2004)). Ev kadınlarında ve çalışan evli kadınlarda psikolojik belirtilerin karşılaştırılması. *Genel Tıp Dergisi*, 14(1), 1-5.
- Dakin, J., & Wampler, R. (2008). Money doesn't buy happiness, but it helps: marital satisfaction, psychological distress, and demographic differences between low and middle – income clinic couples. *The American Journal of Family Therapy*, 36, 300-311.
- Davari, S. & Bagheri, M. (2012). Mental health status and demographic factors associated with it in teachers. *Middle-East Journal of Scientific Research*, 12 (3), 340-346.
- Dush, C.K., Taylor, M.G. & Kroeger, R.A. (2008). Marital happiness and psychological well-being across the life course. *Family Relations*, 57 (2), 211-226.

- Davidson, B. (1984). A test of equity theory for marital adjustment. *Social Psychology Quarterly*, 47, 36-42.
- Davila, J., Bradbury, T. N., Cohan, C. L., & Tochluk, S. (1997). Marital functioning and depressive symptoms: Evidence for a stress generation model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73, 849-861.
- Davila, J., Karney, B.J., Hall, T.W. & Bradbury, T.N. (2002). Depressive symptoms and marital satisfaction: within-subject associations and the moderating effects of gender and neuroticism. *Journal of Family Psychology*, 17 (4), 557–570.
- Davis, S. & Greenstein, T.N. 2004. Cross-national variations in the division of household labor, *Journal of Marriage and the Family*, 66, 1260-1271.
- Demiray, Ö. (2006). *Evlilikte Uyumun Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- Drumheller, L. (2005). *Gender Differences in Stress and Coping Styles*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Rasdord Üniversitesi, Rasdord.
- Dünya Sağlık Örgütü (2012). *Gender Disparities in Mental Health*. 07.06.2012 tarihinde http://www.who.int/mental_health/media/en/242.psd adresinden erişilmiştir.
- Ehlers, C. L., Frank, E., & Kupfer, D. J. (1988). Social zeitgebers and biological rhythms. *Archives of General Psychiatry*, 45, 948–952.
- Engler, P.A., Crowther, J. H, Dalton, G., & Sanftner, J. L. (2006). Predicting eating disorder group membership: An examination and extension of the sociocultural model. *Behavior Therapy*, 37(1), 69-79.

- Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N. & Alpkan, R. L. (2005). Evlilik uyumu. *Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 18(1): 39-47.
- Erdem M., Çelik C., Doruk A. & Özgen F. (2008). Yaygın anksiyete bozukluğunda başa çıkma tutumları. *Anadolu Tıbbi Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 101-105.
- Erdoğan, S. (2007). *Evlilik uyumu ile psikiyatrik rahatsızlıklar, bağlanma stilleri ve mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Uzmanlık Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Feldman, S. S., Fisher, L., Ransom, D. C., & Dimiceli, S. (1995). Is 'what is good for the goose food for the gander?'. Sex differences in the relationships between adolescent and adult adaptation. *Journal Of Research On Adolescence*, 5, 333-336.
- Fıfıloğlu, H. (1992). Lisans üstü öğrencilerinin evlilik uyumu. *Psikoloji Dergisi*, 7(28), 16-24.
- Fıfıloğlu, H., & Demir, A. (2000). Applicability of the dyadic adjustment scale for measurement of marital quality of Turkish couples. *European Journal of Psychological Assessment*, 16(3), 214-218.
- Fidanoğlu O. (2007). *Evlilik uyumu ile eşlerin somatizasyon düzeyleri arasındaki ilişki ve diğer sosyodemografik değişkenler açısından karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Filsinger E.E. & Wilson M.R. (1983). Social anxiety and marital adjustment. *Family Relations*, 32, 513-519.
- Firestone, J. M., Harris, R. J., & Lambert, L. C. (1999). Gender role ideology and the gender based differences in earnings. *Journal of Family and Economic Issues*, 20, 191-215.

- Fitzpatrick, M. K., Salgado, D. M., Suvak, M. K., King, L. A., & King, D. W. (2004). Associations of gender and gender-role ideology with behavioral and attitudinal features of intimate partner aggression. *Psychology of Men & Masculinity*, 5(2), 91-102.
- Folkman, S. (1984). Personal control and stress and coping processes: a theoretical analysis. *Journal of Personality And Social Psychology*, 46 (4), 839-852.
- Folkman, S., & Lazarus, R. S. (1980). An Analysis of Coping in A Middle-Aged Community Sample. *Journal of Health and Social Behavior*, 21, 219-239.
- Folkman, S., Lazarus, R.S., Gruen, R.J. ve DeLongis, A. (1986). Appraisal, coping, health status, and psychological symptoms. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50(3), 571-57.
- Folkman, S., Lazarus, R.S. (1985) If it changes it must be a process: study of emotion and coping during three stages of a college examination. *Journal of Personality and Social Psychology*, 48(1), 150-70.
- Folkman, S.& Lazarus, R.S.(1986). Stress-processes and depressive symptomatology. *Journal of Abnormal Psychology*, 95(2), 107-113.
- Folkman, S. & Moskowitz, J.T. (2004). Coping: pitfalls and promise. *Annual Review of Psychology*, 55, 745–774.
- Fryers, T., Melzer, D., Jenkins, R., & Brugha T. (2005). The distribution of the common mental disorders:Social inequalities in Europe. *Clinical Practice and Epidemiology in Mental Health*, 1(14).
- Gazmarian, J.A., James, S.A., Lepkowski, J.M.(1995). Depression in black and white women: The role of marriage and socioeconomic status. *Ann Epidemiol*, 5(6),455-463.

- Gilford, R., & Bengtson, V.L. (1979). Marital satisfaction in three generations: Positive and negative dimensions. *Journal of Marriage and the Family*, 41(2), 387-398.
- Giunta, C.T. & Compas, B.E. (1993). Coping in marital dyads: Patterns and associations with psychological symptoms. *Journal of Marriage and the Family*, 55, 1011-1017.
- Glenn, N. D. (1990). Quantitative research on marital quality in the 1980s: A critical review. *Journal of Marriage and the Family*, 52, 818-831
- Glenn, N.D. & Weaver, C.N.(1981). The contribution of marital happiness to global happiness. *Journal Of Marriage And Family*, 43 (1), 161-168.
- Goldman, N. (1993). Marriage selection and mortality patterns: inferences and fallacies. *Demography*, 30(2), 189-208.
- Gottman, J. M., & Krokoff, L. J. (1989). Marital interaction and satisfaction: A longitudinal view. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 57, 47-52.
- Gottman, J. M., & Levenson, R. W. (1992). Marital process predictive of later dissolution: Behavior, physiology, and health. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63, 221-233.
- Gove, W.R. & M.R. Geerken. (1977). The effect of children and employment on the mental health of married men and women. *Social Forces*, 56, 66-76.
- Gove, W. R., Style, C. B., & Hughes, M. (1990). The effect of marriage on the well-being of adults: a theoretical analysis. *Journal of Family Issues*, 11(1), 4-35.
- Griffiths, J., Ravindran, A.V., Merali, Z., Anisman, H. (2000). Dysthymia: a review of pharmacological and behavioral factors. *Mol Psychiatry*, 5, 242-261.

- Grimmell, D. & Stern, G. (1992). The relationship between gender role ideals and psychological well-being. *Sex Roles*, 27(9/10), 487-497.
- Grobelny, A. L. (2011). Effects of Gender Role On Personal Resources and Coping With Stress. *International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health* , 24(11), 18-28.
- Groth-Marnat, G. (2009). *Handbook Of Psychological Assesment*. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons.
- Guo, B., & Huang, J.(2005). Marital and sexual satisfaction in Chinese families: Exploring the moderating effects. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 31(1), 21–29.
- Gürsoy, Ç. (2004). *Kaygı ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Hackel, L.S,& Ruble, D.N.(1992). Changes in the marital relationship after the first baby is born: predicting the impact of expectancy disconfirmation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62(6) , 944-957.
- Hafner, R.J., & Spence, N.S. (1988). Marriage duration, marital adjustment and psychological symptoms: A cross-sectional study. *Journal of Clinical Psychology*, 44 (3), 309-316.
- Hammen, C. (1991). The generation of stress in the course of unipolar depression. *Journal of Abnormal Psychology*, 100, 555-561.
- Hawkins, Daniel N., & Booth A. (2005), Unhappily ever after: effects of long-term, low-quality marriages on well-being. *Social Forces*, 84, 451-471.

- Heaton, T.B. (2002). Factors contributing to increasing stability in the United States. *Journal of Family Issues, 23*(3), 392-409.
- Hobfoll, S.E., Dunahoo, C.L., Ben-Porat, Y. & Monnier, J. (1994). Gender and coping: the dual-axis model of coping. *American Journal of Community Psychology, 22*(1), 49-82.
- Hoffman, S.R., & Levant, R. (1985). A comparison of child-free and child-anticipated married couples. *Family Relations, 34*, 197-203.
- Hoffenaar, P. J., Balen, F., & Hermanns, J. (2010). The impact of having a baby on the level and content of women's well-being. *Social Indicators Research, 171*(2), 182-201.
- Holahan, C.J., Moos, R. H., Holahan, C. K., Brennan, P. L. & Schutte, K.K. (2005). Stress Generation, Avoidance Coping, and Depressive Symptoms: A 10-Year Model. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 73*(4), 658-666.
- Holt-Lunstad, J., Birmingham, W., & Jones, B. Q. (2008). Is There Something Unique about Marriage? The Relative Impact of Marital Status, Relationship Quality, and Network Social Support on Ambulatory Blood Pressure and Mental Health. *Annals of Behavioral Medicine, 35*(2), 239-244.
- Huber, J. & Spitze, G. (1980). Considering divorce: an expansion of Becker's theory of marital instability. *American Journal of Sociology, 86* (1), 75-78.
- Hudson, W. & Murphy, W. (1980). The non-linear relationship between marital satisfaction and stages of the family cycle: An artifact of type 1 errors. *Journal of Marriage and the Family, 42*, 263-267.

- Hunt, K, Sweeting, H, Keoghan, M & Platt, S. (2006). Sex, gender role orientation, gender role attitudes and suicidal thoughts in three generations. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol*, 41(8), 641-647.
- Jabalamelian, S.A. (2011). The relationship between marital quality and health related quality of life. *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research In Business*, 3 (7), 51-59.
- Johnson, D.R., Amazola, T.O. & Booth, A. (1992). Stability and developmental change in marital quality: a three wave panel analysis. *Journal of Marriage and the Family*, 54, 582-594.
- Jose, O. & Alfons, V. (2007). Do demographics affect marital satisfaction? *Journal of Sex & Marital Therapy*, 33, 73-85.
- Josefsson, A., Berg, G., Nordin, C. and Sydsjo, G. 2001. Prevalence of depressive symptoms in late pregnancy and postpartum. *Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica*, 80(3), 251-255.
- Juang, S. H., & Tucker, C. M. (1991). Factors in marital adjustment and their interrelationships: A comparison of Taiwanese couples in America and Caucasian American couples. *Journal of Multicultural Counseling and Development*, 19, 22-31.
- Karney B.R. & Bradbury T.N. (1997). Neuroticism, marital interaction, and the trajectory of marital satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72 (5), 1075-1092.
- Kaufman G. (2000). Do gender role attitudes matter? Family formation and dissolution among traditional and egalitarian men and women. *Journal of Family Issues*, 21 (1), 128-144.

- Keith, P. M. & Schafer R.B.(1980). Role strain in two-job families. *Family Relations*, 29, 483-488.
- Kendler, K. S., Jacobson, K. C., Myers, J., & Prescott, C. A. (2002). Sex differences in genetic and environmental risk factors for irrational fears and phobias. *Psychological Medicine* , 32, 209-217.
- Keyes, C.LM.(2002). The mental health continuum: From languishing to flourishing in life. *Journal of Health and Social Behavior*, 43,207–222.
- Kiecolt-Glaser J.K. & Newton, T.L. (2001). Marriage and health: his and hers. *Psychological Bulletin.*, 127(4), 472-503.
- Kiecolt-Glaser, J. K., Malarkey, W. B., Chee, M., Newton, T., Cacioppo, J. T., Mao, H., & Glaser, R. (1993). Negative behavior during marital conflict is associated with immunological down- regulation. *Psychosomatic Medicine*, 55, 395-409.
- Kim, H. (1992). Gender role equity and marital satisfaction among korean couples. *Korea Journal of Population and Development*, 21(2), 99-120.
- Kim, H. (1998). Do Employed and Nonemployed Korean Mothers Experience Different Levels of Psychological Well-Being in Relation to Their Gender Role Attitudes and Role Qualities?. *Sex Roles*, 38(11/12).
- Kim, E. (2012). Marital adjustment and depressive symptoms in Korean Americans. *Issues in Mental Health Nursing*, 33(6), 370-376.
- Kirkpatrick, C. (1937). Factors in marital adjustment. *American Journal of Sociology*, 43(2), 270-283.

- Khumalo, I. P., Temane, Q. M., & Wissing, M. P. (2012). Sociodemographic variables, general psychological well-being and the mental health continuum in an African context. *Social Indicators Research*, *105*(3), 419–442.
- Knox, D. & Schacht, C. (2000). *Choices in relationships: An introduction to marriage and the family*. Belmont, CA: Wadsworth/Thomson Learning.
- Kulik, L. (1999). Marital power relations, resources and gender role ideology: A multivariate model of assessing effects. *Journal of Comparative Family Studies*, *30*(2), 189-206.
- Kulik, L. & Rayyan, F. (2006). Relationships between dual-earner spouses' strategies for coping with home-work demands and emotional well-being: Jewish and Arab Muslim women in Israel. *Community, Work and Family*, *9*, 457-478.
- Lackey P.N. (1989). Adult attitudes about assignments of household chores to male and female children. *Sex Roles*, *20*, 271–282.
- Lazarus, R (1994). Stresle başa çıkma tarzınız: Dostunuz ya da düşmanınız (Çev. N. Rugancı). *Stresle Başa çıkma. Olumlu Bir Yaklaşım* (Ed. N. Şahin), Türk Psikologlar Derneği Yayınları: 2, 59-63.
- Lazarus, R. S. & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. New York: Springer.
- Lee, G. R. (1977). Age at marriage and marital satisfaction: A multivariate analysis with implications for marital stability. *Journal of Marriage and the Family*, *39*(3), 493-504.
- Lengua, L. J., & Stormshak, E. A. (2000). Gender, gender roles, and personality: gender differences in the prediction of coping and psychological symptoms . *Sex Roles*, *43*(11/12).

- Li, C. E., Di Guiseppe, R., & Froh, J. (2006). The roles of sex, gender, and coping in adolescent depression. *Adolescence*, 41(163).
- Li, T., & Fung H. H.(2011).The dynamic goal theory of marital satisfaction.*Review Of General Psychology*, 15 (3), 246-254.
- Liker, J.K. & Elder, G.H. (1983). Economic hardship and marital relations in the 1930's. *American Sociological Review*, 48, 343-35.
- Lim, B. K. H. (2000). Conflict resolution styles, somatization, and marital satisfaction in chinese couples: the moderating effect of forgiveness and willingness to seek professional help. *Dissertation Abstracts International*, 61 (7-B), 3902.
- Lindstrom, T.C. (1999).Coping with bereavement in relation to different feminine gender roles. *Scandinavian Journal of Psychology*, 40, 33–41.
- Lively, E. L.(1969). Toward a concept clarification: The case of marital interaction. *Journal of Marriage and the Family*, 31, 108-114.
- Locke, H.J. (1946). Predicting marital adjustment by comparing a divorced and happily married group. *American Sociological Review*, 12, 187-191.
- Locke, H. J. & Williamson, R. C. (1958). Marital adjustment: a factor analysis study. *American Sociological Review*, 23, 562-569.
- Long, B. C. (1989). Sex role orientation, coping strategies, and self-efficacy of women in traditional and nontraditional occupations. *Psychology Of Women Quarterly*, 13, 307-324.
- Lueptow, L.B., Guss, M.B. & Hyden, C. (1989) . Sex role ideology, marital status, and happiness. *Journal of Family Issues September*, 10 (3), 383-400.

- Lussier, Y., Sabourin, S. & Turgeon, C. (1997). Coping strategies as moderators of the relationship between attachment and marital adjustment. *Journal of Social and Personal Relationships*, 14 (6). 777- 791.
- Mahalik, J. R.& Rochlen, A. B. (2006). Men's likely responses to clinical depression: what are they and do masculinity norms predict them? *Sex Roles*, 55, 659–667.
- Mahmoodi, F. (2011). The relationship between the coping styles with stress and marital satisfaction and their comparison among female student and normal population of women in Tehran. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 30, 1301-1302.
- Marmot, M., Fuhrer, R., Ettner, S., Marks, N. F., Bumpass, L. L, & Ryff, C. D. (1998) Contribution of psychosocial factors to socioeconomic differences in health. *The Milbank Quarterly*, 76, 403–448.
- Matheson K. & Anisman H.(2003). Systems of coping associated with dysphoria, anxiety and depressive illness: a multivariate profile perspective. *Stress*, 6 (3), 223–234.
- Matud, M. P. (2004). Gender differences in stress and coping styles. *Personality and Individual Differences* , 37, 1401-1415.
- McCreary, D. R., Newcomb, M. D., & Sadava, S. W. (1998). Dimensions of the male gender role: A confirmatory analysis in men and women. *Sex Roles*, 39, 81–95
- McGovern, J. M., & Meyers, S. A. (2002). Relationships between sex-role attitudes, division of household tasks, and marital adjustment. *Contemporary Family Therapy*, 24,601-618.
- McHugh, M. C. & Frieze, I. H. (1997). The measurement of gender role attitudes: A review and commentary. *Psychology of Women Quarterly*, 21, 1-16

- Messina, N., Wish, E., & Nemes, S. (2000). Predictors Of Treatment Outcomes In Men And Women Admitted To A Therapeutic Community. *American Journal of Drug and Alcohol Abuse* , 26, 207-227.
- Mickelson, K. D., Claffey, S. T., & Williams, S. L. (2006). The moderating role of gender and gender role attitudes on the link between spousal support and well-being. *Sex Roles*, 55, 73-82.
- Mikulincer, M. & Florian, V.(1995). Stress, coping, and fear of personal death: The case of middle-aged men facing early job retirement. *Death Studies*, 19(5), 413-431.
- Mitchell, R.E., Cronkite, R.C., & Moos, R.H. (1983). Stress, coping, and depression among married couples. *Journal of Abnormal Psychology*, 92, 433–448.
- Nakano K. (1991). Coping strategies and psychological symptoms in a Japanese sample. *Journal Of Clinical Psychology*, 47 (3), 346-350.
- Nezu, A. M., & Nezu, C. M. (1987). Psychological Distress, Problem Solving, and Coping Reactions: Sex Role Differences. *Sex Roles*, 16 (3/4), 205-214.
- Nolen-Hoeksema, S., Stice, E., Wade, E., & Bohon, C. (2007). Reciprocal relations between rumination and bulimic, substance abuse, and depressive symptoms in adolescent females. *Journal of Abnormal Psychology*, 116, 198-207.
- Nolen-Hoeksema, S., Larson, J., & Grayson, C. (1999). Explaining the gender difference in depressive symptoms. *Journal of Personality and Social Psychology*., 77(5), 1061-1072.

- Pearlin, L. I., & Schooler, C. (1978). The structure of coping. *Journal Of Health And Social Behaviour*, 19, 2-21.
- Petrosky, M.J., & Birkimer, J.C. (1991). The relationship among locus of control, coping styles, and psychological symptom reporting. *Journal of Clinical Psychology*, 47(3), 336-345.
- Piccinelli, M., & Wilkinson, G. (2000). Gender Differences In Depression. Critical Review. *British Journal of Psychiatry* , 177, 486-492.
- Pimentel, E.E. (1994). Just how do I love thee? Marital relations in urban China. *National Council on Family Relations*, 62(1), 32-47.
- Portello, J.Y & Long, C.B. (2001). Appraisals and coping with workplace interpersonal stress: a model for women managers. *Journal of Counseling Psychology*, 48 (2), 144-156.
- Ptacek, J.T., Smith, R.E. & Zanas, J. (1992). Gender, appraisal, and coping: A longitudinal analysis. *Journal of Personality*, 60(4), 747-770.
- Ptacek, J. T. & Dodge, K. L. (1995). Coping strategies and relationship satisfaction in couples. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21, 76-84.
- Ptacek, J. T., Smith, R. E., & Zanas, J. (1992). Gender, appraisal, and coping: a longitudinal analysis. *Journal of Personality*, 60(4), 747-770.
- Raley, S., Mattingly, M.J.& Bianchi S.M.(2006). How dual are dual income couples? documentary change from 1970 to 2001. *Journal of Marriage and the Family*, 68,11–28.
- Randall, A.K. & Bodenmann, G. (2009). The role of stress on close relationships and marital satisfaction. *Clinical Psychology Review*, 29,105–115.

- Rhode, P., Lewinsohn, P.M., Tilson, M., Seeley, J.R. (1990). Dimensionality of coping and its relation to depression. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 499–511.
- Rehman, U., Gollan, J., & Mortimer, A. (2008). The marital context of depression: Research, limitations, and new directions. *Clinical Psychology Review*, 28, 317-324.
- Renk, K., & Creasey, G. (2003). The Relationship Of Gender, Gender Identity, And Coping Strategies In Late Adolescents. *Journal of Adolescence*, 26, 159-168.
- Rhyme, D. (1981) Bases of marital satisfaction among men and women. *Journal of Marriage and Family*, 43(4), 941-955.
- Roach, A. J. , Frazier, L. P., & Bowden, S. R. (1981).The marital satisfaction scale: development of a measure for intervention research. *Journal of Marriage and the Family*, 43(3): 537-546
- Roothman, B., Kirsten, D., & Wissing, M. (2003). Gender difference in psychological aspects of wellbeing. *South African Journal of Psychology*, 33, 212–218.
- Rosario, M., Shinn, M., Morch, H., & Carol, B. H. (1988). Gender differences in coping and social supports: Testing socialization and role constraint theories. *Journal of Community Psychology*, 16, 55-69.
- Savaşır, I. & Şahin, N. H. (1997), *Bilişsel Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Sabourin, S., Laporte, L., & Wright, J. (1990). Problem solving self-appraisal and coping efforts in distressed and nondistressed couples. *Journal of Marital and Family Therapy*, 16(1), 89-97.

- Scattolon, Y. & Stoppard, J.M. (1999). 'Getting on with life': Women's experiences and ways of coping with depression. *Canadian Psychology*, 40(2), 205–19.
- Schnittker, J. (2004). Education and the changing shape of the income gradient in health. *Journal of Health and Social Behavior*, 45, 286–305.
- Schumm, W. R., & Bugaighis, M. A. (1986). Marital quality over the marital career: Alternative explanations. *Journal of Marriage and the Family*, 48, 165-168.
- Schute, N. (2009). *Having children adds stress to marriage*. 25.05.2013 tarihinde <http://health.usnews.com/health-news/blogs/on-parenting/2009/04/13/having-children-adds-stress-to-marriage> adresinden erişilmiştir.
- Scorsolini-Comin, F.& Dos-Santos, M.A. (2012). Correlations between subjective well-being, dyadic adjustment and marital satisfaction in Brazilian married people. *Spanish Journal of Psychology*, 15(1),166-176.
- Sezer, Ö. (2005). Kadınların uyum düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (23),87-98.
- Shahi, A., Ghaffari I.& Ghasemi K. (2011). Relationship between mental health and marital satisfaction. *Behbood* , 15(2), 119-126.
- Sigmon, S. T., Stanton, A. L. & Snyder, C. R. (1995). Gender differences in coping: a further test of socialization and role constraint theories. *Sex Roles*, 33 (9/10), 565-587.
- Spanier, G. B. (1972). Romanticism and Marital Adjustment. *Journal of Marriage and the Family*, 34, 481-487.

- Spanier, G. B. (1976). Measuring dyadic adjustment: new scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage & the Family*, 38, 15–28.
- Spence J. T. & Helmreich R. L. (1978). *Masculinity & femininity: their psychological dimensions, correlates, & antecedents*. Austin, TX: University of Texas Press
- Stanik, C.E. & Bryant, C.M (2012). Marital quality of newlywed African American couples: Implications ofegalitarian gender role dynamics. *Sex Roles*, 66, 256-267.
- Sporakowski, M. J., & Hughston, G. A. (1978). Prescriptions for a happy marriage: Adjustments and satisfactions of couples married for 50 or more years. *The Family Coordinator*, 27, 321-327.
- Stanley, S. M., Ragan, E. P., Rhoades, G.K. & Markman, H.J. (2012). Examining changes in relationship adjustment and life satisfaction in marriage. *Journal of Family Psychology*, 26(1), 165-170.
- Şahin, N., & Durak, A. (1994). Kısa Semptom Envanteri (Brief SymptomInventory-BSI): Türk Gençleri İçin Uyarlaması . *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(31), 44-56.
- Şahin, N., & Durak, A. (1995). Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği: Üniversite Öğrencileri İçin Uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10(34), 56-73.
- Şener, A. ve Terzioğlu, R. S. (2002). *Ailede eşler arasında uyuma etki eden faktörlerin araştırılması*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.
- Talala, K., Huurre, T., Aro, H., Martelin, T., Prättälä, R. (2008). Socio-demographic differences in self-reported psychological distress among 25- to 64- year -old Finns. *Social Indicators Research*, 86 (2) ,323 - 335.

- Tallichet, S.E.& Willits, F.K. (1986).Gender-role attitude change of young women: influential factors from a panel study. *Social Psychology Quarterly*, 49, 831-42.
- Tamres, L.K., Janicki, D. & Helgeson, V.S. (2002).Sex differences in coping behavior: A meta-analytic review and an examination of relative coping. *Personality and Social Psychology Review*, 6(1), 2-30.
- Terman, L. M, Bittenwieser P., Ferguson L.W., Johnson W.B, & Wilson D.P. (1938). *Psychological Factors In Marital Happiness*. New York: McGraw-Hill
- Tutarel-Kıslak, Ş. ve Çabukça, F. (2002). Empati ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumu İle İlişkisi. *Aile ve Toplum*, 2(5), 35-42.
- Tutarel-Kıslak, Ş. ve Göztepe, I. (2012). Duygu dışavurumu, empati, depresyon ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiler. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 27-46.
- Türküm, A.S.(2002). Stresle Başa Çıkma Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(18), 19-31.
- Thomsen, D.G. & Gilbert, D.G. (1998). Factors characterizing marital conflict states and traits: physiological, affective, behavioral and neurotic variable contributions to marital conflict and satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 25, 833-855.
- Tobin, D. L., & Griffing, A. S. (1995). Coping and depression in bulimia nervosa. *International Journal of Eating Disorders*, 18, 359–363.
- Trost, J. E. (1985). Abandon adjustment!.*Journal of Marriage and the Family*, 47, 1072-1073.

- Trudel, G. (2002). Sexual and marital life: Results of a survey. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 28(3), 229-249.
- Twenge, J. M., Campbell, W.K. & Foster C.A. (2003). Parenthood and marital satisfaction: a meta-analytic review. *Journal of Marriage and Family*, 65, 574-583.
- Um, C.C. & Dancy, B.L. (1999) Relationship between coping strategies and depression among employed Korean immigrant wives. *Issues in Mental Health Nursing*, 20, 485-494.
- Qiao, G., Li, S. & Hu, J. (2011). Stress, Coping, and Psychological Well-Being Among New Graduate Nurses in China. *Home Health Care Management Practice*, 23 (6), 398-403.
- Ünal, S., Küey, L., Güleç, C., Bekaroğlu, M., Evlice, Y. E., & Kırılı, S. (2002). Depresif Bozukluklarda Risk Etkenleri. *Klinik Psikiyatri*, 5, 8-15.
- Vannoy-Hiller, D. & Philiber, W. W. (1989). *Equal Partners: Successful Women in Marriage*. CA: Sage.
- Vega, W., Kolody, B., Valle, R. (1988). Marital strain, coping and depression among Mexican. American Women. *Journal of Marriage and the Family*, 50, 391-403.
- Waldron, I. (2000). Trends in Gender Differences in Mortality: Relationships to Changing Gender Differences in Behaviour and Other Causal Factors. *Gender Inequalities and Health* (Ed: Annandale E. & Hunt K). Buckingham: Open University Press, 150-181.
- Washburn-Ormachea, J. M., Hillman, S. B., & Sawilowsky, S. S. (2004). Gender and gender-role orientation differences on adolescents' coping with peer stressors. *Journal of Youth and Adolescence*, 33(1), 31-40.

- Waters, L.E. & Moore, K.A. (2002). Reducing latent deprivation during unemployment: The role of meaningful leisure activity. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 75 (1), 15-32.
- Watson, S. B., Goh, Y., & Sawang, S. (2011). Gender influences on the work-related stress-coping process. *Journal of Individual Differences*, 32(1), 39-46.
- Weissman, M. M., Bland, R. C., Joyce, P. R., Newman, S. C., Wells, J. E., & Wittchen, H. U. (1993). Sex differences in rates of depression: cross-national perspectives. *Journal of Affective Disorders*, 29, 77-84.
- Whiffen, V. E., & Gotlib, I. H. (1989). Stress and coping in maritally distressed and nondistressed couples. *Journal of Social and Personal Relationships*, 6, 327-344.
- Whisman, M. A. (1999). Marital Dissatisfaction and Psychiatric Disorders: Results From The National Comorbidity Survey. *Journal Of Abnormal Psychology*, 108(4), 701-706.
- Whisman, M. A. (2007). Marital distress and DSM-IV psychiatric disorders in a population-based national survey. *Journal of Abnormal Psychology*, 116, 638-643.
- Whisman, M. A. & Uebelacker, L. A. (2009). Prospective associations between marital discord and depressive symptoms in middle-aged and older adults. *Psychology and Aging*, 24 (1), 184-189.
- Whisman, M. A., Uebelacker, L. A., & Weinstock, L. M. (2004). Psychopathology and marital satisfaction: the importance of evaluating both partners. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 72(5), 830-838.

- White L.& Edwards J.N. (1990). Emptying the nest and parental well-being: An analysis of national panel data. *American Sociological Review*, 55, 235–242.
- Whitton, S. W., & Kuryluk, A. D. (2012). Relationship satisfaction and depressive symptoms in emerging adults:sectional associations and moderating effects of relationship characteristics. *Journal of Family Psychology* , 26(2), 226-235.
- Whitton S.W.& Whisman M.A. (2010). Relationship satisfaction instability and depression. *Journal of Family Psychology*, 24(6), 791-794.
- Wilcox, W. B. & Nock S.L.(2007) “Her” Marriage after the Revolutions. *Sociological Forum*, 22 (1), 104-111.
- Wilde, J. D., Rosseel, Y., & Soyez, V. (2007). The role of gender differences and other client characteristics in the prevalence of Dsm-IV affective disorders among a european therapeutic community population. *Psychiatric Quarterly*, 78, 39-51.
- Wilson, G. S., Pritchard, M. E., & Revelee, B. (2005). Individual Differences In Adolescent Health Symptoms: The Effects Of Gender And Coping. *Journal of Adolescence*, 28, 369-379.
- Winkelmann, L. & Winkelmann R. (1998). Why are the unemployed so unhappy? Evidence from panel data, *Economica*, 65, 115.
- Xu, X. & Lai, S.C. (2004). Gender Ideologies Marital Roles and Marital Quality in Taiwan. *Journal of Family Issues*, 25(3), 318-354.
- Yaşar, M. R. (2007). Depresyonun Kadınlaşması. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (2), 251-281.

- Yılmaz, S.D. & Beji, N.K. (2010). Gebelerin stresle başa çıkma, depresyon ve prenatal bağlanma düzeyleri ve bunları etkileyen faktörler. *Genel Tıp Dergisi*, 20 (3), 99-108
- Zainah, A. Z., Nasir, R., Hashim, R.S. & Yusof, N.M.(2012). Effects of Demographic Variables on Marital Satisfaction. *Asian Social Science*, 8(9), 46-49.
- Zeyneloğlu, S., & Terzioğlu, F. (2011). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özellikleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40, 409-420.
- Zuo, J. & Tang, S. (2000). Breadwinner status and gender ideologies of men and women regarding family roles. *Sociological Perspectives*, 43, 29–43.

EKLER

EK 1

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Sayın katılımcı;

Bu araştırma, Hacettepe Üniversitesi Klinik Psikoloji Bölümü öğrencisi Özge Yüksel tarafından kadınlara yapılan bir tez çalışmasıdır. Bu çalışma kapsamında eşlerin evlilik ilişkisindeki uyumu ve psikolojik sağlığı arasındaki ilişkisi ile, stresle başetme davranışları ve kadınlık rollerine dair bakış açıları ele alınacaktır.

Bu çalışmaya katılım gönüllülük esasına, yani sizin katılım kararınıza dayalıdır. Araştırma sırasında sizden alınan bilgiler grup halinde değerlendirileceğinden, sizden kimlik belirleyici bilgiler istenmeyecektir. Sizinle ilgili alınan diğer bilgiler ise gizli tutulacak, ancak çalışmanın kalitesini denetleyen görevliler, etik kurullar ya da resmi makamlarca gereği halinde incelenebilecektir. Araştırmayla ilgili herhangi bir problem ile karşılaştığımızda, aşağıdaki irtibat bilgilerinden araştırmacıya ulaşabilirsiniz.

Eğer araştırmaya katılmayı kabul ederseniz, sizden bir kişisel bilgi formu ve dört adet anketi doldurmanız istenecektir. Bu anketlerin tamamını doldurmak ortalama 15 dakikanızı alacaktır. Tüm soruları cevapladıktan sonra tüm anketleri size verilen zarfa koyup kapatılarak araştırmacıya teslim etmeniz beklenmektedir. Araştırma sonuçlarından sağlıklı bilgiler edinilebilmesi için soruların samimi bir şekilde doldurulması ve boş bırakılmaması oldukça önemlidir. Anket genel olarak kişisel rahatsızlık teşkil edecek soruları içermemektedir. Ancak araştırma sırasında herhangi bir nedenden dolayı rahatsızlık hissederseniz, herhangi bir sebep göstermeden katılımınızı sonlandırabilirsiniz.

ÖZGE YÜKSEL
Hacettepe Üniversitesi
Klinik Psikoloji Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi
Email: ozgeyüksel@msn.com

PROF. DR. İHSAN DAĞ
Tez Danışmanı

Email: ihsandag@hacettepe.edu.tr

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman katılımımı sonlandırabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı kullanımını kabul ediyorum.

Evet ()

Hayır ()

EK 2

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Aşağıdaki maddeler sizinle ilgili özellikleri elde edebilmek amacıyla sorulmuştur. Lütfen tüm sorulara doğru ve eksiksiz cevap veriniz.

- 1) Yaşınız :
- 2) Eğitim Durumunuz (*lütfen en son mezun olduğunuz okulu işaretleyiniz*):
 İlkokul () Ortaokul () Lise () İki Yıllık Yüksekokul ()
 Dört Yıllık Üniversite () Yüksek Lisans () Doktora ()
 Diğer (*belirtiniz*):
- 3) Doğduğunuz yer:
 Köy () Kasaba () İlçe () Şehir Merkezi () Büyükşehir ()
- 4) Hayatınızın büyük bölümünü geçirdiğiniz yer:
 Köy () Kasaba () İlçe () Şehir Merkezi () Büyükşehir ()
- 5) Şu anki eşinizle evliliğinizi kaç yaşında yaptınız?
- 6) Şu anki eşinizle kaç yıldır evlisiniz?
- 7) Bu kaçınıcı evliliğinizi?
- 8) Eşinizle nasıl evlendiniz?
 Görücü usulü () Tanışarak ()
 Diğer (*belirtiniz*):.....
- 9) Çocuğunuz var mı?: Var () Yok ()
 a) Çocuğunuz varsa kaç tane?.....
- 10) Şu anki çalışma durumunuz: Çalışıyorum () Çalışmıyorum ()
 a) Çalışıyorsanız mesleğiniz :.....
 b) Çalışıyorsanız aylık geliriniz:
- c) Kaç yıldır aktif çalışıyorsunuz?:
- 11) Eşinizin çalışma durumu: Çalışıyor () Çalışmıyor ()
 a) Eşiniz çalışıyorsa mesleği:
- b) Eşiniz çalışıyorsa aylık geliri:.....
- 12) Ailenizin toplam aylık geliri:
 1000 TL ve altı () 1000-2000 TL() 2000-3000 TL() 3000-4000 TL()
 4000 TL ve üstü()

EK 3

STRESLE BAŞA ÇIKMA YOLLARI ENVANTERİ

Bu ölçek kişilerin yaşamlarındaki sıkıntılar ve stresle başa çıkmak için neler yaptıklarını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Lütfen sizin için sıkıntı ya da stres oluşturan olayları düşünerek, maddeleri size uygunluk derecesine göre işaretleyin.

BİR SIKINTIM OLDUĞUNDA	Hiç uygun değil	Uygun değil	Uygun	Tamamen uygun
1.Kimsenin bilmesini istemem.				
2.İyimser olmaya çalışırım.				
3.Bir mucize olmasını beklerim.				
4.Olayı/ olayları büyütmeyip, üzerinde durmamaya çalışırım.				
5.Başta gelen çekilir diye düşünürüm.				
6.Sakin kafayla düşünmeye, öfkelenmemeye çalışırım.				
7.Kendimi kapana sıkışmış gibi hissederim.				
8.Olayın/ olayların değerlendirmesini yaparak en iyi kararı vermeye çalışırım.				
9.İçinde bulunduğum kötü durumu kimsenin bilmesini istemem.				
10.Ne olursa olsun direnme ve mücadele etme gücünü kendimde bulurum.				
11.Olanları kafama takıp, sürekli düşünmekten kendimi alamam.				
12.Kendime karşı hoşgörülü olmaya çalışırım.				
13.İş olacağına varır diye düşünürüm.				
14.Mutlaka bir yol bulabileceğime inanır, bunun için uğraşırım.				
15.Problemin çözümü için adak adarım.				
16.Her şeye yeniden başlayacak gücü kendimde bulurum.				
17.Elimden hiçbir şeyin gelemeyeceğine inanırım.				
18.Olaydan/ olaylardan olumlu bir şey çıkarmaya çalışırım.				
19.Her şeyin istediğim gibi olmayacağına inanırım.				
20.Problem/ problemleri adım adım çözmeye çalışırım.				
21.Mücadeleden vazgeçerim.				
22. Sorunun benden kaynaklandığını düşünürüm.				
23. Hakkımı savunabileceğime inanırım.				

24.Olanlar karşısında 'kaderim buymuş' derim.				
25.'Keşke daha güçlü bir insan olsaydım' diye düşünürüm.				
26.Bir kişi olarak iyi yönde değiştiğimi ve olgunlaştığımı hissederim.				
27.'Benim suçum ne' diye düşünürüm.				
28.Hep benim yüzümden oldu' diye düşünürüm.				
29.Sorunun gerçek nedenini anlayabilmek için başkalarına danışırım.				
30.Bana destek olabilecek kişilerin varlığını bilmek beni rahatlatır.				

EK 4

TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ TUTUM ÖLÇEĞİ

Bu ölçekteki cümleler, sizin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarınızı belirlemek için hazırlanmıştır. Bu cümlelerden hiçbirisinin doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Her cümle ile ilgili görüş, kişiden kişiye değişebilir. Bunun için vereceğiniz cevaplar sizin kendi görüşünüzü yansıtmalıdır. Her cümle ile ilgili görüşünüzü belirtirken, önce cümleyi dikkatlice okuyunuz sonra, cümlede belirtilen düşüncenin, sizin düşünce ve duygularınıza ne derecede uygun olduğuna karar veriniz.

Aşağıdaki cümleler size;

hiç uygun değilse **“Kesinlikle Katılmıyorum”**

uygun değilse **“Katılmıyorum”**

karar veremiyor iseniz..... **“Kararsızım”**

uygunsa **“Katılıyorum”**

tamamen uygunsa **“Tamamen Katılıyorum”**

Cümlelerin karşısındaki yerlere aşağıdaki örneğe uygun olarak çarpı (X) koyarak işaretleyiniz. Bir cümleyi okuduktan sonra aklınıza ilk geleni işaretleyiniz ve **lütfen bütün cümleleri işaretlemeyi unutmayınız.**

Tutum İfadeleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Kızlar, ekonomik bağımsızlıklarını kazandıklarında ailelerinden ayrı yaşayabilmelidir.					
2. Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır.					
3. Kadının yapacağı meslekler ile erkeğin yapacağı meslekler ayrı olmalıdır.					
4. Evlilikte çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir.					
5. Bir genç kızın evleneceği kişiyi seçmesinde son sözü baba söylemelidir.					
6. Kadının erkek çocuk doğurması onun değerini artırır.					
7. Kadının doğurganlık özelliği nedeniyle, iş başvurularında erkekler tercih edilmelidir.					
8. Ailede ev işleri, eşler arasında eşit paylaşılmalıdır.					
9. Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir.					

Tutum İfadeleri	Kesimlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
10. Kadınlar kocalarıyla anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidir .					
11. Bir genç kız, evlenene kadar babasının sözünü dinlemelidir.					
12. Ailenin maddi olanaklarından kız ve erkek çocuk eşit yararlanmalıdır.					
13. Çalışma yaşamında kadınlara ve erkeklere eşit ücret ödenmelidir.					
14. Bir erkeğin karısını aldatması normal karşılanmalıdır.					
15. Kadının çocuğu olmuyorsa erkek tekrar evlenmelidir.					
16. Kadının temel görevi anneliktir.					
17. Evin reisi erkektir.					
18. Dul kadın da dul erkek gibi yalnız başına yaşayabilmelidir.					
19. Bir genç kızın, flört etmesine ailesi izin vermelidir.					
20. Ailede kararları eşler birlikte almalıdır.					
21. Bir kadın akşamları tek başına sokağa çıkabilmelidir.					
22. Eşler boşandığında mallar eşit paylaşılmalıdır.					
23. Kız bebeğe pembe, erkek bebeğe mavi renkli giysiler giydirilmelidir.					
24. Erkeğin en önemli görevi evini geçindirmektir.					
25. Erkeğin maddi gücü yeterliyse kadın çalışmamalıdır.					
26. Evlilikte, kadın istemediği zaman cinsel ilişkiyi reddetmelidir.					
27. Mesleki gelişme fırsatlarında kadınlara ve erkeklere eşit haklar tanınmalıdır.					
28. Evlilikte erkeğin öğrenim düzeyi kadından yüksek olmalıdır.					
29. Bir kadın cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşamalıdır.					
30. Ailede erkek çocuğun öğrenim görmesine öncelik tanınmalıdır.					
31. Erkeğin evleneceği kadın bakire olmalıdır.					
32. Alışveriş yapma, fatura ödeme gibi ev dışı işlerle erkek uğraşmalıdır.					
33. Erkekler statüsü yüksek olan mesleklerde çalışmalıdır.					

Tutum İfadeleri	Kesimlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
34. Ailede kazancın nasıl kullanılacağına erkek karar vermelidir.					
35. Bir erkek gerektiğinde karısını dövmelidir.					
36. Evlilikte gebelikten korunmak sadece kadının sorumluluğudur.					
37. Bir kadın hastaneye gittiğinde kadın doktora muayene olmalıdır.					
38. Evlilikte erkeğin yaşı kadından büyük olmalıdır.					

EK 5

KISA SEMPTOM ENVANTERİ

Aşağıda, insanların bazen yaşadıkları belirtilerin ve yakınmaların bir listesi verilmiştir. Listedeki her maddeyi lütfen dikkatle okuyun. Daha sonra o belirtinin **SİZDE BUGÜN DAHİL, SON BİR HAFTADIR NE KADAR VAROLDUĞUNU** yandaki bölümde uygun olan yerde işaretleyin. Her belirti için sadece bir yeri işaretlemeye ve hiçbir maddeyi atlamamaya özen gösterin. Eğer fikir değiştirirseniz ilk yanıtınızı silin.

	Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
1.İçinizdeki sinirlilik ve titreme hali					
2.Baygınlık, baş dönmesi					
3.Bir başka kişinin sizin düşüncelerinizi kontrol edeceği					
4.Başınıza gelen sıkıntılardan dolayı					
5.Olayları hatırlamada güçlük					
6.Çok kolayca kızıp öfkelenme					
7.Göğüs (kalp) bölgesinde ağrılar					
8.Meydanlık (açık) yerlerden korkma					
9.Yaşamınıza son verme düşünceleri					
10.İnsanların çoğuna güvenilmeyeceği					
11.İştahta bozukluklar					
12.Hiçbir nedeni olmayan ani korkular					
13.Kontrol edemediğiniz duygu Patlamaları					
14.Başka insanlarla beraberken bile					
15.İşleri bitirme konusunda kendini					
16.Yalnızlık hissetmek					

17.Hüzünlü, kederli hissetmek					
18.Hiçbir şeye ilgi duymamak					
19.Ağlamaklı hissetmek					
20.Kolayca incinmek, kırılmak					
21.İnsanların sizi sevmediğine, kötü					
22.Kendini diğerlerinden daha aşağı görme					
23.Mide bozukluğu, bulantı					
24.Diğerlerinin sizi gözlediği ya da					
25.Uykuya dalmada güçlük					
26.Yaptığımız şeyleri tekrar tekrar doğru mu diye kontrol etmek					
27.Karar vermede güçlükler					
28.0tobüs, tren, metro gibi umumi					
29.Nefes darlığı, nefessiz kalmak					
30.Sıcak, soğuk basmaları					
31.Sizi korkuttuğu için bazı eşya, yer ya da etkinliklerden uzak					
32.Kafanızın bomboş kalması					
33.Bedeninizin bazı bölgelerinde uyuşmalar, karmcalanmalar					
34.Günahlarınız için cezalandırılmanız gerektiği					
35.Gelecekle ilgili umutsuzluk Duyguları					
36.Konsantrasyonda (dikkati bir şey üzerinde toplamada)					
37.Bedeninin bazı bölgelerinde zayıflık, güçsüzlük hissi					
38.Kendini gergin ve tedirgin Hissetmek					
39.Ölme ve ölüm üzerine Düşünceler					

40. Birini dövme, ona zarar verme,					
41. Bir şeyleri kırma, dökme isteği					
42. Diğerlerinin yanındayken yanlış					
43. Kalabalıklarda rahatsızlık duymak					
44. Bir başka insana hiç yakınlık Duymamak					
45. Dehşet ve panik nöbetleri					
46. Sık sık tartışmaya girmek					
47. Yalnız bırakıldığında- kalındığında sinirlilik hissetmek					
48. Başarılarınız için diğerlerinden					
49. Yerinde duramayacak kadar tedirgin					
50. Kendini değersiz görmek/değersizlik duyguları					
51. Eğer izin verirseniz insanların sizi					
52. Suçluluk duyguları					
53. Aklınızda bir bozukluk olduğu fikri					

EK 6

Çiftler Uyum Ölçeği

Aşağıda Çiftler Uyum Ölçeğinden bazı örnek maddelere yer verilmiştir.

Örnek Maddeler	Her zaman	Hemen hemen her zaman	Zaman Zaman	Ara Sıra	Nadiren	Hiçbir Zaman
16. Ne sıklıkla boşanmayı, ayrılmayı ya da ilişkinizi bitirmeyi düşünür ya da tartışsınız?						
17. Ne sıklıkla siz ve ya eşiniz kavgadan sonra evi terk edersiniz?						
18. Ne sıklıkla eşinizle olan ilişkinizin genelde iyi gittiğini düşünürsünüz?						
19. Eşinize güvenir misiniz?						
20. Evlendiğiniz için hiç pişmanlık duyar mısınız?						

Ölçeğin tamamı için fisil@metu.edu.tr adresiyle irtibata geçilmelidir.

